

Врховни суд Србије

БИЛТЕН

СУДСКЕ ПРАКСЕ

бр. 1/2005

Београд, 2005.

САДРЖАЈ

ОГЛЕДИ

Слободан Газивода, судија Врховног суда Србије ПРАКТИЧНИ ПРОБЛЕМИ ВЕЗАНИ ЗА СУДСКОПСИХИЈАТРИЈСКА ВЕШТАЧЕЊА	11
Љубица Милутиновић, судија Врховног суда Србије СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ	15

СУДСКА ПРАКСА

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

СЕНТЕНЦЕ	27
- Лажан исказ и читање налаза и мишљења вештака	27
- Разлике између кривичних дела против јавног реда из КЗ РС и кривичних дела из Закона о јавном реду и миру Републике Србије	28
- Рок за жалбу	29
- Прекорачење оптужбе	30
- Правни карактер разлога пресуде о личности окривљеног као млађег пунолетног лица	31
- Повреда Кривичног закона	31
- Садржај образложења решења о изрицању васпитне мере	32

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

ПРАВНА СХВАТАЊА	35
- Дозвољеност ревизије у споровима мале вредности	35
- Отказ уговора о раду због кривичног дела на раду или у вези са радом и постојање правоснажне осуђујуће кривичне пресуде	35
- Исплата отпремнине као услов престанка радног односа због престанка потребе за радом запослених	35
- Јединствена примена одредби чл. 185. и 186. Закона о стечајном поступку	38

<i>ПРАВНИ СТАВОВИ УСВОЈЕНИ У ПОСТУПКУ РЕШАВАЊА СПОРНОГ ПРАВНОГ ПИТАЊА ПО ЧЛАНУ 176. ЗПП.....</i>	44
- Надлежност судова опште надлежности, пасивна легитимација државне заједнице Србија и Црна Гора и право војних и цивилних лица на плату по одредбама чл. 75. и 137. Закона о војсци Југославије.....	44
- Право запосленог на накнаду штете због немогућности стицања бесплатних акција по Закону о својинској трансформацији.....	49
- Учешће акционара у подели годишње добити	53
- Стицање права на дивиденду по Закону о предузећима	56
<i>ПРАВНИ ЗАКЉУЧЦИ</i>	60
- Остварење права на бесплатне акције по Закону о својинској трансформацији	60
- Право на регрес за годишњи одмор, топли оброк, теренски додатак, трошкове доласка на посао и одласка са посла, право на отпремнину због престанка радног односа услед пензионисања и право на јубиларну награду по колективним уговорима који су били на снази на дан ступања на снагу Закона о раду (Члан 176. у вези чл. 89. и 90. Закона о раду)	61
- Форма упозорења и право запосленог на одбрану у поступку отказивања уговора о раду из дисциплинских разлога	61
<i>СЕНТЕНЦЕ</i>	64
<i>ПРОЦЕСНО ПРАВО.....</i>	64
- Правни учинак вештачења сачињеног противно правилима о урачунавању из члана 312. ЗОО	64
- Извршење одређене чинидбе по основу судске пресуде...66	66
- Дозвољеност ревизије у поступку који је због промене Закона о парничном поступку постао спор мале вредности	68
- Право странке на захтев за заштиту законитости по новом Закону о парничном поступку.....	69
- Признање стране судске одлуке и реципроцитет.....	71
- Обустава извршења по службеној дужности.....	73

СТВАРНО ПРАВО	75
- Савесност код стицања права својине.....	75
- Прибављање својине од невластника уговором закљученим са Министарством унутрашњих послова	77
- Реализација заложног права	80
ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО	82
- Апсолутно ништав уговор и реституција	82
- Савесност код побијања дужникових правних радњи.....	84
- Раскид уговора о делу	86
- Доцња у испуњењу неновчане обавезе	87
- Подељена одговорност	88
- Право на новчану накнаду због повреде угледа и части ...	89
- Немогућност пребијања потраживања неимовинске штете ...	90
- Прекид застарелости	91
- Застарелост ренте	93
СТАМБЕНО ПРАВО	95
- Радни стаж и расподела станова	95
- Конвалидација одлуке стамбене комисије чијим члановима је истекао мандат	96
- Стицање станарског права.....	98
- Правни учинак обавештења о смрти закупца стана у друштвеној својини	99
- Стицање станарског права (право закупа) на стану у својини грађана.....	100
- Писмена сагласност носиоца станарског права за откуп стана	102
АУТОРСКО ПРАВО	104
- Правни учинак усмено закљученог ауторског уговора ...	104
МЕДИЈСКО ПРАВО	106
- Директна тужба за исправку информације	106

- Објављивање исправке информације и право на тужбу због исправке информације	107
- Предмет расправљања у парници за исправку информације ..	108
РАДНО ПРАВО	110
- Повреда радне обавезе	110
- Распоређивање и уговор о раду под измењеним условима ..	111
- Учињено кривично дело као отказни разлог по Закону о раду	113
- Отказ од стране послодавца због учињеног кривичног дела	116
- Синдикални представник и престанак радног односа	116
ТРГОВИНСКО ПРАВО	119
- Правни учинак тужбе из члана 127. став 2. Закона о принудном поравнању стечају и ликвидацији	119
- Допуштеност преноса неизмирених потраживања стечајног дужника на његове повериоце	121
- Пасивна легитимација у спору за исплату добити	122
УПРАВНО ОДЕЉЕЊЕ	
ПРАВНА СХВАТАЊА	127
- Сагласност сукорисника парцеле за изградњу објекта....	127
- Плаћање доприноса за пензијско и инвалидско осигурање и за случај незапослености	127
СЕНТЕНЦЕ	128
МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО	128
- Легализација и рушење бесправно изграђених објеката	128
- Право грађана на материјално обезбеђење	129
- Нестанак робе под царинским надзором	130
- Застарелост принудне наплате	131
- Пореска основица код једнократног пореза	132
- Основица пореза на промет	133

- Порез на пренос стварних права на непокретности.....	134
- Приговор и жалба у поступку принудне наплате пореза на добит предузећа.....	135
- Порез на капитални добитак	136
- Својство цивилних инвалида рата	137
- Редован студент и радни однос.....	138
- Тражбено право наследника код враћања земљишта	138
- Новчана накнада и породилско одсуство.....	139
- Пензијско осигурање	140
- Порез на регистровано оружје	141
- Порез на промет услуга	143
- Поништај јавне аукције	144
- Пријава кандидата на конкурс	145
- Враћање парцеле из друштвене својине	146
- Промена у катастарском оперативу.....	147
 ПРОЦЕСНО ПРАВО	149
- Карактер накнаде трошкова изборне кампање и надлежност за одлучивање.....	149
- Управни акт	150
- Војна инвалиднина.....	151
- Преурањеност захтева за доношење акта у извршењу пресуде.....	152
- Одузимање концесије	152
- Управни спор.....	153
- Достава писмена филијали банке	154
- Саобраћајна дозвола као управни акт	155
- Проширење тужбе на нови акт	155
- Сагласност на елаборат оснивања факултета.....	157
- Поништај акта централног регистра.....	158
- Рок за ревизију решења	159
- Ванредно укидање решења	160

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ОКРУЖНИХ СУДОВА

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА	165
- Апсолутна ненадлежност суда	165
- Ослобађање од плаћања судске таксе	166
- Одговорност Републике Србије за накнаду штете	167
- Одговорност за штету (држаоца) имаоца опасне ствари	168
- Рефундација трошкова здравствених услуга.....	170
- Накнада трошкова лапараскопске операције	172
- Споразумни раскид уговора о раду	173
СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА УПРАВНОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА	176
- Заинтересована лица у поступку издавања урбанистичке дозволе.....	176
- Надлежност редовног суда.....	178
- Престанак рада радње (Члан 26. Закона о приватним предузетницима)	180

ПРИКАЗИ

Новица Пековић, судија Врховног суда Србије НАЧЕЛО ЗАКОНИТОСТИ И ПРЕДЛОГ НОВОГ КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА	185
Снежана Андрејевић, судија Врховног суда Србије ЗАКОН О МИРНОМ РЕШАВАЊУ РАДНИХ СПОРОВА	199
Ружа Урошевић, саветник Врховног суда Србије УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ - ПРЕНОС ПРАВА СВОЈИНЕ, ПОРЕСКА ОБАВЕЗА И УКЊИЖБА	207

ДОКУМЕНТА И САОПШТЕЊА

САОПШТЕЊЕ ЗА ЈАВНОСТ ВРХОВНОГ СУДА СРБИЈЕ	219
ЗАКЉУЧАК ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА	221
Јелена Боровац, судија Врховног суда Србије СУДСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ У ДАНСКОЈ	223

БИЛТЕН СУДСКЕ ПРАКСЕ ВРХОВНОГ СУДА СРБИЈЕ

За Врховни суд Србије: Вида Петровић-Шкоро, председник

ИЗДАВАЧ: Intermex, Београд, Булевар војводе Мишића 37/II

За издавача: Љиљана Миланковић-Васовић, директор

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Драгиша Слијепчевић, судија Врховног суда Србије

ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ И ОДГОВОРНОГ УРЕДНИКА: Војимир Цвијовић,
судија Врховног суда Србије

РЕДАКЦИЈА: Драгиша Слијепчевић, Војимир Цвијовић, Новица Пековић, Драгица
Марјановић и Милена Саватић, судије Врховног суда Србије

РЕДАКЦИЈСКЕ ГРУПЕ

За Кривично право: Новица Пековић, Слободан Газивода, Јанко Лазаревић, Драгомир
Милојевић и Драгиша Ђорђевић, судије Врховног суда Србије

За Грађанско право: Драгица Марјановић, Предраг Трифуновић, Владимир Тамаш,
Љубица Милутиновић, Слободан Дражић и Јасминка Станојевић,
судије Врховног суда Србије

За Управно право: Милена Саватић, Љубодраг Пљакић, Снежана Живковић,
мр Јадранка Ињац и Олга Ђуричић, судије Врховног суда Србије

СЕКРЕТАР

РЕДАКЦИЈЕ: Даница Илић, саветник Врховног суда Србије

РЕДАКЦИЈСКА

ПРИПРЕМА: Јелена Чакаревић, Тања Тодоровић, Андријана Недовић
и Љиљана Иконић

ПРЕЛОМ, КОРЕКТУРА

И ДИЗАЈН: Intermex, Београд,

ТИРАЖ: 2000

ШТАМПАРИЈА: "Радуних", Београд

Свако копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целине или делова текста из овог Билтена представља повреду ауторског права и кривично дело (сходно одредбама члана 187. Закона о ауторском и сродним правима, члана 183а Кривичног закона).

Коришћење делова текста из овог Билтена дозвољено је сходно ауторском праву и уз сагласност издавача.

ОГЛЕДИ

Слободан Газивода,
судија Врховног суда Србије

ПРАКТИЧНИ ПРОБЛЕМИ ВЕЗАНИ ЗА СУДСКОПСИХИЈАТРИЈСКА ВЕШТАЧЕЊА

Циљ сваког кривичног поступка је да се утврди да ли је извршено кривично дело, ко је извршилац тога дела, те да ли му треба изрећи кривичну санкцију.

У току поступка суд предузима низ кривично процесних радњи у циљу откривања и разјашњења спорних чињеница, при чему неке од тих радњи суд спроводи непосредно, а неке на други начин, па тако и путем вештачења. Једна од врста вештачења је и судскопсихијатријско вештачење чија се специфичност огледа у томе што се њиме не утврђују чињенице које се односе на биће кривичног дела, већ на кривичну одговорност окривљеног.

Наши позитивни закони претпостављају постојање урачунљивости окривљеног, што значи да ће суд одредити ово вештачење само ако посумња да је у време извршења кривичног дела окривљени био неурачунљив или смањено урачунљив, а који закључак суд заснива по прибављеном налазу и мишљењу стручног лица, базираном на његовом знању и вештини.

Како доказивање, уопште, заузима централно место у кривичном поступку, то се као једно од најважнијих питања у њему појављује оцена налаза и мишљења вештака. Ако се оставе по страни питања која се односе на правилну усмереност вештачења, обим и садржај наредбе за вештачење, па и питање како се уопште од стране суда може ценити резултат

вештачења обзиром на његову специјалност друге врсте и у вези тога где су границе слободног судијског уверења у оцени доказа, онда су у односу на налазе и мишљења вештака судскопсихијатријске специјалности, посматрано са позиција суда као органа који води кривични поступак и који је одредио ову врсту вештачења, евидентни проблеми који успоравају ток судског поступка, доводе до његовог пролонгирања, увећавања његових трошкова и др.

Наведимо неке од тих проблема:

1. Честе примедбе окривљених састоје се у томе да је вештак дао налаз и мишљење на бази кратког и површног разговора са окривљеним, дакле без детаљног прегледа као и без уважавања његових навода о субјективном осећању здравственог стања, потенцирајући да се то одразило и на коначан налаз вештака, што је присутно и у случајевима када је спроведено психијатријско посматрање, које по мишљењу окривљених није трајало у мери потребној за давање ваљаног налаза.

2. Без обзира на то да ли је ова врста вештачења спроведена у истрази или у току претреса, често се показује нужним да вештак – појединац на главном претресу објасни поједине наводе из свога налаза и мишљења и одговори на питања суда и странака, што је и у духу начела кривичног поступка. Међутим, има случајева да из неких разлога (дужа службена одсутност, болест или др.) вештак није у могућности да се одазове позиву суда за главни претрес, због чега је суд приморан да одреди другог вештака, па тај вештак само на бази упознавања са налазом претходног вештака да своје мишљење, које се разликује од мишљења претходног вештака, што се по налажењу суда показује неприхватљивим, јер је обавеза новог вештака била да изврши сопствено комплетно вештачење и тек потом да своје мишљење.

3. Посебне потешкоће у судском поступку настају када вештаци, из неких разлога, заузимају неодређен став у погледу неких одлучних чињеница, на пример да је у време извршења кривичног дела могућност окривљеног да схвати значај свога дела и да управља својим поступцима била смањена тако да је била "на граници до степена битног и битног", што се са становишта суда не може прихватити, а што има великог значаја при одлуци суда у односу на врсту кривичне санкције и висину казне коју треба одмерити окривљеном, као што има и других случајева конфузности и неја-

сноћа у писменим налазима па и у усменој речи вештака пред судом. У таквим случајевима суд је у обавези да и без примедби странака одреди ново вештачење, чиме се поступак компликује и пролонгира (често и у притворским предметима), а што може имати далекосежне последице.

4. Има случајева да вештаци судскопсихијатријске специјалности у писменој форми дају приватно своје стручно мишљење окривљенима и њиховим браниоцима, који потом то писмено презентирају суду, најчешће у жалбеном поступку, супротстављајући га налазу и мишљењу вештака који је већ раније по наредби суда дао налаз и мишљење на коме је суд засновао своју одлуку. Ово питање заслужује посебну пажњу, из више разлога, укључујући и морални аспект.

5. Када су у питању комисијска (колективна) вештачења, дакле она у којима учествује више вештака, некада и различитих специјалности (из домена неуропсихијатрије, неурологије, психологије), у поступку вештачења и давања мишљења има случајева задирања вештака једне специјалности у туђи домен, што значи да је изостала њихова претходна координација. Такође, у неким случајевима представник комисије вештака који иступа у име целе те комисије на главном претресу дајући поједина објашњења и одговоре на питања суда и странака при том износи свој лични став са којим се пре тога нису могли упознати остали чланови комисије вештака. То такође има за последицу одлагање главног претреса, а може водити и другим компликацијама кривичног поступка.

Ово су само неки и најчешћи проблеми са којима се среће суд у поступку психијатријских вештачења.

Мора се, међутим, рећи да суд који спроводи поступак има обавезу да се придржава одговарајућих одредаба Законика о кривичном поступку које се односе не само на одређивање вештачења, већ и на читав ток спровођења вештачења и оцену налаза и мишљења вештака. Такође је и обавеза странака у поступку да се придржавају одређених процесних правила, а пропуштање поступања у смислу тих процесних одредаба се посредно такође може одразити на исход вештачења, што опет значи да и у овоме погледу највећа одговорност лежи на суду који руководи читавим поступком.

На крају, ваља рећи да је у овоме излагању свесно изостављено тражење одговора на питања која се директно не односе на ваљаност налаза

вештака судскопсихијатријске специјалности, али су са овом проблематиком тесно повезани. Они би се односили на начин на који одређена лица доспевају на листу сталних судских вештака, њихов кредибилитет с обзиром на углед у установи у којој су запослени и шире, затим реалне могућности вештака, посебно при дужем психијатријском посматрању окривљеног у здравственој установи, да у датим условима презентирају суду налаз вишег квалитета, затим преиспитивање могућности да се уз помоћ ресорних органа власти оснују специјализоване установе за ову врсту судских вештачења, као и др.

Љубица Милутиновић,
судија Врховног суда Србије

СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ

Код нас је одомаћена изрека "правда је спора али достижна". У пракси Европског суда за људска права важи правило "спора правда повређује право на правично суђење". Како спору правду, али достижну заменити ефикасном и остварити је у "разумном року"? То није више само наша жеља, то је реалност и обавеза.

Наша земља је приступила Савету Европе¹ и потписала Европску конвенцију о људским правима² 3. априла 2003. године коју је и ратификовала децембра 2003. године. Ратификација Конвенције је услов за чланство у Савету Европе, а њено кршење, тј. кршење људских права гарантованих Конвенцијом је основ за суспендовање или искључење држава чланица.

Чланом 1. Конвенције утврђена је обавеза држава да предузму све неопходне мере ради обезбеђења делотворне примене права из Конвенције на националном нивоу. Када држава учини пропуст у остваривању својих обавеза, појединац има могућност подношења тужбе Европском суду за људска права³, ради заштите. Ратификовањем Европске конвенције о

¹ Савет Европе је међународна регионална организација формирана 1949. године у Лондону. Она је прва Европска политичка организација формирана у складу са идејом о уједињењу Европе, ради остварења демократије и поштовања људских права.

² Усвојена од Савета Европе 4.11.1950. године у Риму.

³ То је судски орган успостављен Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама Савета Европе из 1950. године. Он контролише примену

људским правима и њених протокола, државе прихватају да јемче сагласност свог домаћег права и праксе са Конвенцијом и да исправе сваку повреду права и слобода заштићених Конвенцијом.

Члан 6. Конвенције предвиђа да свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама или о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона. Ратификацијом Конвенције стекли су се услови да и наши грађани подносе тужбе (представке) Европском суду за људска права у вези неодговарајућег трајања поступка, као и за сва остала кршења Конвенције, која су се догодила после њене ратификације.

Шта је захтев разумног рока?

Захтев разумног рока гарантује да ће у оквиру тог временског рока и путем судске одлуке бити окончана несигурност у којој се грађанин налази у погледу свог грађанско-правног положаја или због кривичне оптужбе против њега. Тај захтев је у двоструком интересу и то како лица на које се односи тако и у интересу правне сигурности. Испитујући захтев разумног рока Европски суд за људска права увек испитује конкретне околности случаја. Међутим, суд је успоставио и већи број начела која ће се примењивати на случајеве које решава. То су: 1) сложеност случаја; 2) држање подносиоца представке; 3) држање власти и 4) врста спора односно шта је доведено у питање за подносиоца представке.

Време које се рачуна у разумни рок, почиње да тече у кривичним стварима од тренутка када се лице лиши слободе, што може бити и пре доношења формалне одлуке о одређивању притвора, а завршава се доношењем коначно осуђујуће пресуде или када се лице ослободи по свим основима због којих је било притворено, а у грађанским стварима од датума покретања одговарајућег поступка до његовог завршетка на највишој инстанци. Термин "грађанска права и обавезе" има аутономно значење

Конвенције, овлашћен је да испитује жалбе – представке појединаца у надлежности земаља потписница Конвенције, онда када сматрају да су повређена њихова права загарантована Конвенцијом, а исцрпили су сва правна средства у оквиру законодавног система државе коју туже.

према Конвенцији и односи се на грађанска права о којима се одлучује у парничном поступку као и у управном поступку у коме се та права утврђују. Период разумног временског рока у овим стварима може да почне да тече и пре покретања поступка у случајевима када је држава одговорна за спречавање започињања поступка, или када не обезбеди благовремену правну помоћ а сам крај овог периода је извршење пресуде. Одговорност државе траје све док странка не постигне пуно реализовање резултата поступка у коме је успела.

При процени да ли је случај сложен релевантни су сви аспекти случаја. Они се могу односити како на чињенично стање, тако и на правна питања. Ако је случај веома сложен он понекад може оправдати дугачки поступак, али и у таквим случајевима суд може закуљчити да је дошло до предугог одлагања.

Подносилац представке који је проузроковао одлагање случаја, не може се притуживати на ту околност и са успехом је користити. Међутим против њега се не може узети као отежавње његовог положаја то што су искоришћене различите процедуре у његовој одбрани. У кривичним стварима се не захтева од подносиоца представке да активно сарађује у убрзавању поступка који би могао довести до његовог осуђивања. Његова дужност јесте да покаже одговорност у извршавању процесних обавеза, да се уздржи од коришћења тактике одлагања као и да се користи могућностима предвиђеним домаћим законом за скраћивање поступка.

За сва одлагања која су проузроковале управне или судске власти, држава је одговорна. При решавању ових случајева који се односе на дужину поступка, Европски суд ће полазити од начела одговарајуће примене правде. Примери одлагања које је Европски суд приписао држави у грађанским поступцима су: одлагање поступка до закључења другог случаја, одлагање рочишта од стране суда или одлагање изношења или прибављања доказа од стране државе, одлагање од стране судског регистра или других управних власти. У кривичним стварима то су преношење надлежности с једног на други суд, спајање поступака против двојице или више оптужених и томе слично. Ако је заостатак у решавању спорних случајева у суду само привремен и изузетан, а држава је разумно брзо предузела неопходне мере да се то спречи, повреда јемства разумног временског рока неће бити утврђена. Међутим, велика оптерећеност судова

сама по себи није изговор за неразумно дугачак поступак, ако суд није предузео одговарајуће мере да се случајеви реше (захтев за избор нових судија или управног особља). Пропуст да се обезбеде одговарајућа средства може довести до одговорности државе. Европски суд за људска права је у свим овим случајевима спреман да узме у обзир и политичку и друштвену позадину у држави о којој се ради.

Када је у питању врста спора односно шта је у питању за подносиоца представке, најчешће се очекује да кривични поступак буде завршен пре него грађански, нарочито када је оптужени у притвору пре суђења. У погледу грађанских поступака, од суда или другог органа се захтева да делују брзо када је поступак од критичне важности за подносиоца представке или има посебне специфичности или карактер трајног губитка права. То су најчешће предмети у којима се одлучује о судбини деце, који се тичу старих или немоћних лица, у вези накнаде штете за тешке телесне повреде, предмете из радних односа или поводом права на пензију и других права која утичу на човекову егзистенцију.

У погледу дужине трајања судског поступка треба рзаликовати три могуће ситуације. Прва се односи на поступке започете и окончане пре ратификације Конвенције, друга на поступке започете после ратификације и трећа на дуготрајне поступке започете пре ратификације Конвенције а који трају и после њене ратификације, тзв. транзициони предмети.

По представкама (тужбама) поднетим у вези прве групе случајева, Европски суд за људска права не може да поступа, јер се ради о поступцима који су трајали пре ратификације. Друга група случајева су поступци који се одвијају после ратификације. Они су права циљна група, којој треба посветити посебну пажњу, да наша држава не би дошла под удар санкција Европског суда за људска права због разних кршења Конвенције. Правовременим реаговањем, можемо учинити да предузмемо све потребне мере да се поступци воде и окончају у разумном року. Најсложенија група су тзв. транзициони предмети (они у којима су поступци започети пре ратификације, али трају и после ратификације). У тим предметима одговорност државе постоји за дужину трајања поступка после ратификације и држава је дужна да предузме све потребне и делотворне мере да се ти поступци окончају у разумном року предвиђеном Конвенцијом. Међутим, могло би се поставити питање, шта је ту сложено, када се за одговорност

државе узима у обзир само дужина трајања судског поступка после ратификације Конвенције? То ипак није сасвим једноставно, јер ће Европски суд за људска права при процени да ли је трајање судског поступка у овим предметима било "разумно", тј. да ли је кршен захтев разумног рока, узети у обзир и дужину и природу трајања поступка пре ратификације.

Примера ради, у случају Kalashnikov против Русије (представка број 47095/99⁴ господин Kalashnikov је фебруара 1995. године оптужен за проневеру и притворен јуна 1995. године. Градски суд града Magadan, почео је испитивање његовог случаја у новембру 1996. године. Поступак је обустављен у периоду од маја 1997. до априла 1999. године, а коначно је осуђен 3.08.1999. године. Затим су 30.09.1999. године против њега поднете нове оптужбе за проневеру имовине. Ових оптужби је ослобођен 31.03.2000. године а дефинитивно је ослобођен и пуштен из затвора 26.06.2000. године. Значи: од 29.06.1995. до 26.06.2000. године он је био у затвору. Његова представка (тужба) односи се на услове у затворском објекту и друге повреде, а између осталих и на дужину трајања судског поступка. Укупан временски период од 8.02.1995. до 31.03.2000. године износи пет година, један месец и 23 дана. Конвенција је у Русији ступила на снагу 5.05.1998. године. На основу тога произилази да период од 5.05.1998. године није предмет разматрања. Међутим, суд је узео у обзир стање поступка на тај датум и закључио да власти нису испуниле своју дужност да поступају марљиво, нарочито након ступања на снагу Конвенције 5.05.1998. године, због чега дужина поступка није испунила услов "разумног временског рока" и због чега је дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције. Европски суд је подносиоцу представке досудио 5.000 EURA на име нематеријалне штете и 3.000 EURA на име трошкова поступка. Из овога се јасно види да је Европски суд при процени "разумности временског рока" имао у виду укупну његову дужину, тј. и стање на дан почетка рока након ратификације Конвенције. Међутим, при одлучивању о досуђивању накнаде штете могао је да разматра само временски период након ратификације Конвенције од стране Русије. Ваља напоменути да Конвенција не прави разлику у грађанским и кривичним стварима.

⁴ Људска права у Европи – Правни билтен број 32/02 АИРЕ Центар Лондон.
20

Мере ради побољшања ефикасности у поступању

Ради ефикасне заштите основних људских права а у циљу избегавања негативних последица које могу за државу настати обраћањем грађана у великом броју Европском суду за људска права, наша земља треба да предузме одговарајуће мере ради побољшања ефикасности судства. Те мере се првенствено односе на побољшање процесних инструмената за што брже и ефикасније остваривање људских права. У том смислу су већ предузети кораци изменом процесне регулативе и то како Закона о парничном поступку, Закона о извршном поступку, Закона о кривичном поступку тако и Закона о ванпарничном поступку и сродних закона. Компјутеризација судова, обука судија да користе компјутере и перманентна едукација судијског и приправничког кадра, иако започети код нас, морају да представљају перманентни задатак на коме ће се радити у наредном периоду и који ће се сваким даном све више осавремењивати и побољшавати. Спровођењем доследне примене Закона о судским таксама створиће се значајна средства која ће држави поред редовних буџетских средстава омогућити да на бољи начин подмири материјалне трошкове судова. Увођење медијације као алтернативног начина решавања спорова треба да обезбеди брже решавање одређених конфликтних односа у разним областима а самим тим и растерећење судства. У том циљу формирана је комисија за израду Закона о медијацији чији рад је у току. Могуће је предузети и низ других мера које ће допринети побољшању рада судова, ефикасности у суђењу, и самим тим скраћењу времена потребног за окончање спорних грађанско-правних, кривичних и управних односа, а што самим тим води увођењу разумног рока у судску процедуру.

Европски суд за људска права делује на захтев неког појединца (или групе појединаца или невладиних организација), по индивидуалној представи или на захтев неке државе, као и по међудржавној представи.

Суд делује одвојено од правосудних система држава потписница Конвенције, јер он није суд последње инстанце, већ трибунал који тумачи спорни домаћи закон или праксу, искључиво са тачке гледишта њихове сагласности са Конвенцијом. Он одређује да ли се у случају о коме расправља ради о кршењу Конвенције или не.

Све државе уговорнице морају да прихвате надлежност Европског суда и имају обавезу да извршавају његове пресуде, а Комитет министара надгледа извршавање пресуда суда.

Државе за које се утврди да су кршиле људска права, обавезне су да предузму нужне мере да се пронађе правни лек за ова кршења. Ако правни систем неке државе не омогућава потпуни лек за последице кршења, Суд може да наложи држави да плати новчану накнаду оштећеној страни. Да би се избегло понављање кршења и његових последица, од држава се може захтевати да убудуће измене и своје законодавство и праксу. На тај начин пресуде Европског суда за људска права имају последице које превазилазе актуелне случајеве пред тим судом. Оне представљају показатељ о томе шта су европски стандарди заштите основних људских права и слобода.

Судска пракса Европског суда за људска права својим континуитетом и постојаношћу својих одлука има превентивно дејство у одвраћању држава чланица од поступања противног одредбама Конвенције. Стварност која је пред нама, трасираће и пут у будућност. Надајмо се да ћемо из туђих лоших искустава извући довољне поуке, да се не бисмо учили на сопственим грешкама.

Након распада бивше Југославије, Словенија, бивша југословенска Република Македонија и Хрватска су се придружиле Савету Европе и ратификовале Европску конвенцију о људским правима. Оне су то учиниле пре наше земље, па већ имају искуство пред Европским судом за људска права. Њихова искуства показују да поступци који су покренути против њих су се тicali најчешће права на правично суђење, а нарочито права на суђење у разумном временском року. Зато није на одмет проучити њихова искуства, јер се ради о земљама из нашег најближег окружења, тј. земљама које су биле део наше раније јединствене земље, па су и сви проблеми који се тичу њих углавном исти као и код нас.

З а к љ у ч а к

Право на правично суђење загарантовано је Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама кроз право на правичну јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образлованим на основу закона. Правна несигурност у којој се сваки човек мо-

же наћи због спорног грађанско-правног односа или постојања кривичне оптужбе против њега, мора се окончати доношењем судске одлуке. Судска одлука мора бити законита и праведна – правична. Да би одлука била законита судија мора изнаћи смисао закона и применити га на утврђено чињенично стање. Међутим, ту се посао примене права не исцрпљује и не окончава. Судска одлука мора бити праведна, јер је још Аристотел говорио: "Ићи судији, значи ићи правди". Судска одлука донета у неразумно дугом року, лишена је атрибута праведности. Који је то рок у коме се мора окончати неки судски поступак, да би се могао сматрати разумним, не може се рећи начелно и уопштено. Тај рок зависи од околности сваког конкретног случаја, посебно његове сложености, понашања странака и суда (или управне власти) а посебно врсте спора. Сложеност случаја се исказује како кроз чињенично стање тако и кроз правна питања а понашање странака кроз њихову ревност и одговорност у извршавању процесних обавеза и савесном понашању уопште. Непотребна одуговлачења судске и управне власти, посебно појачавају одговорност државе пред Европским судом. Зато је на судији велика одговорност да утврди правно релевантне чињенице и правилно примени закон у оквиру рока који се може сматрати разумним за сваки конкретни случај. При том посебно мора водити рачуна о врсти спора штитећи интересе малолетне деце, старих и немоћних лица, и уопште заштити људских права чије споро решавање може довести до њиховог трајног губитка.

Закаснила правда, само је корак од неправде.

СУДСКА ПРАКСА

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

ЛАЖАН ИСКАЗ И ЧИТАЊЕ НАЛАЗА И МИШЉЕЊА ВЕШТАКА

Читање налаза и мишљења вештака пред судом, или у прекршајном, дисциплинском или управном поступку, представља давање исказа вештака у тим поступцима и уколико је прочитани налаз и мишљење вештака лажан, тада се може радити о постојању кривичног дела давања лажног исказа из члана 206. став 1. КЗ РС, иако вештак није непосредно на главном претресу (расправи) дао објашњење за налаз и мишљење.

Из образложења:

"Основано се у захтеву за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца указује да су нижестепени судови повредили кривични закон када су нашли да читање налаза и мишљења вештака у управном поступку не представља давање исказа вештака пред надлежним органом, јер и по оцени Врховног суда вештаци могу да дају писани налаз и мишљење који се може сходно законским решењима и прочитати у наведеним поступцима, што практично представља давање исказа вештака у тим поступцима, а обавеза вештака је да дају истинити налаз и мишљење.

Врховни суд је уважавајући као основан захтев за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца утврдио да су нижестепени судови и то Други општински суд у Београду својим решењем К.бр.448/03 од 15.03.2004. године и Окружни суд у Београду својим решењем Кж.909/04 од 16. 04. 2004. године повредили кривични закон када су нашли да дело које је предмет оптужбе из члана 206. став 1. КЗ РС није кривично дело због тога што вештаци нису непосредно саслушани пред управним органом већ је прочитан њихов налаз и мишљење и тиме је повређена одредба члана 369. став 1. тачка 1. ЗКП, а како је захтев за заштиту законитости подигнут на штету окривљених то се није могло дирати у правноснажне одлуке нижестепених судова."

(Пресуда Врховног суда Србије, Кзз. 114/04 од 17. фебруара 2005. године)

Аутор сентенце: Новица Пековић, судија ВСС

**РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ ЈАВНОГ
РЕДА ИЗ КЗ РС И КРИВИЧНИХ ДЕЛА
ИЗ ЗАКОНА О ЈАВНОМ РЕДУ И МИРУ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

Разлика између кривичног дела спречавања службеног лица у вршењу службене дужности из члана 213. КЗ РС и кривичног дела спречавања овлашћеног службеног лица у обављању послова безбедности или одржавања јавног реда и мира из члана 24. Закона о јавном реду и миру РС је у заштитном објекту. Код кривичних дела из члана 24. Закона о јавном реду и миру (спречавање овлашћеног службеног лица у обављању послова безбедности или одржавања јавног реда и мира) заштитни објект је службена радња из области послова безбедности или одржавања јавног реда и мира, а све остале службене радње штите се кривичним делом из члана 213. КЗ РС (спречавање службеног лица у вршењу службене дужности).

Из образложења:

"Решавајући по жалби Окружног јавног тужиоца у Врању изјављеној против пресуде Окружног суда у Врању К.бр.76/03 од 12. 03. 2004. године, Врховни суд је по службеној дужности укинуо наведену пресуду, налазећи да иста нема разлога о одлучним чињеницама на основу којих би се утврдило да ли се у конкретном случају ради о кривичном делу спречавања службеног лица у вршењу службене дужности из члана 213. КЗ РС, како то налази првостепени суд или се ради о кривичном делу спречавања овлашћеног службеног лица у обављању послова безбедности или одржавања јавног реда и мира из члана 24. Закона о јавном реду и миру, како то тврди овлашћени тужилац, јер остаје нејасно да ли су полицајци као овлашћена службена лица критичном приликом требали да изврше службену радњу у обављању послова безбедности или одржавања јавног реда и мира што представља један од елемената кривичног дела спречавање овлашћеног службеног лица у обављању послова безбедности или одржавања јавног реда и мира из члана 24. Закона о јавном реду и миру или се пак ради о некој другој службеној радњи што би водило квалификацији по члану 213. Кривичног закона РС (спречавање службеног лица у вршењу службене дужности). Одсуство разлога о овим одлучним чињеницама пред-

ставља битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП, па се укидање првостепене пресуде показује нужним."

(Из решења Врховног суда Србије Кж I 815/04 од 10. фебруара 2005. године)

Аутор сентенце: Новица Пековић, судија ВСС

РОК ЗА ЖАЛБУ

Право окривљеног да у оквиру свог рока изјави жалбу, не искључује и његово право да у року за жалбу браниоца поднесе жалбу у своју корист.

Из образложења:

"Основано се у захтеву за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца Ктз.бр.987/04 од 31. 12. 2004. године указује да су и првостепени и другостепени суд погрешили када су нашли да окривљени нема право да у року за жалбу браниоца поднесе жалбу у своју корист, јер и по оцени Врховног суда окривљени има право да у оквиру рока за жалбу браниоца поднесе лично жалбу у своју корист. Овакав закључак Врховног суда произилази из садржаја одредбе члана 162. став 4. ЗКП, где је одређено да се сва писмена достављају и окривљеном и браниоцу када га има и да у том случају рок за жалбу тече од дана достављања писмена окривљеном, односно браниоцу. У конкретном случају употребљена реч "ОДНОСНО", по свом појмовном значењу у контексту у коме је употребљена дозвољава и једну и другу могућност, то јест дозвољава могућност да рок тече и од дана достављања писмена окривљеном и од дана достављања писмена браниоцу, из чега произилази закључак да овлашћена лица и у једном и другом случају могу изјавити жалбу с обзиром да законодавац говори о "року који тече", а не о праву на тај рок у корист само једног овлашћеног лица за изјављивање жалбе.

Према томе, погрешно је Окружни суд у Чачку када је својим решењем одбацио такву жалбу као неблаговремену."

(Пресуда Врховног суда Србије, Кзз. 5/05 од 06. априла 2005. године)

Аутор сентенце: Новица Пековић, судија ВСС

ПРЕКОРАЧЕЊЕ ОПТУЖБЕ

Првостепени суд прекорачио је оптужбу када је огласио кривим оптуженог за кривично дело недозвољене трговине из члана 147. став 1. КЗ РС, мењајући чињенични опис из оптужног акта којим је оптуженом стављено на терет кривично дело преваре из члана 171. став 3. КЗ РС, па је тиме нарушио објективни идентитет оптужбе у мери у којој су измењене правно-релевантне чињенице које су затим довеле до друге правне квалификације.

Из образложења:

"Окружни јавни тужилац ставио је на терет оптуженом извршење кривичног дела преваре из члана 171. став 3. у вези става 1. КЗ РС, а првостепени суд је, након спроведеног доказног поступка, изменио чињенични опис, извршења дела у изреци пресуде, у односу на чињенични опис из оптужнице и правно оценио те радње као кривично дело недозвољене трговине из члана 147. став 1. КЗ РС.

Одредба члана 346. став 1. ЗКП (сада члан 351. став 1. Законика о кривичном поступку), прописује, да се пресуда може односити, само на лице које је оптужено и само на дело које је предмет оптужбе, садржане у поднетој, односно на главном претресу, измењеној или проширеној, оптужници.

Дакле, чињенични основ оптужбе, било у погледу лица коме се суди, било у погледу догађаја о коме се суди, мора бити подударан са пресудом (објективни и субјективни идентитет).

У конкретној кривично-правној ствари, објективни идентитет оптужбе – у погледу чињеничног описа радњи извршења кривичног дела, нарушен је у мери да су битно измењене релевантне чињенице, па је, првостепени суд, без интервенције јавног тужиоца, изашао ван граница чињеничног описа инкриминисаног догађаја, датог у оптужници.

Стога је, првостепени суд, учинио битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 364. став 1. тачка 9. ЗКП (сада члан 368. став 1. тачка 8. ЗКП), прекорачио оптужбу, са којих основа је, првостепена пресуда, морала бити укинута."

(Решење Врховног суда Србије у Београду, Кж. I 505/02 од 14. фебруара 2003. године)

Аутор сентенце: Новица Пековић, судија ВСС

**ПРАВНИ КАРАКТЕР РАЗЛОГА ПРЕСУДЕ
О ЛИЧНОСТИ ОКРИВЉЕНОГ КАО МЛАЂЕГ
ПУНОЛЕТНОГ ЛИЦА**

Изостанак разлога о личности окривљеног, који је и у време извршења кривичног дела и у време суђења још увек млађе пунолетно лице, доводи до тога да ожалбена пресуда нема разлога о одлучним чињеницама у односу на оцену о правилности избора кривичне санкције, укључујући и могућност изрицања васпитне мере у смислу члана 82. ОКЗ.

Из образложења:

"Првостепеном пресудом оптужени је оглашен кривим због кривичног дела разбојништва из члана 168. став 1. КЗ РС и осуђен на казну затвора у трајању од једне године при чему је суд при доношењу одлуке имао у виду све околности из члана 41. ОКЗ, не упуштајући се у оцену душевног стања оптуженог.

По налажењу Врховног суда, личности окривљеног, који је у време извршења кривичног дела, за које је осуђен, био млађе пунолетно лице, представља одлучну чињеницу коју суд мора утврђивати у сваком случају, те изостанак разлога о овој одлучној чињеници представља битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП јер спречава правилан избор кривичних санкција, укључујући и могућност изрицања васпитне мере у смислу члана 82. ОКЗ. Првостепени суд је био дужан да изврши опсервацију оптуженог преко одговарајућег стручног тима (састављеног од педагога, психолога и социолога), након чега ће бити у могућности да донесе правилну и закониту одлуку."

(Решење Врховног суда Србије, Кж. I 1070/04 од 23. марта 2005. године)

Аутор сентенце: Новица Пековић, судија ВСС

ПОВРЕДА КРИВИЧНОГ ЗАКОНА

Код новчаних вредности као квалификаторних околности, битна је вредност одузете ствари, јер законодавац изједначава вредност одузете ствари и прибављену противправну имовинску корист.

Из образложења:

"Основано се указује у захтеву за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца да је у нижестепеним правноснажним пресудама учињена повреда кривичног закона из члана 369. тачка 4. ЗКП, јер је у погледу кривичног дела које је предмет оптужбе примењен закон који се не може применити, тако што је суд погрешно оценио одлучну чињеницу која се тиче вредности одузетих ствари, јер код новчаних вредности као квалификаторних околности, законодавац изједначава вредност одузетих ствари са висином прибављене имовинске користи, што другим речима значи да је висина прибављене имовинске користи једнака вредности одузете ствари.

Будући да је захтев за заштиту законитости подигнут на штету осуђених, то је Врховни суд уважавањем захтева само констатовао повреду кривичног закона у нижестепеним правноснажним пресудама из члана 369. тачка 4. ЗКП, не дирајући у исте (члан 425. став 1. ЗКП)."

(Пресуда Врховног суда Србиј, Кзз. 78/04 од 27. децембра 2004. године)

Аутор сентенце: Новица Пековић, судија ВСС

САДРЖАЈ ОБРАЗЛОЖЕЊА РЕШЕЊА О ИЗРИЦАЊУ ВАСПИТНЕ МЕРЕ

Приликом израде отправка решења о изрицању васпитне мере, обавеза првостепеног суда је да у образложењу решења наведе, поред осталог, опис извршеног кривичног дела.

Из образложења:

"Основано се жалбама бранилаца указује да првостепено решење садржи битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП. Ово стога што је првостепени суд, доношењем решења о изрицању васпитне мере упућивања у васпитно-поправни дом, пропустио да у образложењу решења децидирано наведе опис кривичног дела, а опис дела је у одлукама ове врсте битан елеменат образложења решења, неопходан за оцену ваљаности чињеничног стања и следствено томе – правне квалификације кривичног дела, због ког пропуста је првостепено решење морало бити укинито."

(Решење Врховног суда Србије, Кжс. I бр. 182/04 од 09. новембра 2004. године)

Аутор сентенце: Слободан Газивода, судија ВСС

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

ПРАВНА СХВАТАЊА

1. ДОЗВОЉЕНОСТ РЕВИЗИЈЕ У СПОРОВИМА МАЛЕ ВРЕДНОСТИ

Ревизија није дозвољена у споровима који су после ступања на снагу Закона о изменама Закона о парничном поступку ("Сл. лист СРЈ", бр. 3/2002 од 18. јануара 2002. године) постали спорови мале вредности.

(Правно схватање Грађанског одељења Врховног суда Србије, утврђено на седници од 30. новембра 2004. године)

2. ОТКАЗ УГОВОРА О РАДУ ЗБОГ КРИВИЧНОГ ДЕЛА НА РАДУ ИЛИ У ВЕЗИ СА РАДОМ И ПОСТОЈАЊЕ ПРАВОСНАЖНЕ ОСУЂУЈУЋЕ КРИВИЧНЕ ПРЕСУДЕ

Правоснажна осуђујућа кривична пресуда је услов за отказ уговора о раду запосленом због учињеног кривичног дела на раду или у вези са радом.

(Правно схватање Грађанског одељења Врховног суда Србије, утврђено на седници од 30. новембра 2004. године)

3. ИСПЛАТА ОТПРЕМНИНЕ КАО УСЛОВ ПРЕСТАНКА РАДНОГ ОДНОСА ЗБОГ ПРЕСТАНКА ПОТРЕБЕ ЗА РАДОМ ЗАПОСЛЕНИХ

Исплата отпремнине је услов престанка радног односа због престанка потребе за радом запослених.

Али решење о престанку радног односа неће бити ништаво ако је исплата извршена после датума означеног као моменат престанка и то:

- због грешке у обрачуну зарада;**
- ако је исплата извршена касније као резултат споразума између послодавца и запосленог;**
- ако је запослени примио отпремнину пре поднете тужбе за поништај решења о престанку радног односа само из овог разлога.**

Образложење:

"У судској пракси је постало спорно да ли је исплата отпремнине под "технолошког вишка" услов за престанак радног односа или не.

Судови различито суде.

По првом схватању које полази од етимолошког значења речи "отпремнина" и циља коме она служи одговор је негативан: јер отпремнина представља одређену суму која се исплаћује кад запосленом престаје радни однос са циљем да се материјално обезбеди док не пронађе нови посао; отпремнина не спада у "друга примања" из члана 106. Закона о раду јер је законодавац под тим изразом мислио само на она примања која послодавац дугује запосленом док је радни однос трајао.

По другом схватању које се заснива на граматичком значењу чл. 106. 117. и 119. Закона о раду, исплата отпремнине представља услов за престанак радног односа по основу технолошког вишка са следећом аргументацијом: у "друга примања" о којима говори члан 106. мора се уврстити отпремнина јер израз

"примања" представља општи и генусни појам за све новчане износе које запослени прима од послодавца; иако члан 119. Закона признаје право запосленом на новчану накнаду, право на пензијско и инвалидско осигурање и здравствену заштиту (социјално осигурање) после отказа уговора о раду због технолошког вишка, из првог дела одредбе произилази несумњив закључак да исплата отпремнине претходи доношењу решења о престанку радног односа.

На седници Грађанског одељења од 30.11.2004. године већином гласова усвојен је закључак који се заснива на другом гледишту.

Међутим, у оквиру овог другог становишта постоје разлике о томе да ли су изузеци од става (да је исплата отпремнине услов престанка радног односа због престанка потребе за радом запослених) ипак могући и допуштени.

По првом становишту (у оквиру владајућег схватања) одредбе чл. 106. и 119. су строге и не допуштају изузетке; или је исплата отпремнине услов престанка радног односа због технолошког вишка или није; ако отпремнина није исплаћена пре доношења решења, престанак радног односа је незаконит и накнадна исплата макар уследила и један дан касније не може конвалидирати недостатак који постоји у моменту доношења одлуке о радном статусу запосленог.

По другом гледишту цитиране одредбе нису тако строге, те иако је исплата отпремнине услов за престанак радног односа због технолошког вишка изузеци су допуштени, јер постоје случајеви када ће решење о престанку бити пуноважно иако је отпремнина исплаћена после доношења решења.

Те ситуације би могле бити следеће:

1. да је приликом обрачуна зараде која служи за усклађивање отпремнине учињена грешка, па отпремнина није исплаћена у пуном износу;
2. одлагање исплате (пролонгирање) може бити резултат уговора (споразума) у писменој или усменој форми, између послодавца и запосленог;
3. није закључен уговор али је запослени примио отпремнину, пре поднете тужбе за поништај одлуке о престанку радног односа.

Чини се да је друга варијанта владајућег гледишта (са могућим изузецима) прихватљивија.

Наиме, случајеви под 1, 2. и 3. не би требали да буду спорни. У првом случају код послодавца не постоји намера да запосленог оштети и грешка у обрачуну не би смела да произведе ништавост решења о престанку радног односа. У случајевима под 2. и 3. изузетак је могућ зато што је радни однос по дефиницији уговорни однос (члан 1. Закона о раду

и Закона о основама радних односа), па се и на те односе супсидијарно примењују општа правила облигационог (у овом случају уговорног) права. Запослени се може одрећи права на отпремнину, а могуће је извршити и пребијање потраживања; уговорне стране се могу поравнати и у складу са начелом аутономије воље и правилима о модификацији правних послова уговорити исплату отпремнине са различитим роковима и условима; када се погледа стилизација правила из чл. 106, 117. и 119. Закона о раду произилази да она нису до те мере строга и да их није могуће конвалидирати – оснажити јер се у њима не налази изричито прописана санкција као разлог ништавости решења о престанку ако редослед није поштован. Закљученом писменом или усменом споразуму могуће је уподобити и случај када је запослени примио отпремнину; било би противно начелу савесности и поштења (члан 12. ЗОО) и морала пружити му правну заштиту поништењем одлуке о престанку радног односа ако је отпремнину примио и потрошио а затим поднео тужбу за поништај одлуке о престанку радног односа."

(Правно схватање Грађанског одељења Врховног суда Србије, утврђено на седници од 31. јануара 2005. године)

4. ЈЕДИНСТВЕНА ПРИМЕНА ОДРЕДБИ ЧЛ. 185. И 186. ЗАКОНА О СТЕЧАЈНОМ ПОСТУПКУ

I. Предлог за покретање поступка стечаја поднет од стране Народне банке Србије по одредбама Закона о платном промету није дозвољен почев од дана почетка примене Закона о стечајном поступку (2.2.2005. године). У случају када је Народна банка Србије поднела предлог за покретање поступка стечаја на основу овлашћења из члана 54. Закона о платном промету ("Службени лист СРЈ" бр. 3/2002 и 5/2003 и "Службени гласник Републике Србије" бр. 43/2004) пре ступања на снагу Закона о стечајном поступку о коме није донето решење о отварању стечајног поступка стечајни суд ће такав предлог одбацити као недозвољен.

Народна банка Србије и гувернер Народне банке Србије су и даље овлашћени предлагачи за покретање поступка над друштвом за осигурање, односно банкама.

II. Раније именовани стечајни управници не разрешавају се дужности након почетка примене новог закона, већ остају на тој функцији иако не испуњавају услове из чл. 14. и 15. Закона о стечајном поступку још најдуже три месеца од дана почетка издавања лиценци из члана 14. став 2. тог закона.

III. У започетим стечајним поступцима који се настављају по новом Закону о стечајном поступку формираће се поверилачки органи и предузети све стечајне радње (које се сходно затеченој фази поступка још могу реализовати) у роковима прописаним тим законом рачунајући почетак истих од датума почетка његове примене.

Образложење:

Са почетком примене Закона о стечајном поступку започети поступци стечаја, принудног поравнања и ликвидације по одредбама Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији настављају се по одредбама новог закона, ако су за то испуњени услови прописани одредбом члана 185. ст. 1. и 2. То подразумева обавезу суда да у наставку поступка предузме све стечајне радње и формира поверилачке органе у роковима прописаним новим законом. Рачунање и почетак тих рокова се везује за одређене фазе у поступку. Међутим, оне у већ започетим поступцима могу бити окончане (отварање – покретање поступка стечаја, пријава и испитивање пријављених потраживања и слично). То је случај и са могућношћу доношења одлуке о реорганизацији стечајног дужника и примени овог правног института након претходно већ донете одлуке о уновчењу његове имовине. Осим тога, одредбама новог закона су прописани и посебни услови за обављање функције стечајног управника (члан 14. ст. 1. и 2), који раније именовани стечајни управници по Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији не испуњавају (лиценца за обављање послова стечајног управника, статус приватног предузетника, висока стручна спрема, радно искуство). Зато је одредбом члана 186. Закона о стечајном поступку прописано и до ког времена та лица могу обављати функцију стечајног управника у поступцима који се настављају по одредбама новог закона.

Оваква законска решења су у пракси трговинских судова изазвала бројне проблеме који се у идентичним чињеничним и правним ситуацијама различито разрешавају. То је довело до неједнаког поступања судова у једнаким случајевима. Зато се Министарство привреде Републике Србије обратило Врховном суду Србије са захтевом да у оквиру својих надлежности у разматрању примене закона заузме правне ставове којима ће се наведена спорна питања јединствено уредити. Поступајући по том захтеву Врховни суд на темељу овлашћења установљених одредбом члана 28. Закона о уређењу судова ("Службени гласник Републике Србије" бр. 63/2001, 42/2002, 27/2003, 103/2003, 29/2004) утврђује следеће:

Закон о платном промету ("Службени лист СРЈ" бр. 3/2002 и 5/2003 и "Службени гласник Републике Србије" бр. 43/2004) чланом 54. став 1. тачка 4. овластио је Народну банку Србије да до преношења послова из предметног члана у надлежност других органа, односно других лица у складу са законом, прати ликвидност и солвентност правних лица и подноси предлог за покретање поступка стечаја против оних правних лица која због неизмирених обавеза имају блокиране рачуне код банака дуже од 60 дана непрекидно, односно 60 дана с прекидима у протеклих 75 дана. Одредбом члана 40. Закона о стечајном поступку ("Службени гласник РС" бр. 84/2004) таксативно су утврђена лица овлашћена за покретање стечајног поступка. То су повериоци, стечајни дужник, надлежно јавно правобранилаштво, надлежно јавно тужилаштво и пореска управа. Овако одређена листа активно легитимисаних лица је инклузивна - лимитативна и не оставља могућност покретања стечајног поступка од стране других субјеката. Закон о стечајном поступку је ступио на снагу 2.8.2004. године, а почео да се примењује 2.2.2005. године. Он се сходно одредби члана 185. ст. 1. и 2. примењује и на поступке покренуте по Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији у којима до дана његовог ступања на снагу суд није донео одлуку о уновчењу имовине, или није закључено принудно поравнање, односно није извршена продаја имовине стечајног дужника у проценту већем од 50%.

У таквој правној ситуацији мора се применити одредба члана 29. став 1. Закона о стечајном поступку, којом је прописано да се стечајни поступак покреће предлогом овлашћеног предлагача. Народна банка Србије не спада у круг овлашћених предлагача одређених одредбом члана 40. Закона о стечајном поступку. Стога је по ступању на снагу Закона о стечај-

ном поступку – 2.8.2004. године, Народна банка Србије изгубила статус овлашћеног предлагача за покретање поступка стечаја по одредбама тог закона. Из тог разлога је и предлог Народне банке Србије да се покрене поступак стечаја поднет после 2.8.2004. године недозвољен.

Суд ће одбацити предлог Народне банке Србије и у ситуацији када о поднетом предлогу за покретање поступка стечаја пре ступања на снагу Закона о стечајном поступку није донето решење о покретању стечаја. Ово из разлога што се сходно одредби члана 185. став 3. Закона о стечајном поступку по старом закону могу наставити само они стечајни поступци у којима је донета одлука о уновчењу имовине и иста продата у проценту већем од 50% од књиговодствене вредности стечајног дужника. Сви остали поступци стечаја покренути решењем донетим пре 2.8.2004. године у којима је донето решење о уновчењу имовине, али није продато више од 50% књиговодствене вредности, наставиће се према одредбама новог закона. Према томе, претходни услов за наставак стечајног поступка, било по новом било по старом закону, је постојање решења стечајног већа о отварању стечајног поступка. Ако то решење није донето до дана ступања на снагу новог закона нема правне могућности за отварање стечаја по предлогу неовлашћеног предлагача. Из тих разлога се и предлог Народне банке Србије поднет пре 2.8.2004. године по коме је само донето решење о покретању претходног а не и стечајног поступка мора одбацити као недозвољен. Стечајни суд ће такву одлуку донети позивом на одредбу члана 29. став 1. и члана 40. Закона о стечајном поступку, те чл. 82. и 83. став 5. Закона о парничном поступку, који се сходно одредби члана 5. Закона о стечајном поступку сходно примењује и у поступку стечаја.

Међутим, Народна банка Србије, односно њен гувернер су и даље овлашћени предлагачи за покретање поступка стечаја и ликвидације банака и друштава за осигурање. Гувернер Народне банке Србије је сходно одредби члана 14. став 1. Закона о санацији, стечају и ликвидацији банака ("Службени лист СРЈ" бр. 53/01) овлашћен да доноси решење о испуњењу услова за отварање стечајног поступка над банком, на основу кога суд у року од три дана доноси решење о отварању стечајног поступка (члан 14. став 3). Статус овлашћеног предлагача Народне банке Србије за покретање поступка стечаја друштва за осигурање темељи се у одредби члана 176. став 1. Закона о осигурању ("Службени гласник РС" бр. 55/2004, 70/2004). То су посебни закони у односу на Закон о стечајном поступку који имају приоритет

у примени по свим питањима стечајног поступка банака, односно друштава за осигурање, која су њима уређена. Ово је изричито прописано одредбом члана 20. Закона о санацији, стечају и ликвидацији банака. Исти је случај и са Законом о осигурању, јер је одредбом члана 208. тог закона, такође, установљен његов приоритет у односу на Закон којим се уређују ликвидација и стечај. Стога се као овлашћени предлагачи поступка стечаја банака и друштава за осигурање могу појавити само гувернер Народне банке Србије, када се покреће стечај банке, односно Народна банка Србије, када се стечај проводи над друштвом за осигурање.

Почетком примене Закона о стечајном поступку (2.2.2005. године) затечени су стечајни управници који по одредбама чл. 14. и 15. тог закона не испуњавању прописане услове за именовање на ову функцију (поседовање лиценце за обављање послова стечајног дужника, статус приватног предузетника, висока стручна спрема и радно искуство од три године). Међутим, одредбом члана 186. Закона о стечајном поступку је прописано да стечајни управници могу обављати ту дужност без лиценце најдуже још три месеца од дана почетка издавања лиценци из члана 14. став 2. овог закона. То је у пракси трговинских судова изазвало спор о могућности задржавања раније именованих стечајних управника на тој дужности ако не испуњавају и остале услове прописане новим законом за обављање тих послова. Поједини судови задржавају већ именоване стечајне управнике по одредбама Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, док их други разрешавају. Због тога се указала потреба да се правним ставом Врховног суда Србије то питање јединствено разреши и тако уједначи судска пракса. У разрешењу овог спорног питања мора се поћи од одредбе члана 186. Закона о стечајном поступку, којом је прописано да затечени стечајни управници могу обављати ту дужност и без поседовања одговарајуће лиценце још најдуже три месеца почев од датума њеног издавања. Ова одредба указује на неспорну интенцију законодавца да се омогући прелазни период у примени новог закона у коме ће стечајни управници именовани по Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији наставити са радом и након почетка примене Закона о стечајном поступку. Зато нема места разрешењу раније именованих стечајних управника све до испуњења услова прописаних одредбом члана 186. Закона о стечајном поступку, без обзира што исти не испуњавају и остале услове прописане тим законом.

Закон о стечајном поступку прописује рокове за поступање свих учесника, укључујући и судске органе. Начин регулисања и рачунања ових рокова везује се за одређене фазе поступка прописане новим законом, од којих су многе у постојећим случајевима или већ давно предузете, или претходним законом нису биле прописане. Када је над стечајним дужником само отворен стечајни поступак по старом закону, а до дана ступања на снагу новог закона није донета одлука о уновчењу имовине или није закључено принудно поравнање, примениће се рокови за формирање поверилачких органа и предузети све стечајне радње у складу са новим законом. Ако је у тој ситуацији већ одржано испитно рочиште решења о утврђивању потраживања и упућивању на парницу остају на снази, али се по новим пријавама потраживања могу заказивати и накнадна испитна рочишта. Међутим, суд и у том случају мора заказати прво поверилачко рочиште на начин и под условима прописаним одредбом члана 23. Закон о стечајном поступку и на њему изабрати скупштину и одбор поверилаца и одлучити да ли ће се поступак наставити реорганизацијом или банкротством стечајног дужника. Зато ће суд у зависности од већ предузетих стечајних радњи у сваком конкретном случају одлучити у коју фазу се може вратити започети поступак стечаја по Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. На исти начин определиће се и одлука о одрживости претходно одређених рокова за предузимање стечајних радњи по Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, или ће се установити нови рокови и предузети стечајне радње прописане Законом о стечајном поступку, водећи рачуна о већ стеченим правима учесника у поступку. У том случају се датум почетка примене Закона о стечајном поступку мора уподобити са датумом покретања поступка стечаја као почетка рачунања рокова прописаних Законом о стечајном поступку.

(Правно схватање Грађанског одељења Врховног суда Србије, утврђено на седници од 31. маја 2005. године)

**ПРАВНИ СТАВОВИ УСВОЈЕНИ
У ПОСТУПКУ РЕШАВАЊА СПОРНОГ
ПРАВНОГ ПИТАЊА ПО ЧЛАНУ 176. ЗПП**

**1. НАДЛЕЖНОСТ СУДОВА ОПШТЕ НАДЛЕЖНОСТИ,
ПАСИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА ДРЖАВНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ СРБИЈА
И ЦРНА ГОРА И ПРАВО ВОЈНИХ И ЦИВИЛНИХ ЛИЦА
НА ПЛАТУ ПО ОДРЕДБАМА ЧЛ. 75. И 137.
ЗАКОНА О ВОЈСЦИ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

I. Висина плате професионалних припадника Војске Југославије, као и висина пензија војних пензионера, утврђује се појединачним управним актом.

II. Законитост тих управних аката и правилност обрачуна висине плате или пензије, оцењује се у управном поступку пред надлежним органом и у управном спору.

III. У случају незаконитог и неправилног рада државног органа у извршењу тако утврђене обавезе, суд опште надлежности, као стварно надлежан одлучује о праву на накнаду штете.

Образложење:

Пред више општинских судова у Републици, покренут је поступак у већем броју предмета по тужбама војних и цивилних лица запослених у Војсци државне заједнице Србија и Црна Гора, као и војних пензионера, са захтевима за накнаду штете у висини неисплаћених плата, односно пензија.

Тужбени захтеви засновани су на чињеници да тужиоцима плате, односно пензије, нису исплаћиване у складу са одредбама члана 75. и члана 137. Закона о Војсци Југославије ("Службени лист СРЈ", број 43/94, 44/99, 74/99 и 13/2002).

Наиме, чланом 75. наведеног закона који се односи на плате професионалних војника, у ставу 1. прописано је да се укупан износ средстава

за плате професионалних војника утврђује према званичном податку и нето зарада која служи као основ за утврђивање зарада запослених у републици чланици на чијој територији је седиште Савезног министарства за одбрану, објављеном у службеном гласилу те републике, с тим да просечна плата по чину и положајна плата професионалних официра и официра по уговору не може бити мања од три нити већа од пет нето зарада из овог става. Просечна плата по чину и положајна плата професионалних подофицира и подофицира по уговору износе од 65% до 70%, а просечна плата војника по уговору, по чину и дужности од 55% до 60% од просечне плате по чину и положајне плате свих професионалних официра. У ставу 2. прописано је да уколико су укупна средства за плате из става 1. већа од средстава која би се утврдила применом прописа који се односе на утврђивање средстава за исплату зарада запослених у републици чланици на чијој територији се налази седиште Савезног министарства за одбрану, Савезна влада може умањити до 20% износе средстава за плате утврђене према одредбама става 1. овог члана.

У члану 137. став 1. истог закона, који се односи на плате цивилних лица, прописано је да се укупан износ средстава за плате ових лица утврђује тако да просечна основна плата не може бити мања од једног нити већа од четири износа нето зараде која служи као основ за утврђивање зарада запослених у републици чланици на чијој се територији налази седиште Савезног министарства за одбрану, према званичном податку објављеном у службеном гласнику те републике, а у ставу 2. да Савезна влада, ако су укупна средства за плате из става 1. овог члана већа од средстава која би се утврдила применом прописа који се односе на утврђивање средстава за исплату зарада запослених у републици чланици на чијој се територији налази седиште Савезног министарства за одбрану, може умањити до 20% износе средстава за плате утврђене према одредбама става 1. овог члана.

Чланом 244. прописано је да се старосна пензија утврђује у одређеном износу од пензијског основа, који чини плата која припада професионалном војнику по члану 71. овог закона, у последњем месецу, пре престанка својства професионалног војника, према елементима плате коју професионални војник има у часу престанка професионалне војне службе.

Тужена страна оспорава основ и висину тужбеног захтева, наводећи да према чл. 87. и 150. Закона о Војсци Југославије, Савезна влада пропису-

је плату и друга примања професионалних војника и цивилних лица у Војсци Југославије, те да је сходно томе, Уредбом о платама и другим новчаним примањима професионалних војника и цивилних лица у Војсци Југославије ("Службени лист СРЈ", број 35/94, 42/94, 9/96, 1/2000, 2/2000 и 54/2002), Савезна влада утврдила висину плата професионалних припадника Војске СЦГ према чину и положајној групи. Према одредбама члана 52. став 1. Уредбе, Савезна влада у смислу чл. 75. и 137. Закона о Војсци, одређује коефицијент за утврђивање укупног износа средстава за плате професионалних војника и цивилних лица у Војсци, а према ставу 2. истог члана, Савезни министар за одбрану, у оквиру укупних износа новчаних средстава из става 1. овог члана, доноси одлуку о вредности бода, односно коефицијента за обрачунавање плата и других новчаних примања.

Одлуком Савезне владе о одређивању коефицијената за утврђивање укупног износа средстава за плате професионалних војника и цивилних лица у ВЈ ("Службени лист СРЈ", број 7/96 и 1/2000), прописано је да коефицијент за утврђивање укупног износа средстава за плате професионалних војника износи 3,0 према нето заради по запосленом исплаћеној за претходни месец у привреди републике чланице на чијој је територији седиште Савезног министарства за одбрану, а цивилних лица у ВЈ 2,1 према тој заради.

Законом о финансирању СРЈ ("Службени лист СРЈ", број 53/03 и 26/95), између осталог, прописано је да је за извршење Савезног буџета одговорна Савезна влада и да су органи и организације СРЈ дужни да своје предрачуна средстава ускладе са износима средстава утврђених у свом буџету. Носиоци и корисници средстава из Савезног буџета могу стварати обавезе на терет тих средстава у границама буџетом распоређених средстава за одређене намене до краја године за коју је буџет донесен, а само је Влада овлашћена да мења намену и висину средстава распоређених у Савезном буџету. Средства за плате у делу Савезног буџета намењеног за одбрану одобрена су Законом о Савезном буџету и мерама Савезне владе и плате у Војсци су се могле усклађивати само у оквиру средстава одобрених тим законом.

Полазећи од наведеног, првостепени судови су као спорна правна питања која су од прејудицијалног значаја за одлучивање у оваквим споровима истакли:

1) - надлежност судова опште надлежности да одлучују у оваквој врсти спорова;

2) - пасивна легитимација тужене државе – Државне заједнице Србија и Црна Гора;

3) - право професионалних припадника Војске Југославије (професионални војници и цивилна лица на служби у ВЈ), на плату обрачунату по одредбама цитираног члана 75. односно члана 137. Закона о Војсци или се она одређује на начин и у висини прописаној наведеном Уредбом и Одлуком Савезне владе.

У вези са овим последњим, постављено је и питање основаности захтева за исплату разлике у пензији војних осигураника с обзиром да она зависи од висине плата професионалних војника (пензијски основ – члан 244. Закона о Војсци).

Очигледна сложеност постављених питања, која јесу од значаја за одлучивање у већем броју предмета, оправдава одлуку Врховног суда Србије, да о овим спорним питањима заузме правни став на основу овлашћења из члана 176. ЗПП.

Питање разграничења судске и управне надлежности појављује се као спорно пре свега због чињенице да су појединачни акти којима су одређене плате професионалних припадника Војске, управни акти, донети по правилима управног поступка, чија се правилност и законитост оцењује у управном спору пред надлежним судом.

Уређујући питање надлежности за решавање о односима у служби и за доношење других аката, Закон о војсци у члану 152, прописује да старшина јединице, односно установа коју он одреди, поред осталог решава о пријему у служби, постављењу, **одређивању плате**, престанку службе у Војсци и другим односима у служби цивилних лица у Војсци, а чланом 156. прописана је надлежност органа за решавање у овим управним стварима у првом и другом степену, по правилима управног поступка. Право на покретање управног спора против коначне одлуке у овим стварима, није искључено.

Одредбом члана 53. став 1. поменуте Уредбе о платама и другим новчаним примањима, прописано је да се плата професионалном војнику одно-

сно цивилном лицу у Војсци, осим војног додатка, утврђује на основу наредбе, односно решења о постављењу на формацијско, односно радно место и података о оцени резултата рада, а обрачунава се и исплаћује по платном списку. Војни додаток, посебан део плате, посебне и друге накнаде, награде, отпремнине и друга новчана примања из Уредбе, исплаћују се на основу решења која по службеној дужности доноси надлежни старешина.

Наредбу, односно решење доноси старешина, тј. државни орган, решавајући о праву професионалног војника у управној ствари, утврђујући на тај начин, поред осталог и право на плату као и обим тог права, односно висину плате и такав акт има својство управног акта. Оцену његове законитости, па и контролу правилне примене одредаба позитивних прописа на које су странке у овим споровима засновале своје захтеве и на које се односи и спорно правно питање, врше надлежни органи који одређују плате запослених и надлежни суд (раније војни, а сада Суд Србије и Црне Горе), поводом правних средстава поднетих против тих појединачних аката у складу са законом. Коначна и правноснажна одлука надлежног органа о висини плате професионалног припадника ВЈ представља основ за њену исплату од државе, када се између ових субјеката успоставља облигационоправни однос односно дужничко-поверилачки однос из кога може произаћи и обавеза на накнаду штете, ако је исплата новчаног износа ускраћена у целини или делимично, због незаконитог или неправилног рада државног органа, а у смислу члана 172. став 1. ЗОО.

Грађанско одељење Врховног суда Србије усвојило је 6.04.2004. године правно схватање, које се може применити и на спорни однос, према коме надлежност органа управе за поступање по захтеву за остваривање права на накнаду по Закону о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца и накнаде по Закону о војсци, не искључује надлежност редовног суда да поступа у парници ради накнаде штете због незаконитог и неправилног рада државног органа на основу члана 172. ЗОО. Дато образложење односно разлози су применљиви и на спорну правну ситуацију, јер је напред наведеним прописима обезбеђена заштита права професионалних припадника Војске у управном поступку и кроз судску контролу у управном спору. Међутим, ако надлежни орган, без законом прописаног разлога, ускраћује исплату плате или пензије у целини или делимично или пак врши селекцију извршења обавеза по извршним решењима, или на други начин неправилно или незаконито поступа, редовни

суд је у парници ради накнаде штете стварно надлежан за пресуђење ових спорова, с обзиром да је као основ одговорности тужене државе наведен незаконит и неправилан рад њених органа. Управо из таквог односа и одговорности државе за рад њених органа, произилази и њена пасивна легитимација у овим споровима.

(Правно схватање Грађанског одељења Врховног суда Србије, утврђено на седници од 31. маја 2005. године)

2. ПРАВО ЗАПОСЛЕНОГ НА НАКНАДУ ШТЕТЕ ЗБОГ НЕМОГУЋНОСТИ СТИЦАЊА БЕСПЛАТНИХ АКЦИЈА ПО ЗАКОНУ О СВОЈИНСКОЈ ТРАНСФОРМАЦИЈИ

Запослени код субјекта приватизације који није приватизован за време важења Закона о својинској трансформацији нема право да по том основу оствари накнаду штете према Републици Србији и субјекту приватизације.

Образложење:

Општински суд у Бачкој Тополи доставио је Врховном суду Србије захтев ради заузимања става о спорном правном питању у складу са одредбама чл. 176. и 177. Закона о парничном поступку. Уз захтев је достављен предмет и краћи приказ утврђеног чињеничног стања о спорним питањима, разлоге због којих се Општински суд обраћа Врховном суду без изношења сопственог тумачења спорног питања (осим о стварној надлежности).

Тужиоци, запослени код предузећа – АД... (њих 218) поднели су том суду тужбе против свог предузећа и Републике Србије ради накнаде штете по основу стицања бесплатних акција. Ове тужбе заведене су у четири предмета. Тужиоци своје право на стицање бесплатних акција изводе из раније важећег Закона о основама промене власништва друштвеног капитала ("Службени лист СРЈ", бр. 29/96, 29/97, 59/98, 74/99 и 70/2001) по коме је предузеће било дужно да до 30. 6. 2000. године изврши процену вредности капитала и достави Дирекцији за приватизацију Републике Србије ради контроле и верификације а уколико ову обавезу не изврши њу је морала да изврши Дирекција о трошку предузећа у року од 90 дана по истеку овог рока. Тужни АД...

у овом року није извршила процену вредности капитала нити је то у складу са одредбом члана 17. овог закона извршила Дирекција због чега запослени сматрају да су оштећени јер нису остварили право на бесплатне акције у складу са чл. 12. тада важећег Закона о својинској трансформацији ("Службени гласник РС", бр. 32/97) пошто им је ускраћена могућност да им се подели 60% друштвеног капитала. Ове могућности више нема да им се доделе припадајуће бесплатне акције због чега сматрају да трпе штету у виду изгубљене добити динарске противвредности 400,00 ДЕМ по години стажа са законском затезном каматом од 26. 11. 2000. године када је Дирекцији истекао рок за верификацију процењене вредности капитала предузећа. Тужбени захтев су поставили тако што су тражили да суд утврди да су претрпели штету због немогућности стицања бесплатних акција код АД... које би им припале по основу радног стажа због пропуштања тужених да поступе по законским прописима и да се тужени обавезу да солидарно на име накнаде штете, изгубљене добити тужиоцима исплате износ од више милиона динара укупно са законском затезном каматом од 26. 11. 2000. године до исплате и трошкове спора. Тужена Република Србија је најпре истакла приговор апсолутне ненадлежности суда за одлучивање у овој парници. Уколико суд такав приговор не усвоји, сматра да захтев није основан јер није било незаконитости у раду њеног органа - Дирекције, односно да нема основа да се тужиоцима штета надокнади и да тужиоци нису изгубили право на упис акција без накнаде за сваку годину радног стажа субјекта приватизације пошто је то и сада могуће у складу са Законом о приватизацији. Тужени АД... је оспорио тужбени захтев али је у току поступка најављивао могућност признавања тужбеног захтева и закључивања поравнања са тужиоцима.

Општински суд је у смислу чл. 176. и 177. ЗПП доставио Врховном суду захтев да реши спорна правна питања: 1) питање стварне надлежности Општинског суда за поступање у овом спору, јер сматра да због природе спора треба да га реши Трговински суд као и у предметима по захтевима за утврђивање права на деонице. 2) Уколико Врховни суд сматра да је надлежан Општински суд, Општински суд сматра да не може донети одлуку без решавања претходног питања утврђивања права на акције, њихове вредности, броја и др., и да је то у искључивој надлежности Трговинског суда, због чега би требало прекинути парницу пред Општинским судом а тужиоце упутити пред Трговински суд да остваре своје право на акције. Општински суд поставља и 3) питање да ли је тужба тужилаца преу-

рањена, односно да ли је тужена АД... ипак требало да спроведе поступак приватизације по садашњем закону о приватизацији ("Службени гласник РС", бр. 38/2001) па тек потом да тужиоци поднесу захтев за евентуалну штету и изгубљену добит која би се састојала у разлици између захтеваних и остварених акција и евентуално дивиденде за протекли период. Општински суд поставља и 4) питање да ли је тужба дозвољена, односно да ли је потраживање тужилаца уопште могуће, тј. да ли су права из Закона о својинској трансформацији тужиоци изгубили 7. 7. 2001. године, даном ступања на снагу Закона о приватизацији. Уколико Врховни суд по овим питањима заузме став да је Општински суд стварно надлежан и да тужиоци имају право односно да им припада штета у овом спору, неопходно је да заузме став и 5) о томе у чему се штета састоји, односно шта представља и на који начин да се утврди висина штете.

Испуњени су услови из чл. 176. и 177. Закона о парничном поступку за заузимање става о спорном правном питању.

О стварној надлежности општинског суда Врховни суд Србије изјаснио се решењем Р.І бр. 264/03 од 23. 10. 2003. године одређујући да је за суђење у овој правној ствари стварно надлежан Општински суд у Бачкој Тополи јер се ради о имовинско правном спору из члана 12. став 2. тачка а) Закона о судовима а не о статусним променама да би била установљена надлежност привредног односно трговинског суда у смислу члана 15. истог закона.

Да ли тужиоци имају право на штету због немогућности да остваре право на акције у свом предузећу због, како сматрају различитих пропуста учињених од стране предузећа у поступку својинске трансформације или, по њиховом мишљењу незаконитог рада државних органа који су поступали у поступку својинске трансформације, је питање на које Врховни суд треба да одговори јер се ради о питању значајном за судску праксу.

Тужени АД... није спровео поступак приватизације по Закону о својинској трансформацији ("Службени гласник РС", бр. 32/97) иако је о томе донео одлуку. Одлуку о приватизацији АД... донела је Агенција за приватизацију Републике Србије 29. 7. 2002. године (после ступања на снагу Закона о приватизацији 7. 7. 2001. године) методом јавне аукције. Ни овај поступак није завршен јер је на предлог Извршног већа АП Војводине од 2. 9. 2002. године Министарству за привреду и приватизацију предложено да се привремено обустави приватизација туженог АД "З" до окончања

поступка и заузимања става у вези статуса предузећа у смислу чл. 3. ст. 4. Закона о приватизацији*.

Тужиоци захтев заснивају на пропустима тужених из одредаба чл. 2. и 17. Закона о основама промене власништва друштвеног капитала ("Службени лист СРЈ", бр. 29/96...74/99) односно обавези туженог предузећа да до 30. 6. 2000. године изврши утврђивање вредности капитала и републичке Агенције да то учини у наредном року од 90 дана односно до 30. 9. 2000. године. Санкција за предузеће због непоступања по овој одредби је привредни преступ (члан 16. Закона). Тужено предузеће, што није спорно међу странкама није одговарало за привредни преступ.

По одредбама Закона о својинској трансформацији ("Службени гласник РС", бр. 32/97) стицање акција под повлашћеним условима, могло се остварити у року од годину дана од доношења одлуке о усвајању програма трансформације, одлуке о организовању предузећа као друштва капитала и одлуке о издавању и продаји акција (члан 15). Тужиоци као лица која имају право на стицање акција под повлашћеним условима (члан 11), у овом року, што и није спорно, нису поставили захтев за стицање акција под повлашћеним условима (номиналне вредности 400,00 ДЕМ у динарској противвредности за сваку годину радног стажа у субјекту приватизације, до највише 40 година радног стажа за запослене – члан 12. и до 60% процењене вредности капитала предузећа које се трансформише – члан 13). Тужиоци нису користили ни право из члана 44. Закона да покрену управно рачунски спор пред Вишим привредним судом.

Како тужиоци као лица која су имала право на стицање акција под повлашћеним условима по Закону о својинској трансформацији то право нису искористили, нити поступили по овлашћењу из члана 44. Закона а тужени АД... није спровео поступак приватизације иако је Агенција за приватизацију донела одлуку о приватизацији моделом јавне аукције, тужиоци као лица запослена код субјекта приватизације по одредбама Закона о приватизацији ("Службени гласник РС", бр. 38/2001 и 18/2003) имају право на пренос акција у смислу члана 42. под условима из чл. 45. и 46. Закона. Значи, тужиоци право на акције могу да остваре по одредбама тог

* Предмет приватизације не могу бити природна богатства и добра у општој употреби као добра од општег интереса.

закона. Одредбом чл. 66. истог закона је прописано да предузеће које је до дана ступања на снагу тог закона (7. 7. 2001. године) извршило приватизацију дела друштвеног односно државног капитала по одредбама Закона о друштвеном капиталу ("Службени лист СФРЈ", бр. 84/89 и 46/90) и Закона о условима и поступку претварања друштвене својине у друге облике својине ("Службени гласник РС", бр. 48/91...51/94) неприватизовани део друштвеног односно државног капитала приватизује по одредбама овог закона. Одредбом чл. 78. истог закона прописано је да даном ступања на снагу тог закона престаје да важи Закон о својинској трансформацији. Дакле, даном ступања на снагу овог закона (7. 7. 2001. године) тужиоци више не могу да остваре право на бесплатне акције у обиму и вредности како је то прописивао Закон о својинској трансформацији. То значи да су у време подношења тужбе (31. 12. 2002. године), због тога што је Закон о својинској трансформацији престао да важи, а тужиоци нису остварили право на акције под повлашћеним условима за време његове примене, изгубили право на упис бесплатних акција. Како су изгубили право на упис бесплатних акција под тим условима, то немају ни право на накнаду штете у односу на туженог субјекта приватизације и Републику Србију. Због тога не би било целисходно да се прекида ова парница и тужиоци упућују на парницу пред трговинским судом ради утврђивања права на акције као претходном питању за право на накнаду штете. Престанком важења Закона о својинској трансформацији права тужилаца као и свих осталих лица из чл. 42. и 54. Закона о приватизацији сведена су на обим (проценат) прописан одредбама чл. 45. и 52. Закона. На тај начин извршена је законска редукција права свих лица на бесплатне акције по основу приватизације.

(Правно схватање Грађанског одељења Врховног суда Србије, утврђено на седници од 31. 5. 2005. године)

3. УЧЕШЋЕ АКЦИОНАРА У ПОДЕЛИ ГОДИШЊЕ ДОБИТИ

Акционар нема право на удео у годишњој добити, ако не постоји одлука скупштине акционарског друштва о одређивању плаћања дивиденде акционарима.

Образложење:

Општински суд у Куршумлији покренуо је поступак за решавање спорног правног питања, на основу члана 176. и члана 177. ЗПП. У захтеву Врховном суду Србије истакнуто је да је Општински суд примио неколико десетина тужби физичких лица (акционара) против туженог Акционарског друштва, ради исплате новчаних износа на име дивиденде за 2002. годину.

Према наводима у тужби, тужилац је власник одређеног броја бесплатно добијених акција, па пошто се не налази у радном односу код туженог, није му исплаћена дивиденда у 2002. години, јер ју је тужени поделио само акционарима, који су још увек код њега запослени, тако да акционари нису равноправно третирани, мада нема приоритетних акција (све су подељене бесплатно сразмерно дужини радног стажа сваког радника код туженог).

Оспоравајући тужбени захтев тужени је указао да је део остварене добити у 2002. години одлуком скупштине туженог распоређен као учешће запослених у добити, с обзиром да су је они и остварили, али не као власници акција, те да дивиденда није дељена ни једном акционару, због чега не припада ни тужиоцу.

Дивиденда по правној природи, представља удео у билансној чистој добити, која се исплаћује по свакој акцији, а према одлуци скупштине акционара. Одлука о исплати дивиденде у надлежности је акционарског друштва, односно скупштине акционара, која процењује оправданост и начин употребе остварене добити. Власништво над уложеним капиталом је услов за исплату дивиденде, из чега следи закључак да у расподели дивиденде учествују сви акционари, како запослени, тако и они ван радног односа у акционарском друштву.

У предмету Општинског суда у Куршумлији налази се одлука скупштине туженог којом се нераспоређена добит по завршном рачуну за 2002. годину распоређује, у одређеним износима; 1) за законске резерве, 2) учешће запослених у добити и 3) друге потребе утврђене статутом (накнада члановима управе).

Чланом 55. став 2. Закона о предузећима, одређено је, између осталог, да акционари, сразмерно својим уделима односно акцијама, учествују у добити предузећа, а ставом 3. овог члана изричито предвиђено да запо-

слени у предузећу учествују у деоби добити у складу са оснивачким актом односно статутом и одлуком скупштине. Иначе, Законом о раду предвиђено је да се уговором о раду или одлуком послодавца може утврдити учешће запосленог у добити оствареној у пословној години у складу са законом и општим актом.

У смислу члана 229. став 1. и став 5. Закона о предузећима акционар има право на удео у годишњој добити **коју скупштина одреди за деобу (дивиденда)**, с тим што скупштина може одлучити да се добит не дели акционарима или да се не дели акционарима који имају одређену класу акција, већ да се употреби за друге намене.

О начину функционисања рада акционарског друштва одлучује скупштина акционара, као највиши орган, који утврђује и води пословну политику. Сви акционари учествују у раду скупштине, али њихов утицај на садржину одлука скупштине зависи од процента вредности акција. Такозвани "мали акционари", најчешће, имају своје овлашћене представнике, односно заједничке пуномоћнике, који се залажу за њихове интересе, али докле год немају макар 51% вредности акција, одлуке доносе већински власници. Зато се они са мањинским уделом удружују, покушавају да на тржишту акција купе, па и под повољнијим условима, акције неког већег акционара, све да би постигли већински удео и могли одлучивати, поред осталог и о подели добити. Но, док се то не догоди, одлука скупштине, донета у одређеној процедури, је обавезујућа за све. Стога је услов за исплату дивиденде постојање одлуке скупштине о одобрењу плаћања дивиденде, јер је у искључивој надлежности скупштине акционара да определи сврху употребе остварене добити.

У конкретном случају, нема изричите одлуке скупштине туженог да се утврђује (одобрава) плаћање дивиденде. Тумачењем става 1. члана 299. Закона о предузећима закључује се да акционар има право на учешће у добити само ако скупштина одреди деобу, а став 5. истог члана опредељује да скупштина може да одлучи да се добит не дели акционарима (значи да позитивна одлука треба да гласи да се добит дели акционарима), пошто може да се употреби и за друге сврхе. При том, одлука скупштине туженог има упориште и у ставу 3. члана 55. Закона о предузећима.

(Правно схватање Грађанског одељења Врховног суда Србије, утврђено на седници од 31. маја 2005. године).

4. СТИЦАЊЕ ПРАВА НА ДИВИДЕНДУ ПО ЗАКОНУ О ПРЕДУЗЕЋИМА

Дивиденда представља цивилни плод од доношења одлуке скупштине акционара о подели дивиденди.

Право на дивиденду припада акционару који је у моменту доношења одлуке скупштине акционара о расподели добити (дивиденде) био уписан у књигу акционара.

Образложење:

"Општински суд у Бачкој Тополи покренуо је поступак пред Врховним судом Србије ради спорних правних питања у смислу члана 176. и 177. ЗПП. Постављена су следећа правна питања:

- 1) Да ли власник, или бивши власник акција неког акционарског друштва има право на дивиденду за период у којем је био власник акција (уобичајено за поједину пословну годину) а у случају продаје акција у наредном временском периоду и
- 2) У случају да се дивиденда одређује за поједину пословну годину, да ли акционар који је у тој пословној години отуђио акције, има право на износ дивиденде сразмерно времену у којем је био власник акција.

У захтеву је наведено да је том суду поднето 26 тужби физичких лица против АД ... ради исплате дивиденди за пословну 2002. годину. Уз захтев је достављен предмет са приказом утврђеног чињеничног стања, разложима обраћања Врховном суду и сопственим тумачењем спорног правног питања.

Тужиоци су бивши и садашњи акционари туженог, који су били власници акција у току 2002. године. Акције су продали почетком 2003. године преко различитих берзанских посредника, а у неким од предмета тужиоци су своје акције отуђили и у току односно крајем 2002. године.

Предметне акције су обичне акције и то акције на име.

Тужени није исплатио тужиоцима дивиденде за пословну 2002. годину јер нису били власници акција на дан исплате дивиденде. Одлуку о исплати дивиденди донела је Скупштина акционара дана 4.04.2003. године на 16-тој редовној скупштини уз обавезу да АД ... дивиденде исплати до 18.4.2003. године.

У Статуту туженог од 30.03.2001. године није регулисано питање расподеле дивиденде за претходну пословну годину у случају продаје акција у години у којој се врши исплата дивиденде.

Евиденција о акцијама туженог раније се водила у Сектору за послове привременог регистра Агенције за приватизацију, који је водио евиденцију о акционарима који су своје акције стекли у процесу приватизације у ранијем периоду, а такође и о променама над власништвом акција које су се дешавале на берзама. Дана 31.12.2003. године централни регистар преузео је послове и податке привременог регистра са стањем акција по власницима на дан 31.12.2003. године. Садашњи централни регистар не поседује податке о променама власништва над хартијама од вредности до 31.12.2003. године док Агенција за приватизацију исте поседује као архивске податке.

Тужени поседује књигу акција, али иста није у потпуности вођена сагласно правилнику о обезбеђивању услова за функционисање финансијског тржишта.

Тужиоци су тужбама тражили да им АД ... исплати дивиденде за целу пословну 2002. годину у којој години су тужиоци били власници акција, односно дивиденде сразмерно времену у коме су били власници акција у 2002. години. Захтеве су заснивали на одредби члана 172. став 1. ЗОО, на одредби члана 27. Закона о основама својинско правних односа те на одредби члана 246. став 2. Закона о облигационим односима.

Тужени је оспорио тужбене захтеве у основи. Навео је да дивиденда припада акционару који тај статус има на дан исплате дивиденди, да се право на дивиденду конституише одлуком Скупштине акционара, да пре тога то право не постоји, да је дивиденда плод ствари, а да власник стиче својину на плодовима тек у тренутку њиховог одвајања, да је у конкретном случају тужилац акције продао заједно са плодовима зашта је добио и сразмерно већу цену.

Усвајајуће одлуке нижестепених судова су по жалби АД укинуте и предмети враћени на поновно суђење са упутом да се спорни односи разреши кроз примену одредаба ЗОП-а. Ово због тога што је Општински суд, при усвајању тужбених захтева давао различите разлоге: позивао се на: одредбе члана 10. став 1. Закона о рачуноводству, одредбе члана 23. Закона о рачуноводству и ревизији и одредбе члана 172. став 1. Закона о облигационим односима.

Испуњени су услови из чл. 176. и 177. ЗПП за заузимање ставова о предложеним правним питањима.

На постављена спорна правна питања Закон о привредним друштвима даје јасне одговоре. Но, како се спорна правна питања односе на период у коме је важио Закон о предузећима и како тај закон спорну ситуацију није прецизно регулисао, то су и створене правне недоумице у пракси судова.

Да би се одговорило на спорна правна питања мора се пре свега поћи од тога шта је акција и која се права њоме обезбеђују.

Општу дефиницију појма акције не дају ни Закон о предузећима ни Закон о привредним друштвима. Међутим, Закон о хартијама од вредности и Закон о тржишту хартија од вредности и других финансијских деривата дефинисао је акцију као хартију од вредности која гласи на део основног капитала друштва. Када се овој законској дефиницији дода да, зависно од врсте акција, закон гарантује власнику акције три основна права: право на сразмеран део учешћа у добити друштва, тј. право на дивиденду, активно и пасивно право избора и учешћа у управи друштва и право на одговарајући део ликвидационе масе у случају ликвидације, онда можемо рећи да је она и мера интереса акционара у акционарском друштву.

Ова трипартитност права из акција не значи да су та права дељива. Напротив, законити ималац акције поседује сва права из акције јер принцип недељивости акције значи да се право управљања у друштву не може делити од имовинских права, права на дивиденду и учешћа у подели ликвидационе масе у случају ликвидације друштва. Изузеци су постојали и били изражени кроз статус Акцијског фонда. Најновијим изменама и допунама Закона о акцијском фонду ("Сл. гласник" број 4 од 31.5.2005. године) Акцијском фонду су дата управљачка права побројана у члану 8а. наведеног Закона.

Начело недељивости акцијског права било је уграђено и у Закон о предузећима ("Сл. лист СРЈ", број 29/96).

Одредбом члана 229. став 1. ЗОП-а прописано је да акционар има право на удео у годишњој добити коју скупштина одреди за деобу (дивиденда).

Шта произилази из овог става 1. члана 229. ЗОП-а:

- да право на учешће у добити има акционар;
- да скупштина треба да донесе одлуку о деоби добити што значи да без одлуке скупштине нема ни дивиденди,

- да по својој природи дивиденда представља цивилни плод и то тек кад скупштина акционара донесе одлуку о подели дивиденди, а она то није у моменту када се добит ствара, реализује,
- да доношењем одлуке Скупштине о деоби дивиденди исте постају потраживања акционара.

У прилог оваквог тумачења природе дивиденде, да је то цивилни плод који то постаје тек моментом доношења одлуке скупштине иде и одредба става 4. члана 229. ЗОП-а по којој скупштина може одлучити да се добит не дели акционарима, или да се не дели акционарима који имају одређену класу акција већ да се употреби за друге намене.

Полазећи од горе цитираних законских одредби те од датог тумачења да дивиденда као цивилни плод постоји тек од момента доношења одлуке скупштине акционара и да по члану 229. право на дивиденду припада акционару који поседује акције (које су израз новчаног улагања у акционарско друштво), онда је битно утврдити ко су акционари предузећа на дан доношења одлуке скупштине друштва. И ово питање треба решавати применом одредаба ЗОП-а. Према одредби члана 232. Закона код акција на име акционаром се у односу према акционарском друштву сматра онај ко је као акционар уписан у књигу акционара. Књига акционара је доказ ко је акционар. Стога дивиденда припада ономе ко је својство акционара доказао уписом у књигу акција".

(Правно схватање Грађанског одељења Врховног суда Србије, утврђено на седници од 14. јуна 2005. године)

ПРАВНИ ЗАКЉУЧЦИ

1. ОСТВАРЕЊЕ ПРАВА НА БЕСПЛАТНЕ АКЦИЈЕ ПО ЗАКОНУ О СВОЈИНСКОЈ ТРАНСФОРМАЦИЈИ

Запослена лица код субјекта приватизације која су пропустила да благовремено поднесу пријаву на његов јавни позив за упис бесплатних акција, или су одбила да прихвате обавештење (нову понуду субјекта приватизације) за смањени број акција, не могу по окончању и верификованом поступку приватизације ни судским путем остварити право на бесплатне акције тог субјекта приватизације.

Образложење:

"Остварење потпуног или делимичног права на бесплатне акције условљено је благовременом пријавом свих лица из члана 11. Закона о својинској трансформацији ("Службени гласник РС", бр. 32/97) на јавни позив субјекта приватизације за упис акција, односно потписивањем изјаве о прихватању умањеног броја бесплатних акција. Ако неко од уписника бесплатних акција не прихвати обавештење о смањеном броју акција његове акције се сходно одредби члана 18. став 6. цитираног закона расподељују уписницима који су такво обавештење (нову понуду субјекта приватизације за упис умањеног броја акција) прихватили. Овакав поступак приватизације уређен је императивним одредбама Закона о својинској трансформацији. Стога непоштовање законом прописане процедуре од стране запослених лица код субјекта приватизације води немогућности остварења њиховог права на бесплатне акције код тог предузећа. Међутим, чињеница да се запослени није пријавио на јавни позив за упис бесплатних акција, или да након тога није прихватио обавештење о смањеном броју акција води само немогућности остварења овог права у односу на тог субјекта приватизације, али не и губитку самог права и могућности његове реализације у поступку приватизације неког другог предузећа."

(Правни закључак Грађанског одељења Врховног суда Србије, утврђен на седници од 7. марта 2005. године)

**2. ПРАВО НА РЕГРЕС ЗА ГОДИШЊИ ОДМОР, ТОПЛИ ОБРОК,
ТЕРЕНСКИ ДОДАТАК, ТРОШКОВЕ ДОЛАСКА НА ПОСАО
И ОДЛАСКА СА ПОСЛА, ПРАВО НА ОТПРЕМНИНУ
ЗБОГ ПРЕСТАНКА РАДНОГ ОДНОСА УСЛЕД ПЕНЗИОНИСАЊА
И ПРАВО НА ЈУБИЛАРНУ НАГРАДУ ПО КОЛЕКТИВНИМ
УГОВОРИМА КОЈИ СУ БИЛИ НА СНАЗИ НА ДАН СТУПАЊА
НА СНАГУ ЗАКОНА О РАДУ
(ЧЛАН 176. У ВЕЗИ ЧЛ. 89. И 90. ЗАКОНА О РАДУ)**

Одредбе чл. 37. и 38. Општег колективног уговора о исплати отпремнине при одласку у пензију, солидарне помоћи, јубиларне награде и помоћи у случају смрти запосленог или члана његове уже породице су у супротности са одредбама члана 90. ст. 1. и 3. Закона о раду и убудуће се не могу непосредно примењивати ради конституисања обавезе послодавца (члан 176. Закона о раду).

Запослени има право на накнаду трошкова за долазак и одлазак са рада (трошкови превоза у јавном саобраћају) и за време provedено на службеном путу у земљи (дневнице), јер одредбе члана 41. Општег колективног уговора нису у супротности са чланом 89. Закона о раду.

(Правни закључак Грађанског одељења Врховног суда Србије, утврђен на седници од 7. марта 2005. године)

**3. ФОРМА УПОЗОРЕЊА И ПРАВО ЗАПОСЛЕНОГ
НА ОДБРАНУ У ПОСТУПКУ ОТКАЗИВАЊА УГОВОРА
О РАДУ ИЗ ДИСЦИПЛИНСКИХ РАЗЛОГА**

Форма упозорења о дисциплинским разлозима за отказ није прописана као предуслов пуноважности ове радње послодавца. Одлучујуће је да ли је запослени упозорен о овим разлозима и да ли му је омогућено право на одбрану и изјашњење о њима (које право би према наведеној препоруци, обухватало и право запосленог да захтева и добије писмену изјаву послодавца о разлозима за отказ, ако то после усменог упозорења тражи и коју послодавац не би смео ускратити за-

посленом), те да ли се ради о ваљаним разлозима за отказ запосленом по овом основу.

Образложење:

"Материјално-правне одредбе о дисциплинским разлозима за отказ (члан 101. став 1. тач. 3. и 4. Закона о раду), кривица за повреду радне обавезе утврђене уговором о раду и нарушавање радне дисциплине, имају исти ефекат као и дисциплинска мера престанка радног односа која је супституисана отказом.

Процесно-правне одредбе односе се на радње које послодавац мора предузети да би дисциплински разлози били примењени и отказ дат.

Према члану 101. став 2. Закона о раду послодавац је дужан да запосленог упозори на постојање отказних разлога. Упозорење би требало да буде у писменој форми, јер се и отказ даје у писменом облику (члан 105. став 1), што би олакшало доказивање његове садржине и чињенице да је пре отказа запослени упозорен на постојање отказних разлога. Послодавац мора омогућити запосленом да се изјасни о отказним разлозима. Ако му то не омогући, што би било супротно начелима из члана 24. став 1. Устава Републике Србије (ускраћивање права на одбрану) то се мора санкционисати у судском поступку непосредном применом Конвенције МОП-а бр. 158 о престанку радног односа на иницијативу послодавца, која у члану 7. прописује да радни однос радника неће престати због разлога везаних за понашање или његов рад пре него што му се омогући да се брани од изнетих навода, осим ако се с разлогом не може очекивати од послодавца да му пружи ту могућност.

Препоруком о престанку радног односа на иницијативу послодавца (бр. 166), коју је на истом заседању, усвојила Генерална конференција МОП-а уз наведену конвенцију бр. 158. регулисана је сама процедура прекида радног односа због повреде дисциплине. Тако, "у поступку одбране, од навода послодавца у вези разлога његовог отпуштања, раднику се предлаже препорука, право на помоћ другог лица. Послодавац може да прекине радни однос раднику због повреде радне дисциплине ако то учини у једном разумном року. Раднику треба да буде обезбеђено право да од посло-

даваца захтева и добије писмену изјаву у којој ће бити наведен разлог односно разлози за престанак радног односа"*.

Осим тога, одредбама чл. 4. и 10. наведене Конвенције МОП-а број 158. о престанку радног односа на иницијативу послодавца које, према члану 16. Уставне повеље Државне заједнице Србија и Црна Гора, имају примат над правом Србије и Црне Горе и правом држава чланица, прописано је и да радни однос радника неће престати ако за такав престанак не постоји ваљан разлог везан за способност или понашање радника или за оперативне потребе предузећа, установе или службе. Ако тела која испитују разлоге дате за престанак радног односа, као и друге околности везане за односни случај, оцене да је престанак радног односа неоправдан и ако нису овлашћена или сматрају да је неспроводљиво да у складу са националним законодавством и праксом прогласе престанак радног односа неважећим, односно нареду или предложу враћање радника на посао, она ће бити овлашћена да нареду исплату одговарајуће накнаде или неког другог давања које се може сматрати одговарајућим.

Зато се ове одредбе Закона о раду о поступку отказивања уговора о раду из дисциплинских разлога морају шире тумачити, а у случају да је запосленом било повређено право на одбрану, да му је отказ дат без ваљаних разлога у мањкавој процедури, отказ треба поништити."

(Правни закључак Грађанског одељења Врховног суда Србије, утврђен на седници од 26. маја 2004. године и верификован 15. септембра 2004. године)

* Др Боровоје М. Шундерић, "Право Међународне организације рада", Београд, 2001, Правни факултет Универзитета у Београду, стр. 491.

СЕНТЕНЦЕ

ПРОЦЕСНО ПРАВО

ПРАВНИ УЧИНАК ВЕШТАЧЕЊА САЧИЊЕНОГ ПРОТИВНО ПРАВИЛИМА О УРАЧУНАВАЊУ ИЗ ЧЛАНА 312. ЗОО

**Прихватањем налаза и мишљења вештака сачињеног противно
правилима о урачунавању из члана 312. ЗОО суд чини битну повреду
одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 14. ЗПП-а.**

Из образложења:

"Нижестепени судови налазе да је досуђени износ тужиоцу обрачунат правилном применом правила о урачунавању прописаних одредбом члана 313. Закона о облигационим односима. Такво становиште се поткрепљује налазом из супервештачења. Стога је усвојен тужбени захтев и тужени обавезан да плати тужиоцу 1.689.162,66 динара главног дуга са припадајућом законском затезном каматом од доспелости сваког појединог рачуна.

Основано се ревизијом указује да овакво становиште нема чињенично утемељење у налазу вештака на које се позивају нижестепени судови. Урачунавање камате и трошкова се врши у складу са одредбом члана 313. Закона о облигационим односима тако што се прво плаћају трошкови, затим камата и на крају главница. Међутим, ово правило се може самостално применити само у случају када је предмет испуњења једна обавеза. У противном, ако између истих лица постоји више истородних обавеза, а оно што дужник испуни није довољно да би се све могле намирити, урачунавање се врши у складу са правилима прописаним одредбом члана 212. Закона о облигационим односима. У случају одсуства споразума правило је да се урачунавање врши оним редом који одреди дужник најкасније до испуње-

ња. Ако изостане дужникова изјава о редоследу урачунавања обавезе се намирују редом како је која доспела за испуњење. Када је више обавеза истовремено доспело онда се прво намирују оне обавезе које су најмање обезбеђене, а кад су све подједнако обезбеђене прво се намирују оне које су дужнику на највећем терету. Ако су све обавезе једнаке намирују се редом како су настале, а само у случају да су истовремено настале дато на име испуњења се распоређује на све обавезе сразмерно њиховим износима.

У конкретном случају предмет спора чини више обавеза дужника које су доспеле у различито време. Зато се њихово испуњење не може реализовати само применом одредбе члана 313. ЗОО, како то нижестепени судови погрешно закључују. У том случају ред урачунавања се мора извршити кумулацијом правила прописаних одредбом члана 312. и члана 313. Закона о облигационим односима. Зато се сходно одредби члана 212. став 2. најпре мора применити правило по коме се намирење врши редом како је која обавеза доспела. Тек потом, а сходно утврђеном редоследу доспелости свих обавеза из уплаћеног износа се подмирују трошкови камате и главни дуг најстарије доспеле обавезе. Само у случају да су уплаћеним износом подмирене све наведене обавезе најстаријег доспелог потраживања преостали део се може употребити за подмирење таквих обавеза из следећег по редоследу доспелог потраживања. У спорном случају није тако поступљено. Утужена потраживања имају различите датуме доспећа. То произилази из налаза и мишљења судског вештака В.Ч. од 29.1.2003. године. Из њега се види да је рачун бр. 11000159 доспео 9.9.1999. године, рачун бр. 11000161 - 13.9.1999. године, рачун бр. 11000165 - 22.9.1999. године, рачуни бр. 20591737 – 30.8.1999. године, рачун бр. 20591738- 30.8.1999. године, рачун бр. 20591739 – 30.8.1999. године и рачун бр. 20500014 – 9.8.2001. године. Према томе, рачун бр. 11000159, 11000161 и 11000165 имају различите датуме доспећа у односу на рачуне бр. 20591737, 20591738, 20591739 и 2050014. Међутим, вештак је упркос тој чињеници уплаћени износ од стране туженог распоредио на рачуне бр. 11000161, 11000165, 20591737 и 20591738 тако што је за сва дуговања по том основу уплаћеним износом од 2.813.386,18 динара подмирио део главног дуга у износу од 1.239.928,68 динара и камате у износу од 1.573.457,50 динара. То произилази из садржине налаза и мишљења вештака В.Ч. наведеног на страни 4. његовог писаног извештаја од 29.1.2003. године. Код таквог стања ствари очито је да вештак није поступио по правилима урачунавања

прописаним одредбом члана 212. Закона о облигационим односима, јер је вршио сразмерно намирање главног дуга и доспелих камата по свим наведеним рачунима уместо да уплаћеним износом најпре подмири трошкове, камату и главни дуг рачуна са најстаријим датумом доспелости, а тек потом преостали износ употреби за подмирење истих обавеза из следећег рачуна по редоследу доспелости.

На постојање овог пропуста указано је у жалби туженог, али исти није санкциониран одлуком другостепеног суда. Тужени се на тај пропуст нижестепених судова позива и у ревизији. То јасно указује да су дати разлози о одлучним чињеницама за пресуђење овог спора супротни садржини налаза и мишљења вештака В.Ч, на коме су утемељене одлуке о тужбеном захтеву. Због тога су пресуде нижестепених судова захваћене битном повредом из члана 354. став 2. тачка 14. ЗПП. То је разлог због кога је на темељу одредбе члана 394. став 1. ЗПП одлучено као у изреци."

(Из решења Врховног суда Србије, Прев. 365/04 од 07. октобра 2004. године)

Аутор сентенце: Власта Јовановић, судија ВСС

ИЗВРШЕЊЕ ОДРЕЂЕНЕ ЧИНИДБЕ ПО ОСНОВУ СУДСКЕ ПРЕСУДЕ

Испуњење сукцесивних обавеза није предвиђено као изузетак од општег правила да суд може наложити само извршење доспеле чинидбе до закључења главне расправе, а не и будуће у неодређеном временском трајању.

Из образложења:

"У проведеном поступку је утврђено, да су тужиоци власници станова. Они су са туженим дистрибутером топлотне енергије закључили уговоре о испоруци исте за грејање својих станова. Вештачењем је утврђено да тужени у дужем временском периоду испоручује умањену топлотну енергију при свим нормалним условима (инсталације код потрошача исправне, правилно димензионисане, владају нормални климатски услови) од прописане општинском одлуком о топлководу, према којој је туже-

ни као дистрибутер дужан да обезбеди температуру најмање 20 степени + - 1 степен Целзијусових. Ради обезбеђења нормалних услова за живот и боравак у становима, тужиоци су приморани да догревају своје станове. Зато је предмет тужбеног захтева тужилаца да се тужени обавезе да тужиоцима у њиховим становима у току грејне сезоне врши испоруку топлотне енергије тако да температура у стамбеним просторијама станова буде 19 степени Целзијусових плус, минус један степен Целзијусових. С обзиром на предње утврђено, првостепени суд је наведени тужбени захтев тужилаца усвојио. Окружни суд одбијајући као неосновану жалбу туженог потврдио је првостепену пресуду и оценио као неоснованим жалбени навод да је захтев усвојен супротно члану 326. став 1. ЗПП, уз образложење да код сукцесивних уговора где се извршење обавеза простире на дужи временски период нема препреке да се по констатованом делимичном испуњењу уговорене услуге у претходном периоду, захтева вршење услуге на уговорени начин како је то управо и учињено и пресуђено. Оцењен је неоснованим и жалбени навод да временски период за који је тужени обавезан да врши испоруку топлотне енергије није одређен јер је јасно да се ради о грејној сезони у свакој календарској години која је доспевала и доспева, па се овим постиже испуњење доспелих уговорних обавеза.

Одредбама члана 326. став 1. ЗПП, прописано је да суд може наложити туженом да изврши одређену чинидбу само ако је она доспела до закључења главне расправе. Изузетак од правила да се пресудом може одлучити само о чинидби која је доспела до закључења главне расправе пред првостепеним судом су прописани ст.2. и 3. наведеног члана 326. У ову групу захтева спада и одлучивање по тужби за утврђење јер се она и може подићи само пре доспелости захтева за чинидби из истог односа (члан 187. ст. 1. и 2). Међутим, право или правни однос из тужбе за утврђење такође мора постојати у време закључења расправе да би суд позитивно одлучио о таквом захтеву. С тим у вези, испуњење обавезе код сукцесивних уговора није предвиђено као изузетак од општег правила, да суд може наложити само извршење доспеле чинидбе до закључења главне расправе, а не и будуће у неодређеном временском трајању. О доспелости захтева за чинидбу суд увек мора да води рачуна приликом доношења кондемпнаторне пресуде била она коначна, делимична или међупресуда, а доспелост чинидбе је фактичко питање које се утврђује за сваки конкретан случај.

Код таквог стања, Врховни суд Србије налази да се основано захтевом за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца првостепена пресуда побија због захваћености исте битном повредом поступка из члана 354. став 2. тачка 14. ЗПП, коју другостепени суд није отклонио, а која се састоји у томе што је изрека неразумљива, јер чинидба није ограничена временски и као таква не може послужити као јасна и подобна исправа за случај да пресуду треба принудно извршити, те је стога Врховни суд усвојио захтев за заштиту законитости и укинуо нижестепене пресуде применом члана 394. у вези члана 408. став 2. ЗПП, да би општински суд у поновном поступку отклонио наведену битну повреду у смислу горе изложенога."

(Из решења Врховног суда Србије, Гзз. 21/04 од 10. марта 2004. године)

Аутор сентенце: Власта Јовановић, судија ВСС

ДОЗВОЉЕНОСТ РЕВИЗИЈЕ У ПОСТУПКУ КОЈИ ЈЕ ЗБОГ ПРОМЕНЕ ЗАКОНА О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ ПОСТАО СПОР МАЛЕ ВРЕДНОСТИ

Када је због промене цензуса поступак покренут по тужби преступања на снагу Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку ("Службени лист СРЈ", број 3/2002) постао спор мале вредности тада за оцену дозвољености ревизије није меродавна одредба члана 16. став 3. Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку, већ одредба члана 467. став 6. ЗПП-а, којом је прописано да против одлуке другостепеног суда којом је завршен спор у поступку у споровима мале вредности ревизија није дозвољена.

Из образложења:

"Испитујући дозвољеност ревизије у смислу члана 389. став 2. ЗПП, ревизијски суд је нашао да ревизија туженог није дозвољена. Тужба у спору поднета је првостепеном суду 12.3.2001. године. Предмет тужбеног захтева била је исплата новчаног износа од 253.054,00 динара. Првостепена пресуда донета је 10.10.2003. године и њоме је обавезан тужени да исплати тужиоцу 250.278,41 динар са законском каматом од доспећа до исплате. Законом о изменама Закона о парничном поступку ("Службени

лист СРЈ" број 3/2002 од 18.1.2002. године) у члану 502. став 1. број "30.000,00" замењен је бројем "300.000,00" динара. Закон о изменама Закона о парничном поступку ступио је на правну снагу 26.1.2002. године. Ступањем на снагу овог закона спор по тужби тужиоца постао је привредни спор мале вредности из члана 502. став 1. ЗПП.

Чланом 467. став 6. ЗПП прописано је да против одлуке другостепеног суда којом је завршен спор у поступку у споровима мале вредности није дозвољена ревизија. Ова процесна одредба искључује примену члана 16. став 3. Закона о изменама Закона о парничном поступку којом је прописано да о ревизији изјављеној против правноснажне одлуке другостепеног суда у поступку који је покренут пре ступања на снагу овог закона решаваће се по правилима парничног поступка која су важила до дана ступања на снагу овог закона. Како је спор странака привредни спор мале вредности у коме против одлуке другостепеног суда није дозвољена ревизија, ревизијски суд је на основу процесног овлашћења из члана 392. ЗПП, ревизију туженог одбацио као недозвољену и одлучио као у изреци ревизијског решења."

(Из решења Врховног суда Србије Прев. 275/04 од 07. октобра 2004. године)

Аутор сентенце: Драгиша Слијепчевић, судија ВСС

ПРАВО СТРАНKE НА ЗАХТЕВ ЗА ЗАШТИТУ ЗАКОНИТОСТИ ПО НОВОМ ЗАКОНУ О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

У погледу захтева за заштиту законитости (разлога) по новом Закону о парничном поступку странка има онолико права колико и јавни тужилац.

Из образложења:

"Републичко јавно тужилаштво је 21.12.2004. године вратило списе општинском суду, обавештавајући га да Републички јавни тужилац није подигао захтев за заштиту законитости против судских одлука донетих у овој правној ствари.

По добијању обавештења Републичког јавног тужиоца тужени М.В. из В.Б. је благовремено подигао захтев за заштиту законитости против нижестепених одлука због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Одлучујући о захтеву за заштиту законитости у смислу члана 421. у вези члана 401. ЗПП, Врховни суд сматра да је изјављени захтев за заштиту законитости од туженог недозвољен.

Наиме, по члану 417. ЗПП јавни тужилац може подићи захтев за заштиту законитости због битне повреде одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 5. овог Закона (ако је противно одредбама овог закона суд засновао своју одлуку на недозвољеним располагањима странака – члан 3. став 3).

У конкретном случају судови нису засновали своју одлуку на недозвољеним располагањима странака у смислу члана 3. став 3. ЗПП.

Наиме, по тој одредби која није измењена у односу на ранији закон странке могу слободно располагати захтевима које су ставиле у току поступка. Оне се могу одрећи од својих захтева, признати захтев противника и поравнати се. Суд неће уважити располагања странака која су у супротности са принудним прописима, јавним поретком и правилима морала. Из ове одредбе произилази да је у ставу 1. изражено начело диспозиције странака које се огледа у њиховом овлашћењу да слободно располажу захтевима које су ставиле у поступку. Ово располагање странке могу вршити непосредно процесним радњама као што су повлачење тужбе или противтужбе; одрицањем од тужбеног односно противтужбеног захтева; закључењем судског поравнања; признањем тужбеног захтева односно противтужбеног. Располагање се може вршити и на посредан начин признањем чињеница из којих произилази основаност захтева, изостанком са припремног или првог рочишта за главну расправу, изостанком са рочишта које има за последицу утврђење да се тужба сматра повученом.

У овом случају не постоји ни непосредно ни посредно располагање странака јер се оне нису одрицале од захтева, признале захтев противника или се поравнале, нити је одлука заснована на посредном признању чињеница односно изостанку са првог рочишта. Одлука поводом изјављеног предлога за понављање поступка заснива се на утврђењу нижестепених су-

дова да нису испуњени услови из члана 421. став 1. тачка 9. раније важећег ЗПП (нови докази) а не на непосредном или посредном располагању странака. Имајући у виду да се по ступању на снагу новог Закона о парничном поступку (23.2.2005. године) не може подићи захтев због више битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права, већ само због једне учињене битне повреде одредаба парничног поступка која се односи на располагања странака, то нису испуњени услови за улагање захтева од стране јавног тужиоца а самим тим ни улагање захтева од стране странака у смислу члана 418. ЗПП. У погледу овог ванредног правног лека странка има у погледу разлога за изјављивање онолико права колико и јавни тужилац. То значи да странка може употребити овај ванредни правни лек само због учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 5, а и не из неких других разлога (друге битне повреде или погрешне примене материјалног права).

Обавештење надлежног јавног тужиоца упућено странкама у смислу чл.418. ЗПП нема учинак проширења разлога за изјављивање овог правног лека нити је Врховни суд у обавези да мериторно одлучи о захтеву странке за заштиту законитости само због чињенице да је јавни тужилац обавестио странку да се сама може користити овим ванредним правним леком. И за странку као и јавног тужиоца ограничења у погледу разлога за изјављивање захтева за заштиту законитости садржана су у члану 417. ЗПП.

(Из решења Врховног суда Србије, I CG33 – I/05 од 19. априла 2005. године)

Аутор сентенце: Предраг Трифуновић, судија ВСС

ПРИЗНАЊЕ СТРАНЕ СУДСКЕ ОДЛУКЕ И РЕЦИПРОЦИТЕТ

Непостојање уговорне узајамности (реципроцитета) између државе порекла стране судске одлуке и државе признања није сметња признању стране судске одлуке.

Ако са страном државом узајамност није уговорена, суд признања стране судске одлуке полази од претпоставке да фактичка узајам-

ност са том државом у погледу признања судске одлуке постоји – све док се противно не докаже.

Из образложења:

"Према разлозима побијане одлуке, првостепени суд је одбио признање наведених страних судских одлука из Републике Хрватске, јер према извештају Министарства Србије и Црне Горе између Републике Хрватске и државне заједнице Србија и Црна Гора не постоји реципроцитет у признавању и извршењу страних судских одлука у смислу члана 92. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља. Из страних судских одлука, иначе произилази да су донете у спору ради накнаде штете коју је 26.1.1989. године, претрпео предлагач по тужби која је поднета 2.7.1990. године, у време када је Република Хрватска била у саставу СФРЈ.

Жалбом предлагача се основано указује да је у првостепеном поступку учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 14. ЗПП, јер побијана првостепена одлука не садржи разлоге о свим одлучним чињеницама и да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено.

Наиме, непостојање уговорне узајамности (реципроцитета) између државе порекла стране судске одлуке и државе признања није сметња признању стране судске одлуке. Уколико са страном државом узајамност није уговорена, суд признања стране судске одлуке полази од претпоставке да фактичка узајамност са том државом у погледу признања судске одлуке постоји – све док се противно не докаже.

Одредба члана 92. став 3. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља садржи обориву претпоставку у прилог постојања узајамности у овој области, а учесници у овом поступку могли су је обарати доказујући да узајамност не постоји.

Надлежно министарство државне заједнице је на захтев Окружног суда у неком другом предмету (од 13.5.2003. године) обавестило тај суд да билатералним уговором од 15.9.1997. године између Републике Хрватске и СРЈ није уређен институт признавања и извршења страних судских одлука и да не постоји фактички реципроцитет у овој области, с тим што се из овог извештаја не би могло закључити о којој врсти спора се ради, а противник предлагача је у поднеску од 20.2.2004. године навео да судови

у Хватској не признају и не извршавају одлуке судова из Србије и Црне Горе. Међутим, побијана одлука не садржи и разлоге о непостојању фактичког реципроцитета између државе порекла и државе признања стране судске одлуке, да би законска претпоставка из члана 92. став 3. наведеног закона о постојању фактичке узајамности била оборена и признање стране судске одлуке ускраћено".

(Из решења Врховног суда Србије, Гж. 90/04 од 30. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Снежана Андрејевић, судија ВСС

ОБУСТАВА ИЗВРШЕЊА ПО СЛУЖБЕНОЈ ДУЖНОСТИ

Извршни поступак ће се обуставити по службеној дужности и када је након доношења решења о извршењу укинута потврда о извршности пресуде на основу које је извршење одређено, без обзира што решење којим је таква одлука донета није постало правноснажно.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, одлучујући о предлогу пове-риоца за извршење на основу извршне исправе – пресуде првостепеног суда XXII – П – 5922/96 од 9.12.1996. године, првостепени суд је донео решења о извршењу, ближе означена у изреци првостепеног решења. Решењем првостепеног суда XXVI – П – 5922/96 од 25.08.2003. године, укинута је потврда о правноснажности од 28.12.1996. године и потврда о извршности од 6.01.1997. године, пресуде П. број 5922/96, на основу које су донета решења о извршењу.

Одредбом члана 62. Закона о извршном поступку прописано је да ће се извршење обуставити по службеној дужности и кад је извршна исправа правноснажно укинута, преиначена, поништена или стављена ван снаге, односно ако је потврда о извршности укинута. Код чињенице да је у конкретном случају потврда о извршности пресуде на основу које је одређено извршење, укинута, нижестепени судови су правилном применом цитиране законске одредбе обуставили поступак извршења. За свој правни став нижестепени судови су дали разлоге, које у свему прихвата и овај суд.

Неосновани су наводи захтева за заштиту законитости да није било основа за доношење побијаних решења, обзиром да решење у укидању потврде извршности, није правноснажно. Одредба члана 62. Закона о извршном поступку обуставу извршења по службеној дужности не везује за правноснажно укидање потврде о извршности пресуде на основу које је одређено извршење. Ова одредба закона обуставу поступка извршења по службеној дужности везује за правноснажност само у случају укидања, преиначења, поништаја и стављања ван снаге извршне исправе, али не и у случају укидања потврде извршности.

Одредбом члана 16. Закона о извршном поступку прописано је да суд одређује извршење на основу извршне исправе, те да су извршне исправе: 1) извршна судска одлука и судско поравнање; 2) извршна одлука донесена у управном поступку, поравнање у управном поступку и извршна одлука донесена у прекршајном поступку, ако гласи на испуњење новчане обавезе и 3) друго поравнање или одлука која је као извршна исправа предвиђена законом. Стога укидањем, преиначењем, поништајем или стављањем ван снаге извршне исправе не постоје услови предвиђени чланом 16. Закона о извршном поступку за одређивање извршења, а у случају да је поступак извршења већ покренут, извршење се сходно члану 62. обуставља по службеној дужности. И у случају укидања потврде о извршности не може се у смислу члана 16. Закона одредити извршење, без обзира да ли је потврда о извршности правноснажно укинута. Стога ни у случају када је поступак извршења покренут, а у међувремену је укинута потврда о извршности исправе на основу које се врши извршење, извршење ће се обуставити по службеној дужности, јер на извршној исправи више не постоји потврда извршности, која је услов за одређивање извршења."

(Из решења Врховног суда Србије, Пзз. бр. 23/04 од 27. маја 2004. године)

Аутор сентенце: Драгиша Слијепчевић, судија ВСС

СТВАРНО ПРАВО

САВЕСНОСТ КОД СТИЦАЊА ПРАВА СВОЈИНЕ

Савесност као морална и правна чињеница не представља услов за стицање права својине ако није било вишеструког отуђења.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању тужилац је као син наследио свога оца (па и спорне непокретности) по оставинском решењу из 1950. године. Његова мајка (првотужена) задржала је право плодоуживања на спорним непокретностима. Стара кућа (предмет спора) саграђена је 1934. године у брачној заједници родитеља тужиоца, на земљишту чији је искључиви власник био отац по основу наслеђа. У катастарске књиге као искључиви држалац била је уписана првотужена списком промена. Она је 1983. године кућу са земљиштем које је описано и које служи за редовну употребу објекта продала туженом А.Р. из Н. и Р.Р. који је у току ове парнице умро (његови наследници су трећетужени и четвртотужена). Купци су по закључењу уговора адаптирали и реновирали постојећу стамбену зграду и они се налазе у њеној државини. После закључења уговора, а пре градње тужилац је опоменуо купце да продавац непокретности није искључиви власник и забранио им је градњу.

Код таквог чињеничног стања правилно је примењено материјално право када је утврђено право својине тужиоца на спорним непокретностима по основу наслеђа (кући и земљишту које се налази испод зграде и које служи за редовну употребу) и искључиво право својине на делу једне парцеле која и није представљала предмет промета. Као претходно питање у овој парници утврђено је да је првотужена (мајка тужиоца) власник са 1/2 спорних непокретности по основу стицања у брачној заједници. Имајући у виду да власник може да пренесе само онолико права колико сам има правилно је становиште нижестепених судова да у односу на тужиоца спорни уговор о продаји (испуњава услове форме) не производи правно дејство за 1/2. Иако то правило није изричито прописано ни Законом о

основама својинско-правних односа, а ни ЗОО оно се као опште усвојени принцип примењује.

За стицање права својине у смислу члана 33. Закона о основама својинско-правних односа (а и по основу ранијих правних правила) када је у питању правни посао нужно је извршити упис права својине у земљишне односно јавне књиге. За остале видове деривативног стицања као што је наслеђе или за оригинарне начине стицања права својине (одржај) упис права својине није конститутивни елеменат стицања већ производи само декларативно дејство. Зато је у овом случају тужилац био и остао власник дела спорних непокретности по основу наслеђа без обзира на чињеницу што то његово право није уписано у јавним књигама. Он је постао власник по основу закона моментом смрти оставиоца, а евентуални упис у јавним књигама имао би само декларативно дејство. С обзиром да је за стицање права својине потребно постојање правног основа (у овом случају правног посла) и начина стицања (уписа) то савесност као правна и морална чињеница није од значаја код деривативног стицања права својине. Изузетак је постојање сукоба основа код вишеструког отуђења и давање предности савесном другом купцу иако је први купац уписао своје право својине у земљишној књизи. Овај изузетак (да савесност представља елеменат стицања права својине) има за циљ заштиту поштених купца код вишеструког отуђења који су све предузели како би се уверили да је продавац истовремено и власник предмета продаје.

Из реченог произилази да савесност у случају непостојања вишеструког отуђења не производи никакав правни учинак на судбину права својине, па су зато неосновани сви ревизијски наводи у којима се истиче да су купци предузели све мере како би поуздано утврдили својину купца извршивши увид у катастарске књиге и распитавши се у просторијама месне заједнице о држаоцу. Осим тога, катастарске књиге до доношења Закона о државном премеру и катастру и спровођењу посебног поступка за јединствену правну евиденцију непокретности не представљају књиге својинског стања којима се гарантује тачност својине већ представљају јавне регистре државинског стања и нису искључиви доказ о својини.

Иако савесност није трећа чињеница која је од одлучног значаја за стицање права својине у овом случају купци нису савесни, јер су у ситуацији када катастарске књиге не представљају искључиви доказ о својини

морали да приликом разгледања катастарских књига затраже збирку исправа како би поуздано утврдили по ком основу је првотужена извршила упис државине. Очигледно је да постоји несагласност између оставинског решења и стања у катастру. Да је упис у катастру извршен на основу оставинског решења (по ком би тужена имала само право уживања) јасно би се утврдило да продавац није власник већ само титулар личне службености због чега није могао да изврши отуђење целе непокретности. Но како је првотужена (продавац) власник по основу заједничког стицања у брачној заједници то уговор о отуђењу за $\frac{1}{2}$ производи правно дејство."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. 1/04 од 19. априла 2005. године)

Аутор сентенце: Предраг Трифуновић, судија ВСС

ПРИБАВЉАЊЕ СВОЈИНЕ ОД НЕВЛАСНИКА УГОВОРМ ЗАКЉУЧЕНИМ СА МИНИСТАРСТВОМ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

Уговор о уступању возила закључен у оквиру пословне сарадње министарства унутрашњих послова и трећег лица не представља правни основ за стицање својине од невластника.

Из образложења:

"У првостепеном поступку је утврђено да је тужиоцу, у току ратних дејстава на Косову 1999. године одузет аутобус од стране органа МУП-а Србије за потребе одбране земље. Решењем Министарства унутрашњих послова – Ресора јавне безбедности број 2933/99-07 од 27.12.1999. године друготужени је првотуженом уступио трајно и без накнаде аутобус – моторно возило марке "Неоплан 213", број шасије 817063 и број мотора 003222. Два дана по доношењу горњег решења МУП Србије и тужена ГИП "М" су закључили уговор о пословно техничкој сарадњи. Према члану 1. овог уговора друготужени је уступио првотуженику на трајно коришћење и располагање спорни аутобус са још 6 других возила. Укупна процењена вредност свих возила износила је 1.050.000,00 динара. Чланом 2. уговора првотужени се обавезао да друготуженом исплати противред-

ност наведених возила и то 150.000,00 динара санацијом објекта Министарства – ОУП А, а да преостали износ од 900.000,00 динара измири новчаним плаћањем.

На основу поменутог уговора о пословној сарадњи друготужени је 9.2.2000. године испоставио рачун број 70 ради плаћања износа од 900.000,00 динара, пошто је обавезу санације објекта Министарства у А. првотужени извршио. Износ од 900.000,00 динара првотужени је платио и то вирманом износ од 700.000,00 динара, испоруком бетонског гвожђа у износу од 86.464,00 динара и уговорима о донаторству износ од 190.000,00 динара.

На основу изложеног нижестепени судови су закључили да је тужена ГИП "М" стекла својину на спорном аутобусу, да је у том поступку првотужени био савестан јер му је возило предато од стране МУП-а Републике Србије који као државни орган издаје и води евиденцију о власништву на возилима, а с друге стране овлашћен је да своја возила продаје или уступа трећем лицу и то управо решењем, а не на основу уговора. Да је потом закључен валидан правни посао између прво и друготуженог. Горње чињенице такође потврђују да би тужилац могао да буде само у правном односу са Републиком Србијом – Министарством унутрашњих послова јер је првотужени савестан стицалац, сагласно члану 31. Закона о основама својинско правних односа.

Основано се у ревизији указује да је материјално право погрешно примењено када је жалба тужиоца одбијена јер је првостепени суд из чињеница које је утврдио извео неправилан закључак о постојању других чињеница, да су се стога стекли услови за преиначење нижестепених одлука у односу на део тужбеног захтева из става 1. првостепене одлуке. У односу на део тужбеног захтева из става 2. првостепене одлуке – у односу на захтев да се тужиоцу накнади штета, опет због погрешне примене материјалног права одлучне чињенице нису утврђене, па су се у том делу стекли услови за укидање нижестепених одлука. Све ово из следећих разлога.

Закон о основама својинско правних односа уређује питање стицања својине у чл. 20. до 37. Посебна регулатива се односи на стицање својине од невластника на покретној ствари. Ово питање је битно за ову парницу јер основано тужилац истиче да првотужени није стекао својину на спорном аутобусу. Ово због тога што нису испуњени сви услови које члан 31.

Закона о основама својинско правних односа прописује. А услови су следећи: 1) савесност стицаоца (овде првотуженог), 2) ствар се мора прибавити уз накнаду, 3) ствар се прибавља од невластника, 4) невластник ствар ставља у промет у оквиру своје делатности.

Ови услови су интересантни за ову парницу и представљају целину која се мора успоставити да би се својина стекла. При том исти члан помиње и друге ситуације које воде стицању својине од невластника, али које за ову парницу нису интересантне.

Судови закључују да је првотужени савестан у погледу стицања спорног аутобуса. Утврђују судови и да је првотужени исплатио и накнаду за уступљени аутобус. Република Србија – Министарство унутрашњих послова је невластник. Међутим, четврти услов за стицање својине невластника није испуњен. Ствар није стављена у промет у оквиру вршења делатности друготуженог. Ствар није представљала основно средство друготуженог. Друготужени је био невластник спорног аутобуса. То што друготужени у оквиру своје делатности врши регистрацију возила не даје му право да по том основу ставља у промет ствари на којима нема својину, а још мање да са стварима располаже на начин како је то утврђено – путем решења о уступању и закључивању уговора о пословно техничкој сарадњи. Из ових разлога основано се ревизијом наводи да првотужени није могао постати власник возила јер за то нису испуњени услови из члана 31. Закона о основама својинско правних односа.

Код овако утврђеног чињеничног стања закључак нижестепених судова "да је без утицаја то што је аутобус који је тужилац као купац увеао из иностранства са потпуно истим ознакама као аутобус чију предају тужилац тражи од првотуженика" не може се прихватити. Не може због тога јер тужилац тражи своју ствар јер има јачи правни основ да ту ствар тражи од туженог да му је тужени преда. А да је то тако произилази из пријаве о закљученом спољно трговинском послу од 8.3.1995. године, решења Царинарнице Приштина Уп/І бр.2225 од 27.12.1996. године, гаранције Привредне банке Приштине од 17.12.1995. године, царинске декларације од 11.3.1996. године, решења Савезне управе царина Царинарнице Приштина Уп. /І бр.909 од 20.3.1995. године којим је тужиоцу одобрен привремени увоз возила са горе наведеним карактеристикама. Према томе, тужилац основано тужбом тражи, као ималац јачег правног основа и

претпостављеног права својине, сагласно члану 41. Закона о основама својинско правних односа заштиту свог права, па је са свих наведених разлога одлучено као у изреци под I."

(Из пресуде Врховног суда Србије Прев.470/03 од 11. новембра 2004. године)

Аутор сентенце: Драгиша Слијепчевић, судија ВСС

РЕАЛИЗАЦИЈА ЗАЛОЖНОГ ПРАВА

Када је залогодавац само власник ствари дате у залог, а не и лични дужник потраживања, залогопримац не може да тражи да се наложи залогодавцу да му исплати дуг који је обезбеђен залогом.

Из образложења:

"У поступку је утврђено да је тужилац дана 9.децембра 1994. године закључио са ДД "Ц" у Новом Саду, уговор о краткорочном кредиту. Дана 28.августа 1994. године закључен је уговор у оквирном кредиту обезбеђеним хипотеком између тужиоца као даваоца кредита и хипотекарног повериоца и туженог као хипотекарног дужника и ДД "Ц" као корисника кредита. Тужени је дана 23.августа 1994. године дао заложну изјаву о установљењу хипотеке на стамбеној згради чији је власник, а у корист тужиоца. Решењем суда од 23.августа 1994. године, дозвољена је укњижба заложног права уз истовремену забелешку забране отуђења наведене непокретности до коначног измирења дуга. Дуг по основу кредита на дан 30.септембра 2001. године износио је 778.330,29 динара.

На основу таквог чињеничног утврђења првостепени суд је усвојио тужбени захтев и обавезао туженог да тужиоцу исплати наведени новчани износ са законском затезном каматом. Другостепени суд је преиначио првостепену пресуду и одбио тужбени захтев као неоснован, налазећи да је тужени хипотекарни дужник због чега је тужилац против њега могао поднети само хипотекарну тужбу а не тужбу ради исплате дуга по основу уговора о кредиту који је закључен са ДД "Ц" у Новом Саду.

Правилно је изражено правно становиште другостепеног суда. У конкретном случају ради се о различитости личног и реалног дужника.

Лични дужник тужиоца је ДД "Ц" у Новом Саду, који је корисник кредита и они су странке у облигационо-правном односу. Међутим, тужени је власник заложене ствари а тужбени захтев не може да буде усмерен против њега ради обавезивања да плати дуг. Ако је тужба поднета само против власника ствари, као што је у овом случају, онда је тужбени захтев требало да гласи да је тужени дужан да дозволи да се тужиочево потраживање које има према личном дужнику а то је ДД "Ц", намири и ствари дате у залог јавном продајом преко суда. Нормално, да је у интересу повериоца да у случају различитости личног и реалног дужника, поднесе једну тужбу којом ће тражити да се лични дужник обавезе на плаћање заложног потраживања, а реални дужник да дозволи да се тужиочево потраживање, ради испуњења обавезе личног дужника, намири јавном продајом ствари која је дата у залог за обезбеђење туђег потраживања.

Чланом 63. Закона о основама својинско-правних односа прописано је да је хипотекарни поверилац овлашћен да тражи намирење свог потраживања из вредности заложене непокретности на начин предвиђен законом. Како у погледу реченог тужилац није усмерио свој тужбени захтев на наведени начин, не могу се прихватити наводи ревизије да је тужени у обавези по закљученим уговорима да исплати тражени износ који дугује корисник кредита а то је ДД "Ц" у Новом Саду."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. 578/04 од 8. децембра 2004. године)

Аутор сентенце: Слободан Дражић, судија ВСС

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

АПСОЛУТНО НИШТАВ УГОВОР И РЕСТИТУЦИЈА

Реституција није допуштена када закупац до окончања спора за утврђење ништавости уговора о закупу постане власник предмета закупа.

Из образложења:

"Нижестепеним пресудама а по тужби општине као оснивача првотуженог је утврђено према туженима да је ништав уговор о закупу закључен 22.10.1998. године, између правног претходника првотуженог јавног предузећа и друготуженог предузећа, те је обавезан друготужени да се исели из пословног простора који је предмет уговора о закупу и испражњен од лица и ствари преда првотуженом јавном предузећу. Утврђено чињенично стање на коме су засноване нижестепене пресуде је, да су правни претходник првотуженог јавног предузећа и друготужено предузеће закључили уговор о закупу 22.10.1998. године на одређено време у трајању од четири године, почев од 01.10.1998. године до 31.12.2002. године. Предмет закупа је пословни простор уз магацински. Уговор о закупу закључен је супротно члану 8. став 3. Закона о средствима у својини РС, будући да приликом његовог закључења није добијена сагласност од Републичке дирекције за имовину РС, а нису испоштоване ни одредбе члана 4. Закона о посебним условима промета непокретности којима је предвиђена обавеза надлежног органа да одмах по сазнању о ступању у посед непокретности супротно одредбама овог закона предузме мере којима ће се то спречити. Па како је уговор закључен супротно одредби члана 8. став 3. Закона о средствима у својини Републике Србије исти је ништав, а законска последица ништавости уговора јесте да је свака страна дужна да врати другој све оно што је примила по основу таквог уговора, па је друготужено предузеће у обавези да се исели из тог простора и исти испражњен од лица и ствари преда првотуженом јавном предузећу.

Републички јавни тужилац није прихватио овакво становиште судова у делу који се односи на обавезу друготуженог да се исели из овог про-

стора при чињеници да је у току овог поступка вођен други парнични поступак пред надлежним општинским судом који је окончан правноснажном пресудом од 21.05.2002. године којом је утврђено право власништва друготуженог на предметном пословном простору који је и предмет уговора о закупу, те да стога нема основа за исељењем друготуженог из наведеног простора. С обзиром на садржину одредаба члана 104. и члана 122. Закона о облигационим односима, Републички јавни тужилац налази да се у конкретном случају циљ реституције не може остварити обзиром да је у међувремену дошло до промене правне ситуације у којој је друготужени постао перфектним власником.

Према члану 104. став 1. Закона о облигационим односима у случају ништавости уговора свака уговорна страна дужна је да врати другој све оно што је примила по основу таквог уговора. Реституција као последица ништавости уговора значи успостављање оног стања у имовини странака које је било пре закључења ништавог уговора, а врши се по правилима истовременог испуњења из члана 122. ЗОО, изузев у случајевима прописаним чланом 104. ст. 2. и 3. ЗОО. Чланом 104. став 2. Закона о облигационим односима прописано је да суд може одбити у целини или делимично захтев несавесне стране за враћање оног што је другој страни дато а може и одлучити да друга страна оно што је примила по основу забрањеног уговора преда општини на чијој територији она има седиште односно пребивалиште или боравиште. Ставом 3. истог члана прописано је да ће суд приликом одлучивања водити рачуна о савесности једне, односно обеју страна, о значају угроженог добра или интереса, као и моралним схватањима. Основни принцип уговорног права јесте начело савесности и поштења. Та начела обавезују стране уговорнице да се у међусобним односима понашају савесно и поштено.

Према утврђеном чињеничном стању и наведеном материјалном праву, Врховни суд је у целини прихватио као основане наводе из захтева за заштиту законитости. Наиме, како је до закључења главне расправе у овој парници за утврђење апсолутне ништавости уговора о закупу уз реституцију, а што је било дана 13.01.2003. године, друготужено предузеће по основу пресуде општинског суда од 21.05.2002. године снабдеване клаузулом правноснажности од 21.06.2002. године и клаузулом извршности од 08.07.2002. године стекло право својине на спорном простору који и користи, то је оваквим насталим новим својинско-правним стањем у односу на предметни простор отпао основ обавезе друготуженог предузећа

да се из спорног простора исели јер га сада користи као власник по основу поменуте правноснажне и извршне пресуде. Нижестепени судови приликом доношења одлуке погрешеном применом материјалног права садржаног у одредбама члана 12. Закона о облигационим односима (начело савесности и поштења) оцењују ову чињеницу ирелевантном за другачије пресуђење, што по становишту Врховног суда није, ова чињеница управо има другачији значај, она је одлучна за оцену основаности захтева тужиоца за иселењем друготуженог предузећа из предметног простора. Пошто је друготужени пре закључења главне расправе у овој парници стекао право својине на спорном простору по основу поменуте правноснажне и извршне судске одлуке, циљ реституције се не може остварити, па друготужени и није у обавези да се из предметног простора исели. Зато је Врховни суд преиначио нижестепене пресуде у делу који се односи на иселење, тако што је одбио као неоснован захтев тужилачке општине да се друготужено предузеће исели из предметног пословног простора са магацином и испражњен од лица и ствари преда у посед првотуженом јавном предузећу применом члана 408. у вези члана 395. став 1. ЗПП."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Гзз. 44/04 од 05. маја 2004. године)

Аутор сентенце: Власта Јовановић, судија ВСС

САВЕСНОСТ КОД ПОБИЈАЊА ДУЖНИКОВИХ ПРАВНИХ РАДЊИ

За успех у спору којим се побија бестеретно располагање дужника није од значаја да ли су стицаоци из тог правног посла знали да се њиме наноси штета повериоцу, већ само чињеница да је таквим располагањем онемогућено повериочево намирење.

Из образложења:

"Утврђено је да пресудом Окружног суда у У. П.бр.22/90 од 17. 09. 1990. године разведен брак између тужених првог и другог реда, а да је у поступку П.1907/97 – у поступку брачне тековине, по тужби тужиље А.И, против туженог М.И, закључено 22.04.1992. године поравнање којим је утврђено на којим становима у породичној стамбеној згради у ул. М.К. 45, искључиво

право власништва има тужени М, на ком стану имају право својине са уделом од 1/2, право својине у 1/2 на недовршеном поткровљу и помоћним просторијама које се налазе у саставу породичне стамбене зграде. Уредили су и право коришћења парцеле бр.2717/6 К.О. У, као и стана који се налази на I спрату. У предмету Р.40/01, по предлогу физичке деобе предлагача А.И. против противника предлагача М.И, закљученог дана 7. 02. 2002. године некретнине које су биле предмет поравнања у предмету П.1907/91 – заједничке тековине и путнички аутомобили су подељени тако да И.А. у својини остаје стан у поткровљу који ће довршити до краја 2003. године и користити заједно са М, а остале некретнине и возила су пренета у својину – бестеретно синовима З. и Н. По том поравнању овде тужени М. није власник ниједног стана у породичној стамбеној згради, нити аутомобила.

На напред утврђено чињенично стање нижестепени судови су правилно применили материјално право, одредбом члана 280. став 1. чл. 281. ст. 1, 2. и 3. ЗОО, када су усвојили тужбени захтев тужиоца и утврдили да је закључено поравнање Р.40/01 од 07. 02. 2002. године, које је закључено између тужених првог и другог реда и са којим су се сагласили тужени З. и 4. реда, без правног дејства у односу на тужиоца, да су то туженици дужни признати и трпети да тужилац из те имовине наплати своје доспело потраживање до потпуног намирења.

Навод туженог М. у ревизији да није пасивно легитимисан је неоснован, јер је тужени М. дужник тужиоца, који је располагао – бестеретно својом имовином, због чега тужилац као поверилац у поступку извршења није могао наплатити своје доспело потраживање по правноснажној пресуди. Без значаја и утицаја на правилност побијаних пресуда је и навод ревизије да тужена А. и З. нису знали да наведеним располагањем тужени првог реда онемогућује намирење свог повериоца – да нису несавесни. Према члану 281. ст. 2. и 3. ЗОО туженици од 2 - 4 реда су сродници за које се претпоставља да им је било познато да дужник (тужени 1. реда) предузетим располагањем наноси штету повериоцу, односно у питању је бестеретно располагање, те се сматра да је дужник знао да предузетим располагањем наноси штету повериоца и за побијање тих радњи не захтева се да је трећем лицу то било познато или могло бити познато."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. 2455/04 од 04. 11. 2004. године)

Аутор сентенце: Драгиша Слијепчевић, судија ВСС

РАСКИД УГОВОРА О ДЕЛУ

Право наручиоца посла да захтева раскид уговора због уочених недостатака није условљено његовом претходном обавезом да посленику исплати целокупну уговорену накнаду.

Из образложења:

"Тужилац тужбеним захтевом тражи раскид уговора због недостатака на извршеном послу и враћање исплаћене накнаде. Утврђујући да је извршеном поправком са наведеним скривеним недостацима уговорени посао постао неупотребљив, нижестепени судови су одбијањем тужбеног захтева донели противречне пресуде таквом чињеничном стању позивајући се на одредбе чл. 618. и 619. Закона о облигационим односима, јер управо наведене материјално-правне одредбе дају тужиоцу за право да у таквим околностима захтева раскид уговора. Право наручиоца посла да захтева раскид уговора због уочених недостатака није условљено његовом претходном обавезом да посленику исплати целокупну уговорну накнаду, јер се овде ради о раскиду уговора због неизвршења. Тужилац није дужан да прими извршени посао са недостатком који га чини неупотребљивим, јер је то противно циљу који су странке закључењем уговора желеле да постигну. Из повреде своје уговорне обавезе да уговорени посао изрши у свему по правилима струке (члан 607. став 1. ЗОО), тужени не може изводити право да захтева исплату уговорене накнаде за извршени посао који је неупотребљив. У таквим околностима тужилац није дужан да плати туженом било какву накнаду, али пошто је накнаду већ делимично исплатио, тужени је дужан да му врати примљену накнаду умањену за вредност користи коју је тужилац постигао задржавањем уграђених делова мењача који су остали неоштећени (члан 132. ЗОО), а како се то правилно у захтеву за заштиту законитости наводи."

(Из решење Врховног суда Србије у Београду, Гзз. 16/04 од 12. маја 2004. године).

Аутор сентенце: Бранислава Апостоловић, судија ВСС

ДОЦЊА У ИСПУЊЕЊУ НЕНОВЧАНЕ ОБАВЕЗЕ

Због доцње продавца у испоруци аутомобила купац нема право на исплату законске камате на уплаћени новчани износ, већ на стварну штету и изгубљену добит према условима из чл. 262. и 266. ЗОО.

Из образложења:

"Предмет тужбеног захтева је накнада штете због доцње у испоруци аутомобила у виду законске камате на уплаћена средства. Такав тужбени захтев је усвојен првостепеном пресудом која је потврђена пресудом Окружног суда.

Против наведених пресуда Републички јавни тужилац подигао је захтев за заштиту законитости.

Врховни суд је нашао да је захтев за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца основан.

Према утврђеном чињеничном стању странке су 15.09.1991. године закључиле уговор о купопродаји, по коме се тужени као продавац обавезао да ће тужиоцу као купцу предати у својину путнички аутомобил "Југо 55-корал" у року од 90 дана а тужилац се обавезао да ће одмах уплатити на име купопродајне цене тадашњих 157.600,00 динара. Цена је гарантована на дан испоруке аутомобила. Тужилац је уговорену обавезу испунио у целости плаћањем цене а тужени своју обавезу са закашњењем, јер је возило испоручио тек 14.07.1995. године уместо у уговореном року 16.12.1991. године. Тако је дошло до кашњења у испоруци аутомобила од 3,5 године.

Нижестепени судови су сматрали да је тужени тужиоцу закашњењем у испоруци аутомобила проузроковао штету у висини законске затезне камате на унапред уплаћену цену за период закашњења. Стога су нижестепеним пресудама обавезали туженог да тужиоцу плати тај износ са каматом од доцње до исплате.

Према одредби члана 262. став 2. Закона о облигационим односима кад дужник не испуни обавезу или задоцни са њеним испуњењем, поверилац има право захтевати накнаду штете коју је услед тога претрпео. Према одредби члана 263. ЗОО дужник се ослобађа одговорности за штету ако

докаже да није могао да испуни своју обавезу, односно да је закаснио са испуњењем обавезе због околности насталих после закључења уговора који није могао спречити, отклонити или избећи. Под претпоставкама из цитираних одредаба Закона о облигационим односима тужилац би имао право на накнаду штете због закашњења у испоруци аутомобила, уколико се нису стекли услови за ослобађање дужника од одговорности у смислу члана 263. ЗОО.

Међутим, у конкретном случају је спорно која и каква накнада штете припада тужиоцу. Наиме, према члану 277. став 1. ЗОО дужник који задолжни са испуњењем новчане обавезе дугује поред главнице и камату. У конкретном случају дужник који је каснио са испуњењем своје обавезе је тужени. Обавеза туженог није гласила на исплату новчане обавезе. Напротив, обавеза туженог је гласила на испоруку аутомобила – робе. Значи, тужиочево право на накнаду штете не може бити повезано са висином законске камате на новчани износ који је уплатио, већ на стварну штету и изгубљену добит према условима из члана 262. и члана 266. Закона о облигационим односима, због чега је захтев за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца усвојен."

(Из решења Врховног суда Србије, Гзз. 73/04 од 6. октобра 2004. године)

Аутор сентенце: Љубица Милутиновић, судија ВСС

ПОДЕЉЕНА ОДГОВОРНОСТ

Постоји подељена одговорност оштећених ако су знали и пристали да се у условима ноћне вожње возе на неосветљеној запрези.

Из образложења:

"Ревизијом тужених се основано указује да је другостепени суд одлучујући о обиму и висини штете коју су тужиоци претрпели погрешно применио материјално право када је закључио да тужиоцима припада потпуна накнада штете. Према члану 192. Закона о облигационим односима оштећени који је допринео да штета настане или да буде већа него што би иначе била има право само на сразмерно смањену накнаду.

Тужиоци су се према наведеним околностима возили на неосветљеној запрези, па је било нужно утврдити да ли су за овај недостатак знали или не, јер од ових околности зависи закључак о њиховом доприносу настанку штете, будући да би имали право на сразмерно смањену накнаду ако су ово знали и пристали да се неосветљено запрежно возило укључи у саобраћај, у смислу члана 192. ЗОО.

Како се другостепени суд о овим околностима из члана 192. ЗОО, не изјашњава, а првостепени суд их није ни утврдио ни ценио, Врховни суд је на основу члана 395. став 2. ЗПП, у вези члана 166. ЗПП, одлучио као у изреци.

У поновном поступку првостепени суд ће отклонити речене недостатке у изложеном смислу, употпунити чињенично стање и одлучујући о захтеву тужиоца донети закониту и правилну одлуку."

(Из решења Врховног суда Србије, Рев. 1848/04 од 17. јуна 2004)

Аутор сентенце: Снежана Андрејевић, судија ВСС

ПРАВО НА НОВЧАНУ НАКНАДУ ЗБОГ ПОВРЕДЕ УГЛЕДА И ЧАСТИ

Право на новчану накнаду нематеријалне штете због повреде угледа и части јавним објављивањем неистините информације припада само непосредно оштећеном лицу а не и члановима његове уже породице.

Из образложења:

"Тужилац је због неистините информације у дневном листу туженог предузећа, чији је аутор тужена новинар, у вези његовог рада судије за прекршаје и с тим у вези престанка функције - разрешење, трпео душевне болове због повреде части и друштвеног угледа, који оправдавају досуђивање правичне накнаде нематеријалне штете у смислу одредбе члана 200. став 1. Закона о облигационим односима.

Полазећи од утврђених чињеница, нижестепени судови су правилно применили материјално право, када су закључили да су тужено правно лице које је оснивач јавног гласила и тужена као новинар, у солидарној

обавези да тужиоцу накнаде нематеријалну штету за претрпљене душевне болове због повреде угледа и части, у складу са општим правилима о одговорности за штету.

Правилан је и закључак нижестепених судова да члановима уже породице тужиоца, супрузи и деци, не припада накнада нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због повреде угледа и части у вези са јавним објављивањем неистините информације, јер таква накнада нематеријалне штете припада само непосредном оштећеном лицу".

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. 884/2004 од 26. маја 2004. године)

Аутор сентенце: Драгиша Слијепчевић, судија ВСС

НЕМОГУЋНОСТ ПРЕБИЈАЊА ПОТРАЖИВАЊА НЕИМОВИНСКЕ ШТЕТЕ

Штетник, који је правноснажном кривичном пресудом осуђен за кривично дело клевете, не може у поступку по тужби оштећеног за накнаду штете за претрпљене душевне болове због повреде угледа и части, тражити да потраживање оштећеног престане пребијањем.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, тужена је у просторијама предузећа као директор на збору радника 22. 11. 1996. године о тужиоцу износила неистине у погледу његовог душевног и здравственог стања и понашања на ранијем радном месту, тако што је рекла да је тужилац претио свом директору, да је вадио пиштољ, да се лечио на неуропсихијатрији и да је знала какав је био у претходној фирми не би га примила у предузеће. Због кривичног дела клевете учињеног на описани начин, тужена је правноснажном пресудом оглашена одговорном и изречена јој је казна. Због наведених неистинитих навода о њему, тужилац је у предузећу трпео подсмехе и добацивања, емоционално је био напет, нервозан и нерасположен, што се одразило на његов приватни и породични живот. Отишао је на боловање, а онда је прешао у друго предузеће. Трпео је психичке патње високог интензитета 5 до 7 дана после збора радних људи и средњег

интензитета 5 до 6 недеља, које нису оставиле последице на његов психички живот, што је утврђено вештачењем.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, правилно је другостепени суд применио материјално право када је закључио да је тужена у обавези да тужиоцу накнади нематеријалну штету за душевне болове због повреде угледа и части у досуђеном износу.

Наиме, углед и част припадају групи битних чинилаца човекове личности и њихова заштита је, поред тога што је загарантована Уставом, заштићена и нормама грађанског права. Тако се накнадом нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због повреде угледа и части, према околностима случаја обештећују секундарне последице повреде у виду душевних патњи, које су повредом тих личних добара изазване (члан 200. став 1. ЗОО). Имајући у виду све околности које су утврдили нижестепени судови и Врховни суд налази да је тужилац због неистинитих навода о њему, које је на збору радника у предузећу износила тужена, претрпео душевне болове због повреде угледа и части, који оправдавају досуђивање правичне накнаде у смислу одредбе члана 200. став 1. ЗОО.

Наводе ревизије којима тужена указује да је због тога што је и она због тужиоцевих речи претрпела повреду угледа и части, потраживање тужиоца морало бити пребијено, Врховни суд није разматрао, будући да је тужена због понашања којим је проузроковала повреду угледа и части тужиоца, осуђена кривичном пресудом за кривично дело клевете. Како код правноснажно утврђеног кривичног дела клевете има намере да се изношењем или преношењем неистине о другоме, шкоди његовој части и угледу, а пребијањем, према одредби члана 341. став 3. ЗОО, не може престати потраживање настало намерним проузроковањем штете, пребијање је искључено."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. 3353/2003 од 14. јануара 2004. године)

Аутор сентенце: Бранислава Апостоловић, судија ВСС

ПРЕКИД ЗАСТАРЕЛОСТИ

Имовинско правни захтев поднет у кривичном поступку прекида застаривање захтева за накнаду штете без обзира на исход кривич-

ног поступка ако је оштећени у року од три месеца од правноснажности одлуке кривичног суда покренуо парницу за накнаду штете.

Из образложења:

"Другостепени суд је закључио да потраживање накнаде проузроковане штете у конкретном случају не застарева према одредби члана 377. Закона о облигационим односима по којој је предвиђен рок застарелости за кривично гоњење, већ се има применити из члана 376. истог закона по коме потраживање накнаде проузроковане штете застарева за три године од када је оштећени дознао за штету и за лице које је штету учинило. Како су тужиоци за смрт супруга односно оца пок. бв. сазнали 5.октобра 1991. године, а тужба у овом спору поднесена је суду 28.августа 1997. године, приговор туженог о застарелости потраживања у смислу члана 376. Закона о облигационим односима је основан.

Изложено становиште окружног суда у погледу примене релевантних прописа за оцену застарелости потраживања накнаде проузроковане штете се не може прихватити.

Из кривичних списа општинског суда у СМ који су здружени у овом предмету, произилази да су тужиоци као оштећени истакли имовинско-правни захтев у истражном поступку на записнику од 23.марта 1992. године у предмету Ки. 50/92.

По схватању Врховног суда, имовинско-правни захтев, поднет у кривичном поступку, прекида застаревање захтева за накнаду штете без обзира на исход кривичног поступка, ако је оштећени у року од три месеца од правноснажности одлуке кривичног суда покренуо парницу за накнаду штете. Овакво схватање заснива се на одредби члана 108. став 2. Закона о кривичном поступку, који се примењивао у време покретања и вођења кривичног поступка. У погледу наведеног, ако је другостепени суд нашао да је кривични поступак против ТМ обустављен решењем које је постало правноснажно 26.октобра 1999. године, а тужба за накнаду проузроковане штете је поднесена суду 28.августа 1997. године, то не би био прихватљив закључак другостепеног суда о застарелости потраживања накнаде проузроковане штете у смислу члана 376. став 1. Закона о облигационим односима.

Како другостепени суд о наведеном није водио рачуна изостала је оцена жалбених навода који су од одлучног значаја, у смислу члана 375. ЗПП, па

је ваљало укинути другостепену одлуку и предмет вратити на поновни поступак ради доношења правилне и законите одлуке о жалбама странака.

Са изнетих разлога, Врховни суд је на основу члана 395. став 2. ЗПП; одлучио као у изреци."

(Из решења Врховног суда Србије, Рев. 1667/04 од 15. децембра 2004. године)

Аутор сентенце: Слободан Дражић, судија ВСС

ЗАСТАРЕЛОСТ РЕНТЕ

Накнада материјалне штете у виду ренте је повремено потраживање у смислу члана 372. Закона о облигационим односима, које доспева у одређеним временским размацама и које се дугује из истог правног основа, те застарева у року од 3 године од доспелости сваког појединог давања.

Из образложења:

"Према утврђеним чињеницама тужилац је повређен у саобраћајној незгоди у току 1973. године. Правноснажном пресудом од 26. 9. 1975. године, утврђена је обавеза туженог да тужиоцу почев од 1. 1. 1975. године плаћа ренту у месечним износима а по основу изгубљене зараде која чини разлику између личног дохотка који би остваривао и инвалидске пензије коју прима. Тужени је своју обавезу извршавао све до августа 1993. године када је са исплатама престао због високе инфлације која је обезвредила утврђени износ обавезе туженог. Од тог времена тужени није плаћао тужиоцу ренту, а тужилац се све до подношења тужбе 8. 5. 2002. године није обраћао туженом за исплату.

На тако утврђено чињенично стање, погрешно су нижестепени судови применили материјално право када су тужбени захтев тужиоца усвојили.

Накнада материјалне штете у виду ренте је повремено потраживање у смислу члана 372. ЗОО, које доспева у одређеним временским размацама и које се дугује из истог правног основа, те застарева у року од 3 године од доспелости сваког појединог давања. Према члану 373. став 1. и 2. ЗОО, само право из кога проистичу повремена потраживања застарева за 5 година, рачу-

најући од доспелости најстаријег неиспуњеног потраживања после кога дужник није вршио давање, а када застари право из кога проистичу повремена потраживања, поверилац губи право не само да застара будућа повремена давања, него и повремена давања која су доспела пре ове застарелости. Дакле, овај члан Закона о облигационим односима регулише рок застарелости самог основног права из кога проистичу повремена потраживања, а застарелост основног права не повлачи само губитак права на захтев будућих повремених потраживања, већ се губи и право захтевати она повремена потраживања која су већ доспела пре настанка застарелости.

У конкретном случају законски рок из члана 373. став 1. ЗОО истекао је рачунајући од доспелости најстаријег неиспуњеног потраживања а то је 8. месец 1993. године, после кога дужник није решио давања, нити је поверилац тражио извршење, а ни измену досуђене ренте све до подношења тужбе у овом спору 8. 5. 2002. године. У овој правној ствари није од утицаја на доношење другачије одлуке чињеница да је право тужиоца на ренту утврђено правноснажном пресудом од 26. 9. 1975. године. Чланом 379. став 1. ЗОО прописано је да сва потраживања која су утврђена правноснажном судском одлуком застаревају 10 година, па и она за која закон иначе предвиђа краћи рок застарелости, иако је овај рок истекао (пресуда о одређивању ренте је донета 1975. године, а тужба у овој парници поднета 8. 5. 2002. године) за решење спорног правног односа меродаван је члан 379. став 2. ЗОО, према коме сва повремена потраживања која проистичу из правноснажних пресуда и доспевају убудуће застаревају у року предвиђеном за застарелост повремених потраживања. Како месечна рента спада у такву врсту потраживања, има места примени члана 373. ст. 1. и 2. у вези члана 372. ЗОО, пошто је тужиоцу застарело само право на ренту. При том, члан 196. ЗОО одређује само могућност повећања, смањења или укидања ренте уколико се знатније промене околности које је суд имао у виду приликом доношења раније одлуке, све под претпоставком да оштећеном није застарело право на ренту у смислу члана 373. ЗОО или уколико овакав материјално правни приговор није истакнут у парници (члан 360. став 3. ЗОО).

Потраживање тужиоца за заосталу ренту је застарело јер је застарело само право из кога проистиче повремено потраживање, па стога тужени није обавезан да тужиоцу за наведени период исплати тражену ренту."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. II 690/04 од 9. јуна 2004. године)

Аутор сентенце: Бранислава Апостоловић, судија ВСС

СТАМБЕНО ПРАВО

РАДНИ СТАЖ И РАСПОДЕЛА СТАНОВА

Под појмом радног стажа подразумева се стаж осигурања који обухвата како ефективни тако и стаж са увећаним трајањем, па се и бенефицирани стаж узима у обзир код вредновања критеријума радног стажа у расподели станова.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању на коме су засноване ниже-ступене одлуке, тужиоцу је решењем Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање Нови Сад, Д. 4424 од 20.марта 1989. године, почев од 10.октобра 1986. године, као осигуранику са телесним оштећењем од 90% утврђен стаж осигурања са увећаним трајањем – 12 месеци ефективног стажа рачуна се као 15 месеци стажа осигурања. По члану 22. став 1. тачка 2. Правилника о решавању стамбених потреба радника за сваку годину радног стажа припада пет бодова. Полазећи од тога нижестепени судови су нашли да је тужиоцу код сачињења ранг листе за доделу стана неправилно ускраћено још 15 бодова за бенефицирани стаж осигурања, јер му је узет у обзир само ефективни стаж уписан у радну књижицу. Поред тога, нижестепени судови су нашли да тужиоцу припада 80 бодова за стамбене услове (одређено му је 0 бодова), јер привремено користи стан који је предмет расподеле. Са корекцијом од 15 бодова за стаж и 80 бодова за стамбене услове тужилац би имао 385 бодова (одређено му 190 бодова на ранг листи). На основу тога нижестепени судови су поништили одлуку о додели спорног стана умешачу, трећем на ранг листи са укупно 275 бодова. Иначе, остала два стана као предмет расподеле додељена су првом и другом на ранг листи.

Правилно је изражено правно становиште судова у погледу примене прописа релевантних за оцену основаности захтева тужиоца. У образложењу побијане пресуде наведени су јавни и правилни разлози, које прихвата и Врховни суд.

Према становишту Врховног суда, под појмом радног стажа подразумева се стаж осигурања који обухвата како ефективни тако и стаж са увећаним трајањем те се и бенефицирани стаж узима у обзир код вредновања критеријума радног стажа у расподели станова".

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. II 842/04 од 16. марта 2005. године)

Аутор сентенце: Слободан Дражић, судија ВСС

КОНВАЛИДАЦИЈА ОДЛУКЕ СТАМБЕНЕ КОМИСИЈЕ ЧИЈИМ ЧЛАНОВИМА ЈЕ ИСТЕКАО МАНДАТ

Одлука стамбене комисије чијим члановима је истекао мандат, конвалидирана је одлуком управног одбора којом је одлучено о приговору.

Из образложења:

"Предмет тужбеног захтева је поништај одлуке стамбене комисије туженог којом је умешачу додељен у закуп на неодређено време стан и одлуке управног одбора туженог којом је одбијен приговор тужиоца изјављен против одлуке о расподели стана.

Према утврђеном чињеничном стању тужени је донео коначну ранг листу реда првенства за расподелу станова по којој је умешач био на првом месту са 100 бодова по мерилу стамбене ситуације и укупно 185 бодова, а тужилац на петом месту са 100 бодова по критеријуму стамбене ситуације и укупно 168,50 бодова по осталим мерилима. Одлуком управног одбора туженог са седнице од 10.11.1992. године именована је стамбена комисија од пет чланова која је на састанку од 4.05.1995. године донела одлуку да се умешачу по ранг листи реда првенства за 1995. годину додели на коришћење у закуп на неодређено време спорни стан. Тужилац је био незадовољан овом одлуком, па је поднео приговор управном одбору туженог, који је на седници 7.06.1995. године одбио приговор тужиоца. Тужилац је поднео тужбу тражећи поништај обе одлуке, а судови су усвојили тужбени захтев.

Врховни суд је укинуо обе нижестепене пресуде и предмет вратио првостепеном суду на поновни поступак.

Првостепени суд је усвајајући тужбени захтев тужиоца закључио да је одлуку о додели стана донела стамбена комисија којој је истекао мандат, па пошто није именована друга стамбена комисија нити је постојећој продужен мандат, то је одлука о додели стана незаконита. Другостепени суд је потврдио првостепену пресуду полазећи од члана 26. Правилника туженог о решавању стамбених потреба од 10.11.1992. године по којој поступак ради решавања стамбених потреба радника спроводи и одлуке доноси стамбена комисија. По приговорима радника на одлуке стамбене комисије одлучује управни одбор. Председника стамбене комисије и његовог заменика бира управни одбор а мандат чланова стамбене комисије траје две године. Пошто је мандат стамбене комисије истекао 10.11.1994. године, чланови стамбене комисије више нису имали својство, па је одлука о додели стана незаконита. Другостепени суд је ценио чињеницу да су рад стамбене комисије прихватили сви радници у предузећу као и да је пре и у току рада стамбене комисије свако од радника па и тужилац могао да укаже на неправилности рада, али није, па је нашао да је то небитно, као и да је небитна чињеница да је таква стамбена комисија радила и доносила одлуке још три до четири године.

Врховни суд је нашао да је одлука туженог о додели стана умешачу пуноважна без обзира што је стамбеној комисији истекао мандат, јер у смислу члана 26. Правилника туженог о решавању стамбених потреба радника туженог, поступак спроводи и одлуке доноси стамбена комисија, а стамбену комисију бира управни одбор предузећа. О приговорима радника на одлуке стамбене комисије одлучје управни одбор, па је одлука стамбене комисије коју чине чланови којима је истекао мандат, конвалидирана одлуком управног одбора туженог којом је одлучивано о приговору. Јер управни одбор који бира чланове стамбене комисије и одлучује о приговорима радника изјављеним на одлуке тако изабране комисије, одбијајући приговор тужиоца дао је мандат стамбеној комисији за одлучивање и оснажио њену одлуку."

(Из решења Врховног суда Србије, Рев. II 865/04 од 29. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Љубица Милутиновић, судија ВСС

СТИЦАЊЕ СТАНАРСКОГ ПРАВА

Норме о стицању станарског права су принудног карактера, па се стога станарско право стиче само у случајевима и на начин предвиђен законом.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, тужилца је власник спорног стана. Покојна свекрва тужене, Љ. С. била је носилац станарског права по уговору о коришћењу стана од 24.децембра 1966. године, у коме су као чланови њеног породичног домаћинства били унети бивша снаха и унука. Покојни супруг тужене М. С. био је пријављен на адреси спорног стана од 1950. године, а тужена дошла да живи у тај стан 1987. године, с тим да је брак закључила са М. С. 1989. године, када се и пријавила на адресу спорног стана. У том периоду тужена је заједно са супругом живела у породичном домаћинству са свекрвом која је умрла 1950. године. Након тога, супруг тужене закључује са тужиљом уговор о коришћењу стана по основу закупа 6.априла 1991. године на неодређено време, у који уговор су унети као чланови домаћинства супруга овде тужена и ћерка. Након смрти супруга 1996. године, тужена је наставила да стан користи сама.

На основу тако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови налазе да тужена уселењем у спорни стан након ступања на снагу Закона о стамбеним односима ("Службени гласник СРС", број 29/73 од 29.јула 1973. године са пратећим изменама) није могла стећи својство члана породичног домаћинства и да нема правни основ да стан користи.

Правилно је изражено правно становиште судова у погледу прописа релевантних за оцену основаности захтева тужилце. У образложењу побивљане пресуде наведени су јасни и правилни разлози, које прихвата и Врховни суд.

Норме у стицању права су принудног карактера, па се стога станарско право стиче само у случајевима и на начин предвиђен законом. Тако је уселење у стан у својини грађана нарочито регулисано Савезним законом о стамбеним односима ("Службени лист СФРЈ", број 11/66 и 32/68), који је важио до доношења републичких закона, како Закона о стамбеним односима, који је ступио на снагу 29.јула 1973. године, тако и Закона о становању важе-

ћег у моменту подношења тужбе. Наиме, по одредбама Савезног закона о стамбеним односима могло се стећи станарско право на стану у својини грађана, па сходно томе члан породичног домаћинства носиоца станарског права могао је под одређеним условима да након смрти носиоца станарског права настави са коришћењем истог. Међутим, према одредбама републичких закона на стану у својини грађана не може се стећи станарско право.

Правилно нижестепени судови налазе да тужена без правног основа користи предметни стан, јер закључењем брака са сином покојне Љ. С, која је једина била носилац станарског права, њеним усељењем у стан након ступања на снагу Закона о стамбеним односима из 1973. године, није могла стећи својство члана породичног домаћинства и право да настави са трајним коришћењем тог стана. С тим у вези без значаја је чињеница да је супруг тужене после смрти мајке закључио уговор о закупу стана са тужиљом, у који је уписана као члан домаћинства и тужена. У конкретном случају закупни однос произилази из стамбеног режима који регулише станарско право у условима и на начин предвиђен законом, а ради се о нормама принудног карактера. Према томе, у овој парници нема места примени општих прописа имовинског права, Закона о облигационим односима (члан 599), на шта тужена неосновано указује."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. 3116/04 и Гзз. 124/04 од 26. априла 2005. године)

Аутор сентенце: Слободан Дражић, судија ВСС

ПРАВНИ УЧИНАК ОБАВЕШТЕЊА О СМРТИ ЗАКУПЦА СТАНА У ДРУШТВЕНОЈ СВОЈИНИ

Околност да закуподавац стана у друштвеној својини није у року од 60 дана обавештен о смрти закупца стана не чини чланове његовог породичног домаћинства незаконитим сукорисницима тог стана.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању тужилац је 1975. године донео решење о давању на коришћење стана број 18, површине 59,66 м² у улици Д.Р. бр. 2 у К. свом раднику М.Ђ. На основу решења даваоца стана

на коришћење М.Ђ. се са породицом уселио у предметни стан. М. Ђ. је умро 2002. године а у моменту његове смрти стан је користио тужени – његов син са својом породицом. Тужени није закључио уговор о закупу предметног стана, а закуподавац није обавестио о смрти закупца.

На основу наведених чињеница, суд је закључио да је уговор о закупу друштвеног стана престао смрћу закупца и да се чланови његовог породичног домаћинства налазе у предметном стану без правног основа с обзиром да закуподавца нису обавестили о смрти закупца у року од 60 дана (члан 31. и члан 34. став 4. Закона о становању ("Службени гласник РС", број 50/92 са каснијим изменама и допунама).

Овакво становиште нижестепеног суда не може се прихватити. По оцени ревизијског суда коришћење стана од стране туженог је законито иако није закључен уговор о закупу стана. Наиме, тужени који је наставио да користи тај стан после смрти закупца, свог оца, није изгубио право да стан користи као купац чињеницом да о смрти закупца није у року од 60 дана обавестио тужиоца, закуподавца, сагласно одредби члана 34. став 4. Закона о становању. Овим пропустом тужени није изгубио право да стан користи као купац. Овај рок није преклузиван а што произилази и из одредбе члана 34. став 5. Закона о становању којом је прописано да је закуподавац дужан да у року од 30 дана од истека рока из става 4, овог члана закључи уговор о закупу стана, односно одреди лице које ће бити купац стана, а ако то не учини, заинтересовано лице може поднети предлог надлежном суду да у ванпарничном поступку донесе решење којим се замењује уговор о закупу стана."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Пзз. 51/04 од 25. новембра 2004. године)

Аутор сентенце: Драгиша Слијепчевић, судија ВСС

СТИЦАЊЕ СТАНАРСКОГ ПРАВА (ПРАВО ЗАКУПА) НА СТАНУ У СВОЈИНИ ГРАЂАНА

Лице које је рођено после 29. јула 1973. године није могло стећи право члана домаћинства носиоца станарског права на стану у својини грађана, па након смрти носиоца станарског права не може ни сте-

ћи својство носиоца станарског права односно закупца на стану у својини грађана.

Из образложења:

"Према утврђеним чињеницама тужена је власник предметног стана. Носилац станарског права на предметном стану је био деда тужиље, на основу закљученог уговора о коришћењу стана. У уговор су као чланови породичног домаћинства наведени супруга и ћерка, мајка тужиље. Тужиља је рођена 1981. године. У стану непрекидно живи од свог рођења. Мајка тужиље је преминула 9. 2. 2001. године. Након смрти мајке, тужиља и њене сестре су постигле сагласност да тужиља остане носилац станарског права на предметном стану. Тужиља се након смрти мајке писмено обратила туженој са захтевом за закључење уговора о закупу предметног стана на неодређено време.

На основу таквог чињеничног утврђења, нижестепени судови налазе да тужиља на основу одредбе чл. 34. и 40. Закона о становању у складу са одредбом члана 9. истог закона има право закупа на неодређено време на предметном стану, па су њен тужбени захтев усвојили. У образложењу је наведено да је републичким Законом о стамбеним односима који је ступио на снагу дана 29. 7. 1973. године прописано да на стану у својини грађана се не може стећи станарско право усељење, да се у конкретном случају не ради о стицању својства носиоца станарског права односно закупца на неодређено време директним усељењем лица у празан стан који је у својини грађана, већ тужиља право носиоца станарског права црпи из својства правног положаја ранијег носиоца станарског права, те да стога тужиља након смрти своје мајке има право закупа на неодређено време на предметном стану.

Изражено правно становиште нижестепених судова, по оцени Врховног суда, није правилно.

Одредбом члана 2. Закона о стамбеним односима ("Службени гласник СРС", бр. 29/73), који је ступио на снагу 29. јула 1973. године, било је регулисано да се станарско право, односно право на трајно коришћење стана може стећи само на стану у друштвеној својини, односно не и на стану у својини грађана. Чланом 8. став 1. истог закона, било је регулисано да носилац станарског права који је то право стекао на породичну стамбену зграду и стан у својини грађана а до ступања на снагу тог закона има сва права и обавезе које се тим законом прописују за носиоца станарског права који ко-

ристи стан у друштвеној својини. На исти начин је ово питање регулисао и члан 2. односно члан 93. став 1. Закона о стамбеним односима ("Службени гласник РС", бр. 9/85). Законом о становању ("Службени гласник РС", бр. 50/92 са изменама и допунама) је прописано да носилац станарског права, односно закупац стана на неодређено време који то право има на стану у својини грађана, од дана ступања на снагу овог закона наставља са коришћењем тог стана у складу са одредбама чл. 30. до 39. овог закона.

Према утврђеним чињеницама, носилац станарског права на предметном стану у својини грађана био је деда тужиље, који је то својство стекао у време када се по тадашњим прописима из стамбене области на стану у својини грађана могло стећи станарско право. Након његове смрти станарско право на предметном стану је стекла и мајка тужиље, јер је у предметном стану живела пре и после 29. 7. 1973. године а све до своје смрти 9. 2. 2001. године. Тужилја је рођена 1981. године, дакле после 29. 7. 1973. године, када се више није могло стећи својство носиоца станарског права на стану у својини грађана, што значи да тужилја није могла стећи својство корисника таквог стана као члан породичног домаћинства носиоца станарског права. У таквој ситуацији, пошто тужилја није стекла својство корисника стана, нису испуњени услови из чл. 40. и 34. Закона о становању да се утврди да тужилја има право закупа на неодређено време на предметном стану у својини тужене, а након смрти бившег носиоца станарског права на предметном стану. Према томе, тужилја иако је у стану живела од свог рођења 1981. године, није стекла никакво право на предметном стану, па самим тим, моментом смрти своје мајке као носиоца станарског права не може накнадно стећи право да стан трајно користи."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. 660/05 од 13. априла 2005. године)

Аутор сентенце: Бранислава Апостоловић, судија ВСС

ПИСМЕНА САГЛАСНОСТ НОСИОЦА СТАНАРСКОГ ПРАВА ЗА ОТКУП СТАНА

Када носилац станарског права у писменом овлашћењу за откуп стана наведе да свој сувласнички удео преноси у својину брачном

другу коме је дао сагласност за откуп и брачни друг откупи стан, остварено је дејство уговора о поклону као формално-правног акта.

Из образложења:

"Према разлозима у побијаној пресуди, оверена писмена изјава сада пок. ЈЈ не представља само овлашћење пренесено на другог брачног друга ради откупа стана, у смислу члана 16. став 2. Закона о становању, већ и пренос права својине имајући при томе у виду садржину изјаве.

Правилно је изражено правно становиште другостепеног суда. У конкретном случају се примењује правило о тумачењу уговора (члан 99. Закона о облигационим односима) према којем одредбе уговора се примењују онако како гласе. При тумачењу спорних одредби не треба се држати дословно значења употребних израза, већ треба истраживати заједничку намеру уговорача и одредбу тако разумети како одговара начелима облигационог права утврђеним овим законом. Из утврђеног чињеничног стања произилази да су пок. ЈЈ и тужена остварили дугогодишњу брачну заједницу у којој су живели све до његове смрти. У време откупа стана пок. ЈЈ је био тешко болестан и о њему се искључиво старала његова супруга овде тужена. Из брака немају потомке, а сада пок. ЈЈ је знао да ће средства за откуп стана бити подигнута са штедне књижице сина тужене из претходног брака који им је и раније помагао приликом изградње викенд куће, јер је тужена имала овлашћење да подигне новац са његове књижице што је и учинила. У том контексту, није без значаја реченица из оверене изјаве "По том уговору власник стана постаће моја супруга МЈ". Дакле, карактер ове изјаве није само у формалном овлашћењу за закључење уговора о откупу стана, већ о преносу у својину путем поклоне спорног сувласничког удела који би сада пок. ЈЈ припао у режиму имовинских односа брачних другог (сусвојина). Самим прихватањем овакве оверене писмене изјаве и закључењем уговора о откупу стана од стране тужене, остварено је дејство уговора о поклону као формално-правног акта."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. 3596/03 од 7. јула 2004. године)

Аутор сентенце: Слободан Дражић, судија ВСС

АУТОРСКО ПРАВО

ПРАВНИ УЧИНАК УСМЕНО ЗАКЉУЧЕНОГ АУТОРСКОГ УГОВОРА

Усмено закључени ауторски уговор производи правне ефекте ако се докаже његов садржај и права и обавезе које из њега произлазе, у ком случају се примењују одредбе Закона о облигационим односима које се односе на уговор о делу.

Из образложења:

"У поступку је утврђено да су странке закључиле усмени уговор по коме је тужилац у августу-септембру 1990. године, извршио снимање тужене и израдио слајдове у боји, за њену потребу односно за рекламну пропаганду њеног пројекта, уз новчану накнаду. Утврђено је да фирме "Ники" и "Комуна" нису у обавези да уместо тужене плате тужиоцу накнаду за извршене услуге снимања израде слајдова. Тужилац је уговорени посао урадио, а тужена од снимљених и урађених слајдова одабрала 450, а од тих слајдова тужилац је дао сагласност фирми "Комуна" да користи 12 за израду календара, због чега му је она 15.октобра 1990. године, уплатила ауторски хонорар у износу од 10.000,00 динара.

У овом спору тужилац захтева исплату накнаде за снимање и израду 390 дијапозитива слајдова које је тужена узела ради коришћења у пропагандне сврхе, а тужиоцу накнаду није исплатила.

Како се ради о ауторском делу тужиоца, а он је регистрован као професионалац и члан УЛПУДС-а, нижестепени судови су правилно усвојили тужбени захтев и обавезали тужену на исплату новчане накнаде обрачунате према тарифнику УЛПУДС-а и ауторске агенције за област фотографије.

Супротно наводима ревизије, чињеница да странке нису закључиле писмени уговор у смислу члана 56. Закона о ауторском праву, због чега исти, пошто није закључен у том облику, не производи правно дејство, не

спречава суд да утврди у смислу члана 3. Закона о ауторском праву да слајдови које је тужилац снимио и израдио представљају уметничко дело из области фотографије, односно да је тужилац аутор истих и да је тужена повредила његова ауторска и имовинска права пошто му није исплатила одговарајућу ауторску накнаду. Наиме, и усмено закључени усмени уговор производи правне ефекте ако се докаже његов садржај и права и обавезе које из њега произилазе, у ком случају се имају применити одредбе Закона о облигационим односима који се односе на уговор о делу (члан 600-629. Закона о облигационим односима).

Како су ове одлучне чињенице о постојању усменог уговора у проведеном поступку утврђене, то је тужена сходно одредби члана 600. Закона о облигационим односима у обавези да тужиоцу исплати накнаду за снимање и израду слајдова.

Како странке нису накнаду одредиле уговором, то је иста утврђена на основу налаза вештака, а према вредности рада, према нормално потребном времену за такав посао, као и према уобичајеној накнади за ту врсту рада".

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. I 1941/04 од 14. јула 2004. године)

Аутор сентенце: Власта Јовановић, судија ВСС

МЕДИЈСКО ПРАВО

ДИРЕКТНА ТУЖБА ЗА ИСПРАВКУ ИНФОРМАЦИЈЕ

За разлику од права на одговор које се остварује и вансудским и судским путем, право на исправку се остварује само судским путем – директном тужбом, па легитимисано лице није дужно да претходно поднесе захтев одговорном уреднику.

Из образложења:

"Постављеним тужбеним захтевом тужилац је тражио да суд нареди друготуженом као главном и одговорном уреднику једног дневног листа да без накнаде и одлагања, а најкасније у другом наредном броју листа објави исправку неистинитих и непотпуних информација које се односе на њега, а које су објављене у поменутом дневном листу у издању од 24.02.2004, 26.02.2004. године и другим тачно наведеним бројевима; да се забрани друготуженом да поново објављује неистините, непотпуне и недопуштене информације којима се вређају права тужиоца; да се нареди друготуженом да ову пресуду објави без икаквог коментара и одлагања а најкасније у другом наредном броју свога листа под претњом новчаног кажњавања итд.

Тужилац је директор предузећа чија је Дирекција за спољне односе поводом истих текстова издала саопштење за јавност.

Погрешним тумачењем одредаба Закона о јавном информисању ("Службени гласник РС" 43/2003 од 22.04.2003. године) суд је одбио тужбени захтев тужиоца налазећи да није испунио услов из члана 58. став 1. тачка 1. Закона о јавном информисању, јер је тужилац физичко лице на које се лично односе информације наведене у спорним текстовима, а није се пре тужбе обратио главном и одговорном уреднику, већ је то учинило правно лице. Зато, одговорни уредник није био дужан да информацију објави.

Првостепени суд је погрешно применио материјално право. Предмет спора у овој парници је захтев за објављивање исправке информације

у смислу члана 47. Закона о јавном информисању. Према одредби члана 47. став 4. наведеног закона лице чији су право или интерес повређени неистинитом, непотпуном или нетачно пренетом информацијом може тужбом захтевати да суд одговорном уреднику нареди, да без накнаде, објави његову исправку те информације као неистините, непотпуне или нетачно пренете. За разлику од права на одговор које се остварује и вансудским и судским путем, право на исправку се остварује само судским путем – директном тужбом. Зато, тужилац који је поставио тужбени захтев за објављивање исправке информације у тужби коју је лично потписао и благовремено поднео, испуњава све законом прописане услове, да се о његовом захтеву мериторно расправља."

(Из решења Врховног суда Србије, Гж. 82/04 од 8. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Љубица Милутиновић, судија ВСС

ОБЈАВЉИВАЊЕ ИСПРАВКЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И ПРАВО НА ТУЖБУ ЗБОГ ИСПРАВКЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Право на исправку информације остварује се само судским путем – тужбом, а чињеница што је у рубрици "реаговање" објављена исправка информације, не утиче на право тужиље на подношење ове тужбе.

Из образложења:

"Пресудом Окружног суда усвојен је тужбени захтев тужиље и обавезан тужени – главни и одговорни уредник да у првом наредном листу објави без накнаде исправку нетачно објављене информације, као и да јој плати трошкове под претњом принудног извршења.

Према утврђеном чињеничном стању тужени је у свом дневном листу објавио текст са неистинитом садржином, због чега се тужила преко пуномоћника обратила туженом дописом којим је тражила да се у првом наредном броју објави исправка нетачно објављене информације. Тај допис тужени је објавио тек у 16-том броју од броја у коме је објављена ин-

формација, и то у рубрици Реаговање под насловом "Информација је неистинита".

Правилно су нижестепени судови закључили да тужила има право на тужбу за исправку информације према одредби члана 47. став 4. Закона о јавном информисању. Наиме, према одредби цитираног члана лице чији су право или интереси повређени неистинитом, непотпуном или нетачно пренетом информацијом, може тужбом захтевати да суд одговорном уреднику нареди да без накнаде објави његову исправку те информације као неистините, непотпуне или нетачно пренете. Пошто је у току поступка утврђено да је објављена информација неистинита, јер је утврђено да против тужиле никада није вођен дисциплински поступак, да је она као главни грађевински инспектор законито поступала у предмету доградње одређеног објекта, да је због тога трпела одређене нелагодности што је утицало и на њено здравље, то се објављивањем неистините информације вређа част, углед и достојанство тужиле као и њен интегритет у вези посла који обавља. Зато су нижестепени судови правилно закључили да у конкретном случају тужила има право на тужбу за објављивање исправке информације као неистините.

Право на исправку информације остварује се само судским путем, па чињеница што је у тексту под насловом "Реаговање" објављена исправка информације, не утиче на право тужиле да поднесе тужбу за објављивање исправке информације.

(Из пресуде Врховног суда Србије, Гж. 30/05 од 23. фебруара 2005. године)

Аутор сентенце: Љубица Милутиновић, судија ВСС

ПРЕДМЕТ РАСПРАВЉАЊА У ПАРНИЦИ ЗА ИСПРАВКУ ИНФОРМАЦИЈЕ

У парници ради објављивања исправке информације расправља се о неистинитости, непотпуности или нетачности преноса информације, као и о томе да ли је информацијом повређено право или интерес оштећеног.

Из образложења:

"Постављеним тужбеним захтевом тужилац је тражио да суд нареди друготуженом као главном и одговорном уреднику једног дневног листа да без накнаде и одлагања, а најкасније у другом наредном броју листа објави исправку неистинитих и непотпуних информација које се односе на њега, а које су објављене у поменутом дневном листу у издању од 24.02.2004, 26.02.2004. године и другим тачно наведеним бројевима; да се забрани друготуженом да поново објављује неистините, непотпуне и недопуштене информације којима се вређају права тужиоца; да се нареди друготуженом да ову пресуду објави без икаквог коментара и одлагања а најкасније у другом наредном броју свога листа под претњом новчаног кажњавања итд.

Изједначујући правни пут и поступак за објављивање одговора и објављивање исправке информације, суд је одбио тужбени захтев тужиоца, не утврђујући правно релевантне чињенице. Да би ваљано одлучио о захтеву за исправку информације, суд је дужан да утврди да ли је пренета информација заиста неистинита, непотпуна или нетачно пренета, те стога исправка може бити само истинита. За одговор је довољно да информација може изазвати повреду права или интереса одређеног лица, док је за исправку потребно да информација буде противправна. Она ће бити противправна ако вређа част, углед, интегритет, достојанство, приватност и друга права и слободе и интереса лица на које се односи. Све те чињенице суд је дужан недвосмислено да утврди у парници ради објављивања исправке информације, те да након проведене главне расправе у смислу члана 63. Закона о јавном информисању донесе одговарајућу пресуду у смислу члана 64. истог закона."

(Из решења Врховног суда Србије, Гж. 82/04 од 8. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Љубица Милутиновић, судија ВСС

РАДНО ПРАВО

ПОВРЕДА РАДНЕ ОБАВЕЗЕ

Повреда радне обавезе из члана 50. став 1. тачка 7. Закона о унутрашњим пословима (понашање које штети угледу службе) може се учинити и ван радног времена.

Из образложења:

"Према одредби члана 50. став 1. тачка 7. Закона о унутрашњим пословима ("Службени гласник РС" бр. 44/91, 79/91, 54/96, 25/2000 и 8/2001) поред тежих повреда утврђених Законом за запослене у државним органима, тежом повредом радних обавеза и дужности сматра се понашање које штети угледу службе или нарушава међуљудске односе у Министарству унутрашњих послова.

За престанак радног односа по основу наведене законске одредбе, потребно је да запослени, својим укупним понашањем, без обзира да ли се налази на службеној дужности или не, штети угледу службе. Имајући у виду све околности које су утврдили нижестепени судови, и Врховни суд налази да су за престанак радног односа тужиоцу у смислу члана 50. став 1. тачка 7. наведеног Закона о унутрашњим пословима, били испуњени законски услови, с обзиром да је тужилац фебруара 2002. године у службеној униформи припадника полиције ван радног времена превозио нерегистровано возило пријатеља, против кога су вођени кривични поступци због трговине аутомобилима, по претходном договору са њим. Возећи нерегистровано возило у име и за рачун пријатеља против кога су вођени кривични поступци због нелегалне трговине аутомобилима, у службеној униформи припадника полиције, тужилац се понашао на начин који штети угледу службе Министарства унутрашњих послова. За учињену повреду, правилно му је изречена дисциплинска мера престанка радног односа у смислу одредбе члана 52. Закона о унутрашњим пословима.

Чињеница да тужилац критичном приликом није био на службеној дужности, по налажењу Врховног суда нема утицаја на законитост одлуке о изреченој дисциплинској мери престанка радног односа тужиоцу.

Ово из разлога што је одредбом члана 25. Закона о радним односима у државним органима, прописано да је запослени у државном органу дужан да у обављању послова, као и својим укупним понашањем чува углед органа у коме ради. Одредбом члана 20. Закона о унутрашњим пословима прописано је да је овлашћено службено лице дужно да послове безбедности Републике, заштите живота, личне и имовинске сигурности грађана, спречавање и откривање кривичних дела и хватање њихових училаца, одржавање јавног реда и мира, обавља без обзира да ли се налази на службеној дужности и да ли му је то стављено у задатак. Из цитираних одредби произилази да је тужилац као припадник органа Унутрашњих послова био дужан да се поред осталог стара о одржавању јавног реда и мира и чувања угледа органа у коме ради у свако време, а не само када се налази на службеној дужности. Стога наводи ревизије којима се оспорава овакав закључак нижестепених судова нису основани".

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. II 532/04 од 19. маја 2004. године).

Аутор сентенце: Бранислава Апостоловић, судија ВСС

РАСПОРЕЂИВАЊЕ И УГОВОР О РАДУ ПОД ИЗМЕЊЕНИМ УСЛОВИМА

Решење о распоређивању послова (налог запосленом за обављање послова) не замењује уговор о раду.

Због одбијања запосленог да са послодавцем закључи уговор о раду под измењеним условима, који му је послодавац понудио из оправданих разлога везаних за оперативне потребе и потребе нове организације процеса рада, послодавац може запосленом да откаже уговор о раду.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању, тужила је била комерцијалиста код туженог. Решењем од 20.8.2002. године, распоређена је на послове

шефа пословнице и одређен јој је нови коефицијент за обрачун зарада. Тужени јој је потом понудио и закључење уговора о раду под новим условима, с обзиром да је донео нови правилник и утврдио потребу за одређеним пословима у делу организације, али је тужила одбила закључење уговора о раду на основу ове понуде. Након тога, тужени је 10.9.2002. године донео оспорену одлуку о престанку радног односа тужили, коме је претходило и писмено упозорење тужили да овакво њено понашање представља разлог за отказ уговора о раду.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, правилно су ниже степени судови применили материјално право када су закључили да одлука туженог од 20.8.2002. године, представља решење о распоређивању послова (налог за обављање послова), с обзиром да Закон о раду нема посебне одредбе о распоређивању запослених и да не садржи одредбе о радном месту, због чега решење о распоређивању послова не замењује уговор о раду, те да су за престанак радног односа тужили, због одбијања да са туженим закључи уговор о раду под измењеним условима, били испуњени законски услови.

Према члану 4. у вези члана 9. ст. 1. и 3. Конвенције МОР-а 158. о престанку радног односа на иницијативу послодавца ("Службени лист СФРЈ" – Међународни уговори број 4/84), која на основу члана 16. Уставне повеље државне заједнице Србија и Црна Гора, има примат над правом државне заједнице и правом држава чланица, радни однос радника неће престати ако за такав престанак не постоји ваљан разлог везан за способност или понашање радника, или за оперативне потребе предузећа, установе или службе. Органи који су овлашћени да испитују разлоге дате за престанак радног односа, као и друге околности везане за односни случај и да донесу одлуку о томе да ли је престанак био оправдан, овлашћени су да, у случајевима престанка радног односа за које је речено да је до њих дошло због оперативних потреба предузећа, установе или службе, утврде да ли је до престанка радног односа стварно дошло из тих разлога у складу са методима примене из члана 1. ове конвенције.

Законом о раду (члан 103) прописано је да послодавац може да понуди запосленом закључивање уговора о раду под измењеним условима. Послодавац може да понуди закључивање оваквог уговора о раду само из

оправданих разлога, а запосленом који одбије да закључи уговор о раду у смислу наведених одредби, послодавац може да откаже уговор о раду.

Имајући у виду све околности које су утврдили нижестепени судови и Врховни суд налази да је тужени понудио тужиљи закључење уговора о раду под измењеним условима из оправданих разлога, везаних за потребе нове организације послова и оперативне потребе предузећа, којим су измењени послови које тужила треба да обавља и тужиљи понуђен нови коефицијент за обрачун зараде, и да је због одбијања тужиље да закључи са туженим овакав понуђени уговор о раду, тужиљи законито престао радни однос у смислу члана 103. став 3. Закона о раду. Стога наводи ревизије о погрешној примени материјалног права нису основани.

Врховни суд је ценио остале наводе ревизије тужиље, па је нашао да се њима не доводи у сумњу правилност побијане одлуке, с обзиром да суд процењује оправданост разлога за закључење уговора о раду под измењеним условима на основу понуде послодавца која садржи и разлоге о оправданости закључења, односно новелирања уговора о раду, али није овлашћен да цени и целисходност реорганизације процеса рада због оперативних потреба послодавца."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев .II бр.776/04 од 2. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Снежана Андрејевић, судија ВСС

УЧИЊЕНО КРИВИЧНО ДЕЛО КАО ОТКАЗНИ РАЗЛОГ ПО ЗАКОНУ О РАДУ

Правоснажна осуђујућа кривична пресуда је услов за отказ уговора о раду запосленом због учињеног кривичног дела на раду или у вези са радом.

Из образложења:

"На основу утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су закључили да су испуњени услови из члана 101. став 1. тач. 4. и 5. Закона о раду, за отказ уговора о раду тужиљи од стране туженог као послодавца.

Њено понашање је тако да не може да настави рад код послодавца, а извршене радње представљају кривично дело учињено на раду или у вези са радом. Према разлозима судова правноснажна осуђујућа кривична пресуда није законски услов отказа Уговора о раду у смислу члана 101. став 1. тачка 5. Закона о раду.

Изложено становиште нижестепених судова у погледу прописа релевантних за оцену законитости оспореног решења туженог по оцени Врховног суда није правилно.

Одредбом члана 101. став 1. тачка 5. Закона о раду, прописано је да послодавац може запосленом да откаже уговор о раду ако за то постоји оправдани разлог који се односи на радну способност запосленог, његово понашање и потребе послодавца и у случају ако запослени учини кривично дело на раду или у вези са радом. Када је реч о учињеном кривичном делу, сагласно принципу законитости и презумпцији невиности, постојање кривичног дела и кривичне одговорности учиниоца утврђује се правноснажном пресудом кривичног суда којом се оптужени оглашава кривим. Одредбе Законика о кривичном поступку се примењују на сва кривична дела, без обзира у коме је закону прописано кривично дело. Стога послодавац у поступку давања отказа из наведеног разлога, а и суд у засебној парници ради оцене законитости отказа нису овлашћени да сами реше да ли су у радњама запосленог остварени елементи кривичног дела. Постојање кривичног дела у таквом случају (учињено на раду или у вези са радом) нема природу прејудицијелног питања које решава суд у парничном поступку по тужби за поништај отказа Уговора о раду из овог разлога. За његову употребу релевантна је чињеница да је запослени учинио кривично дело на раду или у вези са радом и да је о томе донета правноснажна осуђујућа пресуда кривичног суда. Само је она знак да је отказни разлог настао и тек тада послодавац га може употребити.

Извесно је да ова чињеница (постојање кривичног дела) произилази из једног јавно-правног односа. Међутим, сам тај однос није основ за настанак грађанско-правне последице. То је тек његово исходиште – осуђујућа пресуда кривичног суда. И управо је та (правна) чињеница услов за настанак наведеног отказног разлога. Међутим, у конкретном случају та правна чињеница није настала, јер је у току кривични поступак против тужиле за наведено кривично дело, а то значи да није био остварен законити основ отказа из назначеног разлога.

Ствар је закона да утврди претпоставке (чињенице) битне за наста-
нак правних ситуација и да одреди њихов квалитет и снагу. У конкретном
случају не би било довољно да парнични суд утврди да је учињено кри-
вично дело, већ да је о томе донета осуђујућа кривична пресуда. Ово ни-
како не може заменити констатација парничног суда кроз решавање прет-
ходног питања. Назначени отказни разлог послодавац може употребити
само ако се започети кривични поступак оконча правноснажном пресудом
којом се тужила оглашава кривом.

У односу на други отказни разлог који је послодавац такође употре-
био из члана 101. став 1. тачка 4. – Ако запослени не поштује радну ди-
циплину, односно ако је његово понашање такво да не може да настави
рад код послодавца, нижестепени судови нису поуздано утврдили околно-
сти релевантне за употребу овог отказног разлога. Наиме, према одредби
члана 101. став 2. Закона о раду, послодавац је дужан да пре отказа угово-
ра о раду, у наведеном случају, запосленог упозори на постојање разлога
за отказ уговора о раду. Ову чињеницу првостепени суд није утврдио, а у
односу на наводе жалбе другостепени суд се изјашњава кроз други отка-
зни разлог, а ради се о учињеном кривичном делу на раду или у вези са
радом, за који није прописано претходно упозорење запосленог од стране
послодавца. У погледу овог отказног разлога (непоштовање радне дисци-
плине), није поуздано утврђено када је тужила употребила фалсификова-
ну диплому, с обзиром да из образложења оспореног решења произилази
да је то учинила 25. августа 1997. године, а првостепени суд налази да је
то учинила почетком 2002. године. Утврђење ове чињенице је од значаја
за оцену застарелости наведеног отказног разлога у смислу члана 104. За-
кона о раду (три месеца од сазнања за чињенице које образују отказни
разлог, односно у року од шест месеци од дана њиховог наступања).

Из свих наведених разлога, Врховни суд је укинуо обе пресуде ни-
жестепених судова и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђе-
ње у смислу члана 395. став 2. ЗПП."

*(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. II 763/03 од 15. децем-
бра 2004. године)*

Аутор сентенце: Слободан Дражић, судија ВСС

**ОТКАЗ ОД СТРАНЕ ПОСЛОДАВЦА ЗБОГ УЧИЊЕНОГ
КРИВИЧНОГ ДЕЛА**

Кад је кривично дело учињено на раду или у вези са радом престајања на снагу Закона о раду, а након тога донета правноснажна осуђујућа кривична пресуда постоји основ за отказ уколико није истекао рок застарелости утврђен законом за то кривично дело.

Из образложења:

"Указивање у ревизији да у време извршења кривичног дела није ступио на снагу Закон о раду и да се не може ретроактивно примењивати, није основано. У конкретном случају правноснажно осуђујућа кривична пресуда је донета у време када је Закон о раду ступио на снагу и она је знак да је настао отказни разлог у смислу члана 101. став 1. тачка 5. Закона. Исто тако у овом случају се није радило о дисциплинском поступку који је започет по Закону о радним односима из 1996. године а који није правноснажно окончан до дана престајања на снагу Закона о раду (члан 172), већ супротно томе о настанку отказног разлога доношењем правноснажне осуђујуће кривичне пресуде, када није био на снази Закон о радним односима из 1996. године, нити на његову примену упућују прелазне и завршне одредбе Закона о раду. С обзиром да правна моћ (застарелост) отказног разлога није истекла, имајући у виду време извршења кривичног дела и давања отказа, испуњени су сви услови из члана 101. став 1. тачка 5. и члана 104. став 2. Закона о раду за давање отказа.

Са изнетих разлога, Врховни суд је на основу члана 393. ЗПП, одлучио као у изреци."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. II 500/05 од 30. марта 2005. године)

Аутор сентенце: Слободан Дражић, судија ВСС

**СИНДИКАЛНИ ПРЕДСТАВНИК И ПРЕСТАНАК
РАДНОГ ОДНОСА**

Синдикални представник ужива посебну заштиту, па му не може престати радни однос због "технолошког вишка" нити може бити распоређен на неповољније радно место.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању тужилац је био запослен код туженог. Директор је 9.1.2003. године донео Одлуку о решавању вишка запослених. У складу са том Одлуком донето је решење 24.2.2003. године којим се утврђује да је престала потреба за радом тужиоца, па је истог дана донето решење којим је отказан уговор о раду, са 5.3.2003. године. У време доношења оспорених решења тужилац је био потпредседник Синдикалне организације туженог. Пре доношења одлуке о отказу Синдикална организација туженог је доставила мишљење сматрајући да нема основа за проглашење било ког запосленог за вишак запослених, па ни тужиоца.

На тако утврђено чињенично стање правилно је примењено материјално право када је тужбени захтев усвојен.

Незаконитост Одлуке о престанку потребе за радом тужиоца и престанку радног односа произилази из Конвенције МОР-а бр. 135 о заштити и олакшицама које се пружају представницима радника у предузећу и препоруци бр. 143. о радничким представницима (одељак III тачка 5) по којима раднички представник ужива заштиту од сваког штетног поступка по њих, посебно отпуштања с посла. Поменута конвенција ратификована је законом ("Службени лист СФРЈ" бр. 14/82).

С обзиром да ратификацијом Конвенција постаје саставни део унутрашњег права то она у смислу чл. 10. и 16. Уставне повеље има примат над домаћим правом.

Осим тога незаконитост отказа тужиоцу као синдикалном представнику произилази и из члана 51. Општег колективног уговора који се у смислу члана 2. примењује на све запослене.

Наиме, по тој одредби, председник члан органа организације синдиката, председник подружнице (представници Организације синдиката) за време обављања функције ако поступа у складу са Законом или Колективним уговором не може да се распореди на друго радно место ако је то за њега неповољније и да се утврди престанак потребе за његовим радом или да се на други начин стави у неповољан положај.

Правилно је становиште другостепеног суда да Закон о раду ("Службени гласник РС" број 70/01) не регулише питање посебне заштите син-

дикалних представника у погледу њиховог радног правног статуса приликом доношења одлуке о вишковима запослених за време обављања функције, али закон није такву забрану искључио, па одредба члана 51. Општег колективног уговора није у супротности са чланом 176. Закона о раду.

Одредба члана 51. преиспитивана је од стране Уставног суда Србије два пута. Првом одлуком I У. 52/99 од 1.7.1999. године ("Службени гласник РС" бр. 53/99), утврђено је да члан 51. није у сагласности са Уставом и Законом. Међутим, новом одлуком Уставног суда ("Службени гласник РС" бр. 12/2000) извршена је исправка раније одлуке, па је утврђено да је неуставан само део члана 51. Општег колективног уговора који пружа заштиту синдикалним представницима у року од две године по престанку функције.

У време проглашења за вишак запослених и отказа уговора о раду тужилац је био на функцији синдикалног представника, па због функције коју је обављао и заштите коју ужива није могао бити проглашен вишком запослених нити добити отказ уговора о раду.

Имајући у виду изложено неосновани су ревизијски наводи у којима се истиче да је члан 51. Општег колективног уговора у супротности са Законом и Појединачним колективним уговором. Појединачним колективним уговором не могу се запосленим давати мања права него што им признаје Општи колективни уговор. Посебним односно појединачним колективним уговором могу се одредити већа права од права утврђених Општим колективним уговором у смислу члана 3. Општег колективног уговора. Из те одредбе произилази да се Појединачним колективним уговором не могу сузити и ограничити права запослених којим признаје Општи колективни уговор па су зато неосновани ревизијски наводи у којима се истиче да је на решење конкретног односа требало применити Појединачни колективни уговор који није предвидео посебну заштиту синдикалних представника."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Рев. II 1087/04 од 17. новембра 2004. године)

Аутор сентенце: Предраг Трифуновић, судија ВСС

ТРГОВИНСКО ПРАВО

ПРАВНИ УЧИНАК ТУЖБЕ ИЗ ЧЛАНА 127. СТАВ 2. ЗАКОНА О ПРИНУДНОМ ПОРАВНАЊУ СТЕЧАЈУ И ЛИКВИДАЦИЈИ

Правни учинак тужбе из члана 127. став 2. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији је идентичан са учинком тужбе за проглашење извршења недопуштеним.

Стога су за успех у спору по тужби за утврђење да потраживање не постоји, релевантне чињенице настале после извршности побијане одлуке, или пре тога али у време када стечајни дужник то није могао истаћи у поступку из кога извршна исправа потиче, а не и чињенице настале до закључења главне расправе.

Из образложења:

"Насупрот ревизијским разлозима који су истицани и у првостепеном и другостепеном поступку и ревизијски суд као и нижестепени судови сматра да се право на оспоравање потраживања заснованог на извршној исправи у смислу разлога побијања правних радњи које је дужник извршио пре отварања поступка стечаја може вршити још само из поменутих разлога из члана 51. став 1. тач. 4. и 8. ЗИП-а, коју примену ревиденти неосновано искључују, изражавњем правног става да се у поступку стечаја не примењују одредбе Закона о извршном поступку. Није спорно да је члан 127. став 2. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији прописано да се може оспорити и потраживање стечајног повериоца који је за потраживање већ стекао извршну исправу. Тачно је и то да Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији не наводи из којих разлога се може оспорити потраживање стечајног повериоца које је стечено на основу правноснажног и извршног решења. Међутим, погрешан је резон ревидената да се у смислу одредбе члана 127. став 2. Стечајног закона тужба може поднети и из разлога како је то њоме тражено. Ово зато што се у истој ствари на основу нових чињеница и доказа не може донети другачија судска одлука. То је процесно недозвољено. Недозвољено је у

истој ствари донети две различите судске одлуке, једну по основу које је стечено право и које представља извршну исправу, а другу по тужби из члана 127. став 2. Стечајног закона утврђивањем да потраживање из извршне исправе не постоји. У таквој процесној ситуацији изгубила би се правна сигурност, те би се поставило као спорно питање која судска одлука има јачу правну снагу, с обзиром да извршна исправа на основу које је стечено спорно право није укинута нити преиначена. Овакво одлучивање прихватањем правног резона ревидената би у потпуности нарушило једно од основних начела правног система земље – правну сигурност.

Отуда одредба чл. 127. ст. 2. Стечајног закона у ствари замењује институт приговора против решења о извршењу на основу правоснажне извршне исправе из извршног поступка, као поступка појединачног извршења у поступку стечаја као општег извршења. То даље значи да се у парници по тужби којом се тражи да не постоји потраживање из извршне исправе из члана 127. став 2. Стечајног закона, могу преиспитивати само чињенице које се тичу престанка потраживања на основу чињенице која је наступила после извршности одлуке или пре тога али у време када дужник то није могао да истакне у поступку из ког потиче извршна исправа. Чињенице које се тичу престанка потраживања и које спречавају извршење, морају имати одређени квалитет, односно морају потицати из временског периода који није обухваћен правоснажношћу решења по одобреном принудном поравнању као извршне исправе. Ради се о временској граници правоснажности коју прописује одредбе члана 51. став 1. тачка 8. ЗИП-а. Моменат закључења главне расправе представља временску границу релевантног чињеничног стања, па се и у стечајном поступку као поступку општег извршења, а то значи у парници на коју је упућен стечајни дужник не могу поново преиспитивати чињенице које су постојале у то време. По својој правној природи спор покренут по тужби из члана 127. став 2. Стечајног закона је спор сличан спору по тужби за проглашење извршења недопуштеним, која се могла поднети по одредбама члана 54. ранијег Закона о извршном поступку ("Службени лист СФРЈ", бр. 20/78)."

(Из пресуде Врховног суда Србије Прев. бр. 377/03 од 16. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Драгиша Слијепчевић, судија ВСС

**ДОПУШТЕНОСТ ПРЕНОСА НЕИЗМИРЕНИХ
ПОТРАЖИВАЊА СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА
НА ЊЕГОВЕ ПОВЕРИОЦЕ**

Пренос ненамирених потраживања стечајног дужника његовим повериоцима није супротан одредби члана 135. став 2. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији и противан њиховим имовинским интересима, јер се таквом одлуком успоставља солидарност свих стечајних поверилаца и омогућава њихово сразмерно намирење реализацијом било ког потраживања стечајног дужника.

Из образложења:

"Из утврђеног чињеничног стања се види да су сва новчана средства стечајног дужника распоређена повериоцима. Преостала су само ненамирена потраживања стечајног дужника према његовим дужницима. Зато је на темељу одредбе члана 135. став 1. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији одлучено да се ова потраживања пренесу на повериоце стечајног дужника.

Не може се прихватити становиште да је оваква одлука заснована на погрешној примени материјалног права. Неспорна је чињеница да су сва новчана средства добијена продајом имовине стечајног дужника распоређена повериоцима. Неспорно је и да стечајна маса нема других нераспоредених новчаних средстава. Преостала су само ненамирена потраживања стечајног дужника према његовим дужницима. То јасно указује да би се даље вођење стечајног поступка свело само на вођење парница за намирење потраживања стечајног дужника. За такво поступање стечајног управника нема средстава у стечајној маси. Осим тога, вођење парнице у име и за рачун стечајних поверилаца није целисходно ни са аспекта временског трајања стечајног поступка, који би се у том случају неоправдано отегао. Доследно таквој чињеничној ситуацији нижестепени судови су правилном применом одредбе члана 135. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији преостала ненамирена потраживања стечајног дужника уступили његовим повериоцима. Таквом одлуком суда нису повређени имовински интереси стечајних поверилаца. Напротив, њоме је омогућено да као солидарни повериоци намире преостали износ свог потраживања реализацијом било ког потраживања стечајног дужника. Такав поступак је

правно утемељен у одредби члана 462. ст. 1. и 2. Закона о облигационим односима. Очито је да је заснивањем солидарности на страни свих поверилаца и дужникових дужника знатно ојачан њихов правни и економски интерес. Због тога је и стечајни поверилац "Беобанка" АД у стечају оваквом одлуком суда доведен у повољнији правни положај од оног који би стекао у случају да му је сходно члану 150. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији пренето само једно – таксативно одређено потраживање стечајног дужника."

(Из решења Врховног суда Србије, Пзз. бр. 45/04 од 30. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Драгиша Слиепчевић, судија ВСС

ПАСИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА У СПОРУ ЗА ИСПЛАТУ ДОБИТИ

У спору по тужби за исплату добити остварене пословањем друштва са ограниченом одговорношћу пасивно је легитимисано само друштво, а не и његови оснивачи.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању произилази да је дана 11.6.1996. године донето решење Трговинског суда у С. о приступању новог суоснивача М.Д. у ДОО Б, са оснивачким улогом 50% вредности. Уз пријаву је приложен уговор од 10.6.1996. године закључен између ранијег оснивача овде тужиоца М.Ј. и М.Д. о регулисању власништва. Чланом 4. уговора странке су се договориле да остварену добит друштва деле у односу 50 : 50%, односно уложити у даље пословање фирме. Тужиоци су тужбом тражили да се утврди ништавост уговора закљученог између странака, и као евентуални тужбени захтев да се раскине уговор закључен 10.6.1994. године. Тужени је тужбом тражио да обавезе тужиоца да му исплате 145.000 динара на име добити друштва.

Основано се ревизијом указује на погрешну примену материјалног права у делу одлуке којим је обавезан тужилац М.Ј. да исплати противтужиоцу утужени износ по основу добити. Одредбом члана 332. Закона о

предузећима друштво са ограниченом одговорношћу је друштво које, ради обављања делатности, оснивају правна или физичка лица која одговарају за обавезе друштва, а сnose ризик за пословање друштва до висине свог улога. Из тог разлога погрешно је правно схватање нижестепених судова по коме оснивач друштва одговара за обавезе друштва. Оснивач не одговара солидарно за обавезе друштва са ограниченом одговорношћу ни у складу са чланом 53. став 1. Закона о предузећима. Оваква обавеза тужиоца М.Ј. као оснивача не произилази ни према одредби члана 229. која се сходно примењује према члану 354. тачка 3. Закона о предузећима. Према тој одредби прописано је да акционари имају право на удео годишње добити коју скупштина одреди за деобу, док се према тачки 3. наведене одредбе добит дели сразмерно номиналној вредности акција.

На основу изложеног, Врховни суд налази да су нижестепени судови, на основу проведених доказа и њихове оцене, погрешно применили материјално право када су усвојили противтужбени захтев туженог и обавезали тужиоца М.Ј. као оснивача да исплати утужено потраживање по основу добити тужиоца ДОО Б."

(Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 310/03 од 08. јула 2004. године)

Аутор сентенце: Драгиша Слијепчевић, судија ВСС

УПРАВНО ОДЕЉЕЊЕ

ПРАВНА СХВАТАЊА

САГЛАСНОСТ СУКОРИСНИКА ПАРЦЕЛЕ ЗА ИЗГРАДЊУ ОБЈЕКТА

1. За извођење грађевинских радова од стране сукорисника парцеле, за које је према Закону о планирању и изградњу потребно прибавити одобрење за градњу, неопходна је сагласност свих сукорисника парцеле, без обзира на чињеницу да ли је између сукорисника уређен начин коришћења.

2. Противљење сукорисника парцеле, који је знао за извођење грађевинских радова на парцели за које је потребно одобрење за градњу, у поступку усаглашавања бесправне градње другог сукорисника, представља злоупотребу права и не ужива правну заштиту.

(Правно схватање Управног одељења Врховног суда Србије, утврђено на седници од 30. маја 2005. године)

ПЛАЋАЊЕ ДОПРИНОСА ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ И ЗА СЛУЧАЈ НЕЗАПОСЛЕНОСТИ

1. Обвезници плаћања доприноса за пензијско и инвалидско осигурање према Закону о пензијском и инвалидском осигурању "Службени гласник РС" бр. 34/03) у смислу чл. 12. и 191. Закона су и лица која самостално обављају привредну или другу делатност без обзира да ли су истовремено осигурани и по основу радног односа.

2. Лица која самостално обављају привредну и другу делатност и оснивачи и суоснивачи предузећа нису обвезници доприноса за осигурање за случај незапослености, према Закону о запошљавању и осигурању за случај незапослености ("Службени гласник РС" бр. 71/03), уколико су истовремено осигурани по основу радног односа.

(Правно схватање Управног одељења Врховног суда Србије, утврђено на седници од 30. маја 2005. године)

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО

ЛЕГАЛИЗАЦИЈА И РУШЕЊЕ БЕСПРАВНО ИЗГРАЂЕНИХ ОБЈЕКТА

Нема основа за доношење решења о рушењу објекта уколико је исти бесправно изграђен односно реконструисан до 13.5.2003. године, као дана ступања на снагу Закона о планирању и изградњи, као и уколико је странка поднела пријаву и захтев за његову легализацију у роковима прописаним чл. 160. и 161. овог закона.

Из образложења:

"Међутим, према налажењу Врховног суда, основано се тужбом истиче да је оспореним решењем повређен закон на штету тужиоца с обзиром да је одредбом члана 160. став 1. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 47/03) прописано да је власник објекта изграђеног, односно реконструисаног без грађевинске дозволе дужан да у року од 6 месеци од дана ступања на снагу овог закона пријави општинској односно градској управи објекат чије је грађење, односно реконструкција завршена без грађевинске дозволе, а ставом 3. истог члана је прописано да по истеку рока из става 1. овог члана општинска, односно градска управа у року који не може бити дужи од 60 дана обавештава власника, односно инвеститора објекта о условима за издавање одобрења за изградњу, односно о документацији коју је дужан да приложи уз захтев. Одредбом члана 162. истог закона прописано је да ако власник објекта изграђеног, односно реконструисаног без грађевинске дозволе не пријави објекат у року из члана 160. овог закона, односно не поднесе захтев за издавање одобрења за изградњу у року из члана 161. овог закона, општинска, односно градска управа донеће решење о рушењу објекта, односно делу објекта.

С обзиром на цитиране прописе, према правном схватању Врховног суда Србије, нема основа за доношење решења о рушењу објекта бесправно изграђеног односно реконструисаног пре ступања на снагу Закона о плани-

рању и изградњи, уколико је странка поднела пријаву и захтев за његову легализацију у прописаним роковима из чл. 160. и 161. овог закона.

Како из списка произлази да је тужилац дана 30. 10. 2003. године – благовремено и у законском року од 6 месеци поднео првостепеном органу пријаву за спорни објекат изграђен без грађевинске дозволе и уверење да је извршено геодетско снимање тог објекта, то је према налажењу Врховног суда потребно да тужени орган у поновном поступку правилно оцени да ли је тужилац предузео неопходне мере у циљу прибављања одобрења за легализацију бесправно изграђеног објекта у складу са наведеним законским одредбама, па тиме и да ли су били испуњени услови из цитираних чл. 162. и 141. став 1. тачка 1. наведеног закона за доношење решења о рушењу објекта."

(Из пресуде Врховног суда Србије У. 3962/03 од 11. јуна 2004. године)

Аутор сентенце: Љубодраг Пљакић, судија ВСС

ПРАВО ГРАЂАНА НА МАТЕРИЈАЛНО ОБЕЗБЕЂЕЊЕ

Пребивалиште у Државној заједници Србија и Црна Гора је услов за стицање права на социјално обезбеђење и социјално осигурање, а не чињеница држављанства Републике Србије.

Из образложења:

"Погрешно је становиште туженог органа да тужилца није могла да буде корисник права на материјално обезбеђење, јер није била држављанин РС до августа 2002. године, јер по оцени суда, ниједном одредбом Закона о социјалној заштити и обезбеђивању социјалне сигурности грађана није прописано да корисник права мора бити држављанин Републике Србије, а одредбом члана 3. истог закона, на коју се позива у образложењу тужени орган, прописано је да се социјална сигурност обезбеђује грађанима који су неспособни за рад, а немају средстава за издржавање, као и грађанима и породици која својим радом и по основу рада, путем сродничке обавезе издржавања, по основу имовине и имовинских права или на други начин не могу да обезбеде довољно средстава за обезбеђење основних

животних потреба. Приликом доношења оспореног решења тужени орган није имао у виду одредбу члана 42. Повеље о људским и мањинским правима и грађанским слободама према којој свако ко има пребивалиште у државној заједници Србија и Црна Гора има право на социјално обезбеђење и социјално осигурање у складу са законом."

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 2722/03 од 03. новембра 2004. године)

Аутор сентенце: Милка Милутиновић, саветник ВСС

НЕСТАНАК РОБЕ ПОД ЦАРИНСКИМ НАДЗОРОМ

Предузеће које управља зоном је одговорно за нестанак робе која се налази под царинским надзором код другог правног лица као корисника зоне, па је обвезник плаћања царине и других увозних дажбина.

Из образложења:

"Правилно је поступио тужени орган када је одбио као неосновану жалбу тужиоца изјављену против решења првостепеног органа, с обзиром да је у поступку код првостепеног органа, Царинарнице Нови Сад правилно и потпуно утврђено чињенично стање у овој царинској ствари па је правилно примењено и материјално право садржано у одредби члана 17. и 19. Закона о слободним зонама ("Сл. лист СРЈ" бр. 81/94, 28/96). Код чињенице да је у поступку код првостепеног органа утврђено да се на основу констатације СУП-а Нови Сад ради о крађи спорне робе из магацина број 3, који је користио "Г.Т." из Београда, на који начин је роба узета испод царинског надзора пре спроведеног царинског поступка, правилно је првостепени орган обавезао тужиоца, као предузеће за управљање зоном, да плати одређени износ на име царине и дажбине за царинско евидентирање за део робе по ЈЦИ-ЈУ бр. 25 од 11.7.2000. године. Ово са разлога, што је одредбом члана 17. тачка 2. цитираног закона предвиђено да предузеће за управљање зоном обавља нарочито следеће делатности, између осталог управља зоном и то: одлучује о захтевима за обављање делатности у зони, обезбеђује унутрашњи ред у зони, улазак у зону и излазак из зоне, обезбеђује услове за вршење царинског, инспекцијског и другог надзора, утврђује мере заштите животне средине у зони и тарифу за коришће-

ње пословног простора у зони. Како је тужилац директно одговоран за улазак у зону и излазак из зоне, као и да он обезбеђује услове за вршење царинског, инспекцијског и другог надзора, то одговорност за нестанак робе стоји на самом тужиоцу, а ово и из разлога што је одредбом члана 8. Уговора закљученог између тужиоца и Предузећа "Г.Т." из Београда, на основу овлашћења из члана 19. цитираног закона, предвиђено да је обавеза зоне да физички обезбеђује објекте сваки дан 24 часа дневно. Стога је тужилац обвезник плаћања царине и других дажбина за наведену робу која је узета испод царинског надзора пре спроведеног царинског поступка код корисника зоне, на начин што је констатована крађа ове робе, а тужилац своје односе поводом ове законске обавезе плаћања царине и других дажбина према царинарници, може расправити са корисником простора у зони, по основу закљученог уговора."

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 4367/03 од 8. јула 2004. године)

Аутор сентенце: Љубодраг Пљакић, судија ВСС

ЗАСТАРЕЛОСТ ПРИНУДНЕ НАПЛАТЕ

Решење о одређивању принудне наплате мора се донети у року застарелости од 3 године, с тим да одредбе о прекиду застарелости могу бити примењене само након, а не пре доношења таквог решења.

Из образложења:

"Наиме, и сам тужени наводи да нису спорне чињенице да је решењем од 18. 4. 1996. године тужили утврђен порез на доходак грађана за дугорочни капитални добитак у износу од 5.996,96 динара, са обавезом да тужилиа исти уплати у року од 15 дана од дана достављања тог решења, као и да жалба не одлаже његово извршење. Такође нису спорне ни чињенице да је тужилиа ово решење примила дана 23. 5. 1996. године и да у наредном року од 15 дана није платила наведени доспели износ пореза, као и најзад да је због тога већ 8. 6. 1996. године првостепени порески орган био дужан донети решење о одређивању принудне наплате ради принудног извршења обавезе из тог извршног решења, у смислу чл. 157. и 158. тадашњег Закона о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС",

бр. 43/94...54/99), односно чл. 124. и 125. садашњег Закона о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС", бр. 24/01). Уместо већ тада или најкасније у наредном року од 3 године од истека године у којој је требало извршити наплату, односно најкасније до 31. 12. 1999. године као прописаног релативног рока од 3 године застарелости права на принудну наплату пореза, камате и трошкова принудне наплате у смислу члана 190. став 2. тадашњег, односно члана 164. став 2. садашњег Закона о порезу на доходак грађана, првостепени порески орган је, према неспорном, такво решење о одређивању принудне наплате донео тек дана 6. 3. 2001. године. Стога се основано тужбом истиче да га је тај орган донео у време када је право на принудну наплату пореза већ пре тога било застарело (1. 1. 2000. године) у смислу наведених одредби тадашњег и садашњег закона. При том је погрешан закључак туженог органа да се предузимање радње првостепеног органа код МУП-а (16. 6. 1997. године) у вези забране издавања путне исправе тужиљи и у вези слатих обавештења о књиговодственом стању дуга тужиље, имају сматрати прекидима застарелости. Ово стога што су оне предузимане пре, а не након доношења решења о принудној наплати, с обзиром да по закону тек његовим доношењем и започиње извршавање принудне наплате пореза, камате и трошкова исте (па стога тек након тога и може долазити до прекида застарелости такве наплате).

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 2960/03 од 18. марта 2004. године)

Аутор сентенце: Гордана Богдановић, саветник ВСС

ПОРЕСКА ОСНОВИЦА КОД ЈЕДНОКРАТНОГ ПОРЕЗА

Незаконито је у примени Закона о једнократном порезу... сабирати пореску основу, у поступку који се води, са основicom утврђеном ранијим извршним решењем према истом обвезнику.

Из образложења:

"По оцени Врховног суда Србије, основано се тужбом указује да је решењима донетим у поступку повређен закон на штету тужиоца. Пре свега диспозитив првостепеног решења је нејасан и неразумљив, те као такав и не извршив, јер је супротно одредби члана 198. став 1. Закона о општеуправном

поступку. Наиме, одредбама члана 9. Закона о једнократном порезу... ("Службени гласник РС" бр. 36/01... 18/02), прописано је утврђивање пореске основице за сваки основ посебно, а у случају, када има више основа, пореска основица се утврђује сабирањем појединачних основица, па се на тако утврђену основицу утврђује - обрачунава једнократни порез, али то је могуће само у ситуацији када се у истом поступку утврђује пореска основица за више основа једним решењем. Ово правило, не може се применити у случају када се воде одвојени поступци за утврђивање једнократног пореза на екстра имовину и екстра доходак по различитим основима и посебним решењима утврђује основица по једном или по више основа, при чему је неко од решења у међувремену постало и извршно. Утврђена основица по једном решењу, не може се сабирати са основицом која се утврђује у другом поступку, а још и по другом основу и за коју се доноси друго решење. Према томе, у овом случају нема места примени начела целисходности како се то у решењима наводи, па су погрешно порески органи поступили када су основицу утврђену по решењу од 17.07.2002. године сабрали са основицом утврђеном по првостепеном решењу у овом поступку, без обзира што се за основицу, односно за износ утврђеног пореза по ранијем решењу умањују износи по овом решењу, како је то нејасно и непрецизно наведено у диспозитиву. Ово и са разлога што су стопе опорезивања код једнократног пореза прогресивне, па се увећавањем основица како су то органи учинили, које нема упориште у закону, повећава и висина пореске обавезе. При свему томе и даље је остало на снази решење од 17.07.2002. године које се може спровести у поступку принудног извршења, те извршити наплата по оба решења, што је незаконито.

(Пресуда Врховног суда Србије, У. број 1639/03 од 15. јула 2004. године)

Аутор сентенце: Надежда Николић, саветник ВСС

ОСНОВИЦА ПОРЕЗА НА ПРОМЕТ

Пореску основицу пореза на промет производа фактички утврђује сам продавац и исту чини она укупна вредност (цена) коју продавац исказује у својој фактури о продаји производа, што не важи за одређене производе за које је продајна цена претходно била утврђена прописом, у ком случају само тако утврђена цена прописом може представљати пореску основицу.

Из образложења:

"Врховни суд је ценио и наводе тужбе да је финансијска полиција погрешно протумачила чл. 28. Закона о акцизама и порезу на промет, па је нашао да су ови наводи неосновани и то пре свега са разлога што је одредбом члана 28. став 1. тачка 1. тада важећег Закона о акцизама и порезу на промет ("Службени гласник РС", бр. 43/94...54/99) прописано да је основица пореза на промет производа који служи крајњој потрошњи продајна цена производа, док је одредбом став 3. тог члана изричито прописано да се продајном ценом сматра укупна бруто накнада коју купац плаћа продавцу за купљене производе, у коју се урачунавају и сви споредни трошкови које је продавац зарачунао купцу. С обзиром на цитиране одредбе закона, спорни трошкови на име осигурања и финансирања продатог цемента су правилно од туженог органа третирани као укупна цена, с обзиром да су према неспорном, такође, зарачунавањем купцу ушли у бруто накнаду продајне цене коју купац плаћа тужиоцу као продавцу за купљени цемент."

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 4463/03 од 9. јула 2004. године)

Аутор сентенце: Гордана Богдановић, саветник ВСС

ПОРЕЗ НА ПРЕНОС СТВАРНИХ ПРАВА НА НЕПОКРЕТНОСТИ

Савет зграде није обвезник пореза на пренос апсолутних права у смислу члана 25. став 1. у вези члана 23. тачка 1. Закона о порезима на имовину.

Из образложења:

"Из списка предмета произилази да је уговором о надзиђивању стамбене зграде закљученим између Савета станара зграде и инвеститора Н.С. и Б.С., Савет станара уступио право надзиђивања на крову зграде и претварање таванског простора у станове. Инвеститори су се овим уговором обавезали да за уступљени тавански простор и надзиђивање на крову зграде Савету станара зграде, односно власницима станова И.Ћ. и Ј.Б. прошире њихове станове и то сваком за по 55м².

Код оваквог стања ствари погрешно је становиште туженог органа да је Савет станара зграде обвезник пореза на пренос апсолутних права. Наиме, у складу са одредбама члана 14. став 1. у вези члана 13. став 3. Закона о одржавању стамбених зграда ("Службени гласник РС" бр. 44/95), Савет зграде обавља послове око одржавања зграде, уређења начина коришћења заједничких делова зграде и побољшања услова становања у згради. Савет зграде је орган управљања стамбеном зградом који не може бити титулар стварних права на непокретностима, па самим тим ни преносилац стварних права и порески обвезник у смислу члана 25. став 1. у вези члана 23. тачка 1. Закона о порезима на имовину ("Службени гласник РС" бр. 26/01)".

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. бр. 424/03 од 20. октобра 2004. године)

Аутор сентенце: Милка Милутиновић, саветник ВСС

ПРИГОВОР И ЖАЛБА У ПОСТУПКУ ПРИНУДНЕ НАПЛАТЕ ПОРЕЗА НА ДОБИТ ПРЕДУЗЕЋА

Неблаговремен приговор у поступку принудне наплате пореза на добит предузећа, изјављен у року прописаном за жалбу, има третман жалбе па је порески орган дужан да о њему одлучи.

Из образложења:

"Међутим, по налажењу Врховног суда Србије основано се у жалби и у тужби наводи да је ожалбеним закључком одбачен приговор без разматрања његових навода чиме је учињена повреда правила поступка из члана 235. став 2. Закона о општем управном поступку ("Сл. лист СРЈ" број 33/97 и 31/01). Ово с тога што је тужени орган погрешно оценио да је ожалбени закључак, којим је тужиочев приговор одбачен као неблаговремен, правилно донет. По правном схватању овог суда првостепени орган је био дужан да изјављени приговор (без обзира на његову неблаговременост) којим тужилац оспорава решење о принудној наплати сматра жалбом, тим пре што је о истој управној ствари изјављена жалба у смислу члана 103. став 5. Закона о порезу на добит предузећа ("Сл. гласник РС" број 25/01) која је благовремена, односно поднета у року од 8 дана од дана пријема решења о принудној наплати. У поступку по жалби тужени орган решењем број 433-143/03 од 10.4.2003. године исту оцењује као недопуштену, с разлога што је на исто решење већ претходно изјављен приговор у смислу члана 103. ст. 1. до 4. истог закона ко-

ји је неблаговремен. Имајући у виду наведено основано се жалбом и тужбом указује да ова управна ствар није расправљена у погледу утврђивања чињеница одлучних за њено решење, а у смислу члана 192. став 1. а у вези члана 8. ЗУП-а. Дакле, тужиочев приговор изјављен у року за жалбу у смислу цитираних одредби закона управни органи су били дужни сматрати жалбом, па је стога касније изјављена жалба поднета у прописаном року требала бити одбачена у смислу одредби ЗУП-а."

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 2090/03 од 26. фебруара 2004. године)

Аутор сентенце: Горан Јосифов, саветник ВСС

ПОРЕЗ НА КАПИТАЛНИ ДОБИТАК

Приход остварен преносом уз накнаду сувласничког дела стварних права на непокретностима стечених у ванбрачној заједници са једног на другог ванбрачног супружника опорезив је по члану 72. ст. 1. и 2. Закона о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС", бр. 24/01 и 80/02).

Из образложења:

"Из списка предмета произлази да је у поступку утврђивања пореза на капитални добитак утврђено да је уговором о купопродаји овереним код Општинског суда у Кладову Ов. бр. 1028/2001 од 21.8.2001. године, тужиља стекла у својину 1/2 стана у Кладову, а 1/2 стана стекао је у својину њен ванбрачни супруг. У уговору је наведена купопродајна цена од 750.000,00 динара. Судским поравнањем од 20.2.2003. године, тужиља је своју 1/2 стана пренела у својину ванбрачном супругу који јој је на име преноса истог исплатио износ од 577.611,00 динара. На основу овако утврђеног чињеничног стања првостепени орган закључује да је тужиља на име купопродаје наведеног стана за свој део од 1/2 платила износ од 375.000,00 динара, прихватајући цену из уговора о купопродаји, па је применом индекса раста цена на мало извршио ревалоризацију овог износа и утврдио да је набавна цена 1/2 стана 469.339,17 динара те је утврдио основицу опорезивања у износу од 108.272,04 динара као разлику између износа од 577.611,21 динар, који је примила по судском поравнању и набавне цене стана која износи 469.339,17 динара.

Код оваквог стања ствари, по оцени Врховног суда Србије, правилно су порески органи нашли да је тужилац, у конкретном случају, преносећи судским поравнањем на ванбрачног супруга право својине на 1/2 стана и добијањем новчаног износа за пренети удео извршила пренос апсолутних права уз накнаду и остварила разлику између набавне и добијене цене чиме је остварила капитални добитак прописан чланом 72. став 1. и став 2. Закона о порезу на доходак грађана ("Службени гласник РС" бр. 24/01 и 80/02). Правилно је при томе на основу члана 76. овог закона утврђена основица опорезивања и висина пореза применом стопе од 20% прописане чланом 77. истог закона."

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 4133/03 од 03. новембра 2004. године)

Аутор сентенце: Милка Милутиновић, саветник ВСС

СВОЈСТВО ЦИВИЛНИХ ИНВАЛИДА РАТА

Својство цивилног инвалида рата на основу Закона о правима цивилних инвалида рада ("Сл. гласник РС" бр. 52/96) може се признати и лицима која у време оштећења организма нису била држављани РС и СРЈ, ако у време подношења захтева за остваривање својства цивилног инвалида рата имају држављанство РС и СРЈ.

Из образложења:

"Оцењујући наводе жалбе, Врховни суд је нашао да ти наводи нису основани, односно да тим наводима није доведена у питање правилност и законитост побијане пресуде, јер и према налажењу овог суда тужилац може остваривати у Републици Србији сва права предвиђена законима Републике Србије, па и Законом о правима цивилних инвалида рата, будући да у време подношења захтева за признавање својства цивилног инвалида рата није био странац већ држављанин СРЈ и РС, при чему није од утицаја што је оштећење организма задобио када није био држављанин РС."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Уж. 24/04 од 1. јула 2004. године)

Аутор сентенце: Милена Петровић, саветник ВСС

РЕДОВАН СТУДЕНТ И РАДНИ ОДНОС

Инспектор рада није овлашћен да послодавцу налаже закључење уговора о раду са лицем које има статус редовног студента.

Из образложења:

"Приликом доношења оспореног решења, тужени орган је учинио повреду правила поступања из члана 235. став 2. ЗУП-а, с обзиром да у образложењу оспореног решења није оценио и све наводе жалбе. Како се и види из поднете жалбе, тужилац тврди да је лице које је преко Студентске задруге упућено код њега да обавља послове помоћног радника редован студент, који се финансира из буџета, па са таквим лицем није могуће закључити уговор о раду.

Према ставу Врховног суда Србије, утврђивање статуса лица које је преко Студентске задруге упућено да код тужиоца обавља послове помоћног радника, да ли је редован студент или не, представља утврђивање одлучне чињенице која је од значаја за правилну примену материјалног права у овом предмету. Уколико наведено лице има статус редовног студента који се финансира из буџета, такав његов статус не би могао правно да постоји уз истовремено закључивање уговора о раду из члана 18. Закона о раду ("Сл. гласник РС" бр. 70/01 и 73/01), па је стога незаконито и решење инспектора рада којим се налаже послодавцу да са таквим лицем закључи уговор о раду".

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 2331/03 од 16. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Љубодраг Пљакић, судија ВСС

ТРАЖБЕНО ПРАВО НАСЛЕДНИКА КОД ВРАЋАЊА ЗЕМЉИШТА

Комисија за враћање земљишта није овлашћена да својим решењем заснива тражбено право наследника на целокупно исплаћеној накнади осталим наследницима.

Из образложења:

"Погрешио је тужени орган када је у управном поступку одбио као неосновну жалбу тужилаца изјављену против првостепеног решења, с обзиром да је незаконито поступио првостепени орган када је одлучујући по

захтеву тужилаца за враћање земљишта у поступку враћања одузетог земљишта од њиховог правног претходника, првостепеним решењем утврдио тражбено право тужилаца у сразмерном делу у односу на раније укупно исплаћену новчану накнаду по споразуму између осталих наследника и обвезника исплате накнаде, с обзиром да тужиоци поводом враћања земљишта или исплате накнаде нису у правном односу са осталим наследницима, већ са обвезником исплате накнаде. Код чињенице да је првостепени орган својим решењем од 26.1.1995. године утврдио право свих наследника на враћање земљишта у одговарајућем уделу са напоменом да ће се о облику и врсти накнаде одлучити по правноснажности решења, првостепени орган је био у обавези да према тужиоцима проведе поступак у смислу члана 6. Закона о начину и условима признавања права и враћању земљишта... ("Сл. гласник РС" бр. 18/91, 20/92), а у вођењу тог поступка није био овлашћен да својим решењем заснива тражбено право на већ исплаћеној целокупној накнади другим наследницима, с обзиром да су тужиоци у правном односу са обвезником исплате накнаде у поступку враћања земљишта. Стога се питање евентуално више исплаћене накнаде другим наследницима, па и дела који би припао тужиоцима, има расправити између учесника сачињеног споразума у другом поступку, што не спречава тужиоце у остваривању свог права на облик и висину накнаде према обвезнику враћања земљишта".

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 3987/03 од 9. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Љубодраг Пљакић, судија ВСС

НОВЧАНА НАКНАДА И ПОРОДИЉСКО ОДСУСТВО

За остваривање новчане накнаде зараде за време породилског одсуства у смислу члана 12. став 2. Закона о финансијској подршци породици са децом ("Сл. гласник РС" бр. 16/02) рачуна се само радни стаж остварен у истом својству осигурања непрекидно и непосредно пре стваривања овог права, а не и радни стаж остварен у различитим својствима осигурања без обзира што је трајао у континуитету.

Из образложења:

"Из списка предмета се види да је тужили решењем првостепеног органа признато право на накнаду зараде за време породилског одсуства у износу од 30% од износа накнаде зараде утврђене у члану 11. Закона о финан-

сијској подршци породици са децом ("Сл. гласник РС" бр. 16/02), јер је у поступку који је претходио доношењу решења утврђено да је тужила непосредно пре остваривања овог права самостално обављала делатност у трајању краћем од 3 месеца. Одлучујући о жалби тужиле на решење првостепеног органа тужени орган је нашао да је првостепено решење у свему правилно и на закону засновано, па је жалбу одбио као неосновану.

Оцењујући законитост решења туженог органа Врховни суд налази да је правилно поступио тужени орган када је истим одбио као неосновану жалбу тужиле изјављену на решење првостепеног органа којим јој је признато право на накнаду зараде за време породичког одсуства у износу од 30% од износа накнаде зараде утврђене у члану 11. Закона о финансијској подршци породици са децом. Ово стога што се према налажењу овог суда за остваривање новчане накнаде зараде за време породичког одсуства у смислу члана 12. став 2. Закона о финансијској подршци породици са децом ("Сл. гласник РС" бр. 16/02) рачуна само радни стаж остварен у истом својству осигурања непосредно и непрекидно пре остваривања овог права, а не и радни стаж остварен у различитим својствима осигурања без обзира што је трајао у континуитету, а тужила је према доказима у списима пре одласка на породичко одсуство самостално обављала делатност у трајању краћем од 3 месеца. Тачно је да је тужила пре уписа у регистар радњи – кројачке радње "Мода", односно пре почетка обављања самосталне делатности од 26.9.2002. године, била у радном односу у СТР "Кошута" из Бабушнице од 1.6.2001. године до 25.9.2002. године, али јој је правилно као радни стаж који је непрекидно и непосредно пре остваривања траженог права остварила, признат само радни стаж за време обављања самосталне делатности, јер радни стаж који је остварила пре тога није остварила у истом својству, па није могао бити узет у обзир.

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. бр. 4354/03 од 22. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Милена Петровић, судија ВСС

ПЕНЗИЈСКО ОСИГУРАЊЕ

Изјава о одрицању оствареног стажа осигурања код Фонда ПИО запослених, самосталних делатности или земљорадника нема утицаја на остваривање и коришћење права из ПИО.

Из образложења:

"Испитујући побијану пресуду Врховни суд Србије налази да се овакво закључивање и наводи Окружног суда у Јагодини не могу прихватити као правилни, јер је одредбом члана 10. став 1. тачка 3. Закона о основама пензијског и инвалидског осигурања ("Сл. лист СРЈ" бр. 30/96 и 70/2001), прописано да су земљорадници обавезно осигурана лица (осигураници), а да се својство осигураника утврђује на основу пријаве на осигурање, односно одјаве од осигурања, што прописује члан 15. став 2. наведеног закона. Ово тим пре, што по ставу Врховног суда Србије изјава о одрицању оствареног стажа осигурања код Фонда ПИО запослених, самосталних делатности или земљорадника не може бити прихваћена и нема утицаја на остваривање и коришћење права из ПИО, из разлога очувања циљева и принципа система обавезног пензијског и инвалидског осигурања заснованог на начелима солидарности и сигурности имплементираних у законе којима је уређена ова област."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Увп. II 157/03 од 29. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Рајка Милијаш, саветник ВСС

ПОРЕЗ НА РЕГИСТРОВАНО ОРУЖЈЕ

Порески обвезник, који поседује више врста оружја добијених као награду или приликом одласка у пензију од Војске Југославије (сада Војске СЦГ) или МУП-а, ослобађа се од плаћања пореза на регистровано оружје за оно од добијених оружја за које је предвиђена најнижа тарифа, а не према законом најниже предвиђеној тарифи.

Из образложења:

"Из образложења решења управних органа произлази да је тужиоцу утврђен порез на регистровано оружје, и то за малокалибарску пушку, као

и оружје за личну безбедност - пиштољ, који је добио на поклон од стране МУП-а, приликом одласка у пензију и то у износима прописаним у члану 24. Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара ("Сл. гл. РС" бр. 26/01 и 80/02), а на основу података добијених од републичког органа управе задуженог за унутрашње послове, уз констатацију да нису испуњени сви услови прописани чланом 25. истог закона за ослобађање од плаћања пореза на регистровано оружје, јер пиштољ добијен од МУП-а "за који је издата дозвола за ношење оружја за личну безбедност не представља оружје за које је прописана најнижа висина пореза".

Одредбом члана 25. став 1. тачка 4. Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара ("Сл. гл. РС" бр. 26/01 и 80/02) прописано је да се порез на регистровано оружје не плаћа на оружје које је обвезник добио као награду или приликом одласка у пензију од Војске Југославије (сада Војске Србије и Црне Горе) или Министарства унутрашњих послова, а највише на једно од добијених регистрованих оружја за које је прописана најнижа висина пореза.

Према оцени Врховног суда Србије управни органи су у конкретном случају погрешно применили материјално право и то одредбу из члана 25. став 1. тачка 4. Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара. Ово с обзиром да из списка предмета и неспорног произлази (и то из напред наведених решења МУП-а Републике Србије) да је тужилац предметно регистровано оружје пиштољ марке "Берета" добио "на поклон" од СУП-а приликом одласка у пензију, па је стога погрешан закључак управних органа да нису испуњени сви услови прописани чланом 25. цитираног закона за ослобађање тужиоца од плаћања пореза за наведено оружје и то само са разлога што исто "не представља оружје за које је прописана најнижа висина пореза". Овакав став управних органа је погрешан јер се по правном схватању овог суда, одредба члана 25. став 1. тачка 4. Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара ("Сл. гл. РС" бр. 26/01 и 80/02) о ослобађању обвезника од плаћања овог пореза, а највише на једно од добијених регистрованих оружја за које је прописана најнижа висина пореза – односи не само на добијање више, већ и само једног регистрованог оружја, као награде или приликом одласка у пензију од Војске Југославије (сада војске СЦГ) или МУП-а, и то без обзира на чињеницу да ли је при том за исто (то једно или које од више добијених оружја) била прописана и најнижа висина пореза чланом 24. истог закона.

Наиме, према оцени овог суда, тужилац у конкретном случају није у обавези плаћања утврђене му пореске обавезе за добијени пиштољ приликом одласка у пензију. Ово стога што се одредба члана 25. став 1. тачка 4. Закона односи како на ситуације када обвезник добије као награду или приликом одласка у пензију од Војске Југославије (сада војске СЦГ) или МУП-а само једно регистровано оружје, тако и на ситуације када од ових добије више таквих оружја, у ком случају није дужан плаћати овај порез само за једно од тако добијених оружја и то само оно за које је прописана најнижа висина пореза утврђена чланом 24. истог закона. Како је у конкретном случају тужилац добио као поклон од СУП-а, приликом одласка у пензију само једно напред наведено регистровано оружје то исти на ово није у обавези плаћања утврђене му пореске обавезе".

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 3900/03 од 13. октобра 2004. године.)

Аутор сентенце: Жељко Шкорић, судија Окружног суда у Београду

ПОРЕЗ НА ПРОМЕТ УСЛУГА

Код издавања у закуп заједничких просторија у стамбеној згради обвезник пореза на промет услуга може бити стамбена зграда, као закуподавац и правно лице.

Из образложења:

"Према ставу овог суда, код издавања у закуп заједничких просторија у стамбеној згради обвезник пореза на промет услуга на основу члана 35. Закона о акцизама и порезу на промет, односно члана 13. став 1. Закона о порезу на промет, може бити и стамбена зграда, као закуподавац и правно лице које има рачун и печат у смислу одредбе члана 11. Закона о одржавању стамбених зграда ("Службени гласник РС" бр. 44/95 и 46/98).

Суд је ценио и наводе тужбе да тужилац има својство правног лица само у односу на одржавање и коришћење стамбене зграде и да није уписан у регистар трговинског суда, односно општинског органа управе, па је нашао да је све то без утицаја у овом управном спору, јер се може тицати само правне валидности уговора о закупу које је тужилац као закуподавац закључивао само у своје име са својим закупцима и од истих примао уговорену закупни-

ну, уколико је то све чинио евентуално без посебне одлуке већине власника станова донете легално на седници скупштине да се такви уговори о давању тих просторија у закуп могу са тим закупцима закључивати.

У погледу навода тужбе да су порез на промет услуга по овим уговорима о закупу већ платили закупци, суд налази да су неосновани, јер о томе нема доказа у списима, нити их тужилац пружа уз жалбу. Поред тога, тужилац је обвезник плаћања овог пореза по члану 35. Закона о акцизама и порезу на промет и члану 13. Закона о порезу на промет, пошто је истим прописано да је обвезник пореза на промет услуга лице које изврши услугу из члана 12. овог закона."

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 3286/03 од 15. јула 2004. године)

Аутор сентенце: Невена Петровић, саветник ВСС

ПОНИШТАЈ ЈАВНЕ АУКЦИЈЕ

Одлука о поништају јавне аукције представља управни акт, донет по слободној оцени, против кога се може изјавити приговор Министарству за привреду и приватизацију Републике Србије у року од осам дана од достављања одлуке о поништају јавне аукције.

Из образложења:

"Према одредбама члана 10. Закона о изменама и допунама Закона о приватизацији ("Сл. гласник РС" бр. 18/2003) које су ступиле на снагу 8.3.2003. године учесник на јавној аукцији има право приговора на законитост provedеног поступка у року од 8 дана од дана одржавања јавне аукције који се подноси министарству надлежном за послове приватизације и исто је дужно да о приговору одлучи у року од 8 дана од дана пријема приговора, с тим што је акт којим се одлучује о приговору коначан. По ставу Врховног суда, акт из члана 39-а. Закона о приватизацији ("Сл. гласник РС" бр. 38/01 и 18/03) има карактер управног акта чија се законитост цени у управном спору пред Врховним судом. Одлуком првостепеног органа донетог у овој управној ствари, иако иста није донета у форми решења, се поништавају правне последице одлуке донете на јавној аукцији и таква одлука садржи све елементе управног акта из члана 6. Закона о управним споровима. Ово стога, јер је донета од стране првостепеног органа у вршењу јавног овлашћења садржаног у члану 35-а. Уредбе о продаји капитала и имовине јавном аукцијом и истом се решава о правима, у конкрет-

ном случају, физичког лица стечених акуцијом а у управној ствари аукцијске продаје предузећа. Ни Закон о приватизацији, а ни Уредба не прописују али и не забрањују подношење правног средства против одлуке о поништају аукције. Суд налази, имајући у виду начело двостепености у решавању у управним стварима прописано чланом 12. Закона о општем управном поступку, као и чињеницу да учесник на јавној аукцији има право приговора на законитост проведеног поступка аукције, да је против одлуке о поништају јавне аукције дозвољен приговор туженом органу, чији акт по приговору је коначан и подлеже оцени законитости у управном спору.

Међутим, тужилац основано указује на битну повреду одредбе члана 199. ЗУП-а, при доношењу оспореног решења. У одредбама члана 35-а. Уредбе садржана су овлашћења Агенције да може да поништи аукцију ако оцени да су учесници на аукцији својим понашањем нарушили принцип слободне тржишне конкуренције. Стога суд сматра да таква одлука Агенције представља решавање органа по слободној оцени, али да у примени члана 35-а. Уредбе Агенција није ни законом, ни Уредбом нити неким другим прописом ослобођена обавезе прописане чланом 199. ст. 2. и 3. ЗУП-а, да наведе разлоге којима се руководила при доношењу решења. Првостепени орган у образложењу решења само цитира одредбу члана 35-а. Уредбе, а другостепени орган не оцењује уопште наводе приговора, ни приложене доказе уз исти чиме чини битну повреду одредаба члана 235. ЗУП-а, а не отклања ни битну повреду одредбе члана 199. ст. 2. и 3. ЗУП-а коју је учинио првостепени орган, већ само налази да је приговор неоснован и да је Агенција правилно оценила постојање незаконитости у спроведеном поступку аукцијске продаје не означавајући уопште чињенице и разлоге за овакво своје закључивање. Стога је у поновном поступку потребно отклонити наведене битне повреде поступка уз правилно и потпуно утврђење чињеничног стања у овој управној ствари, од чега ће зависити примена материјалног права."

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 1897/03 од 17. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Снежана Живковић, судија ВСС

ПРИЈАВА КАНДИДАТА НА КОНКУРС

Сви пријављени кандидати на конкурс за избор у звање наставника и сарадника, а не само предложени кандидат, могу на одлуку из-

борног већа поднети приговор савету факултета у смислу члана 86. став 7. Закона о универзитету у року од 15 дана од одлуке изборног већа, а тек одлука савета факултета по приговору кандидата на одлуку изборног већа је коначна и представља управни акт у смислу члана 6. Закона о управним споровима против кога се може водити управни спор.

Из образложења:

"Како Законом о универзитету ("Службени гласник РС" број 21/02) у случају избора у звање наставника и сарадника није искључено право на жалбу против одлуке изборног већа, то према ставу овог суда сви пријављени кандидати на конкурс за избор у звање наставника и сарадника, а не само предложени кандидат, могу на одлуку изборног већа поднети приговор Савету факултета у смислу члана 86. став 7. Закона о универзитету у року од 15 дана од одлуке изборног већа.

Одлука савета факултета по приговору кандидата на одлуку изборног већа је коначна и представља управни акт у смислу члана 6. Закона о управним споровима против кога се може водити управни спор.

Преиспитивање поступка за избор наставника и сарадника који су спроведени у време важења Закона о универзитету из 1998. године ("Службени гласник РС" број 20/98) се спроводи по истом поступку предвиђеном за избор кандидата у звање наставника и сарадника.

Како у конкретном случају подносилац захтева није изјавио приговор на одлуку Медицинског факултета универзитета у Београду, односно како оспорена одлука не представља коначни управни акт против кога се може водити управни спор, то је и по схватању овог суда, Окружни суд правилно одбацио тужбу подносиоца захтева као недозвољену утврдивши да због погрешне правне поуке рок за жалбу тече од дана достављања решења суда којим је тужба одбачена као недопуштена, ако странка није пре тога поднела жалбу надлежном органу, а у смислу члана 200. став 6. Закона о општем управном поступку."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Увп. I 249/03 од 11. октобра 2004. године)

Аутор сентенце: Невена Петровић, саветник ВСС

ВРАЋАЊЕ ПАРЦЕЛЕ ИЗ ДРУШТВЕНЕ СВОЈИНЕ

Ако се у проведеном поступку подносиоцима захтева враћа одузето земљиште, односно иста парцела која је била предмет одузимања по основу пољопривредног земљишног фонда или конфискације због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа, а та се парцела у време подношења захтева налазила у друштвеној својини, онда нема препреке за њено враћање подносиоцима захтева, иако је у међувремену постала државна својина по одредбама Закона о средствима у својини Републике Србије.

Из образложења:

"Из списка предмета се види да је првостепени орган подносиоцима захтева утврдио право на враћање одузетог пољопривредног земљишта, односно исте парцеле која је и одузета, без обзира што је постала државна својина по одредбама Закона о средствима у својини Републике Србије, јер се у време подношења захтева за враћање налазила у статусу друштвене својине.

Са овим ставом првостепеног органа није се сложио другостепени орган налазећи да је погрешно поступио првостепени орган када је утврдио право подносиоцима захтева на враћање одузете парцеле, с обзиром да је то земљиште у међувремену постало државна својина сходно Закону о средствима у својини Републике Србије, иако је неспорно да се у време подношења захтева за враћање то земљиште налазило у друштвеној својини.

Став Врховног суда Србије је да ако се у проведеном поступку подносиоцима захтева враћа одузето земљиште, односно иста парцела која је била предмет одузимања по основу пољопривредног земљишног фонда или конфискације због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа, а та се парцела у време подношења захтева налазила у друштвеној својини, онда нема препреке за њено враћање подносиоцима захтева, иако је у међувремену постала државна својина по одредбама Закона о средствима у својини Републике Србије."

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 1946/02 од 05. фебруара 2003. године)

Аутор сентенце: Живана Ђукановић, судија Окружног суда у Београду

ПРОМЕНА У КАТАСТАРСКОМ ОПЕРАТУ

Клаузула у уговору о доживотном издржавању по којој се примаоци издржавања саглашавају да се давалац издржавања укњижи као власник непокретности у моменту закључења уговора, није у супротности са правном природом овог уговора, па такав уговор представља исправу подобну за провођење промене у катастарском оперативу.

Из образложења:

"По оцени Врховног суда Србије погрешан је, правни став туженог органа да уговор о доживотном издржавању којим је уговорена клаузула по којој се примаоци издржавања саглашавају да се давалац издржавања укњижи као власник непокретности у моменту закључења уговора, не представља подобну исправу за провођење промена у катастарском оперативу, јер је сачињен супротно одредбама члана 194. став 1. Закона о наслеђивању којим је моменат смрти примаоца издржавања прописан као моменат преноса својине у корист даваоца издржавања.

Наиме, приликом одлучивања о провођењу промене у катастарском оперативу првостепени орган није овлашћен да цени правну природу правног посла којим је извршен пренос права својине са једног лица на друго, већ да ли су испуњени услови за провођење промене у катастарском оперативу у смислу одредбе члана 65. став 2. у вези члана 12. Закона о премери и катастру земљишта ("Службени гласник РС", бр. 11/76) односно да ли је уговор оверен од стране суда, да ли су непокретности означене према подацима премера и катастра земљишта, као и да ли је пренос права својине противан принудним прописима.

По оцени Врховног суда Србије, клаузула у уговору о доживотном издржавању, закљученом по форми и садржини у складу са одредбом чл. 194. и 195. Закона о наслеђивању ("Службени гласник РС", бр. 45/95) по којој се примаоци издржавања саглашавају да се својина на непокретностима које су предмет уговора о доживотном издржавању може пренети на даваоца издржавања у моменту закључења уговора, није у супротности са правном природом овог уговора, већ представља израз слободе уговарања уговорних страна. Осим тога, правну природу правног посла којим је несумњиво извршен пренос права својине у моменту закључења уговора, овла-

шћен је да цени само суд у случају спора поводом правних последица које такав уговор производи у поступку расправе заоставштине".

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 3764/03 од 11. јуна 2004. године)

Аутор сентенце: Ружа Урошевић, саветник ВСС

ПРОЦЕСНО ПРАВО

КАРАКТЕР НАКНАДЕ ТРОШКОВА ИЗБОРНЕ КАМПАЊЕ И НАДЛЕЖНОСТ ЗА ОДЛУЧИВАЊЕ

За одлучивање по тужби учесника избора за Председника Републике за исплату разлике трошкова изборне кампање, као имовинско-правног захтева из јавних прихода, а не поништај управног акта, стварно је надлежан редован суд у парници.

Из образложења:

"Наиме, према правном схватању Врховног суда Србије, акт – наведено решење (о употреби средстава текуће буџетске резерве) Владе Републике Србије, иначе донето у смислу члана 10. став 1. Закона о финансирању политичких странака, није управни акт у смислу одредбе члана 6. став 2. Закона о управним споровима, пошто није акт управног одлучивања (одлучивања у каквој управној ствари) – већ акт пословања Владе. Такође, на основу тог решења Владе ни извршена расподела и исплата средстава свим учесницима избора од стране Министарства финансија Републике Србије у смислу члана 10. ст. 2. и 3. наведеног Закона – није управно одлучивање, већ буџетско пословање тог Министарства.

Како је према самим наводима тужбе предмет спора у ствари захтев за исплату разлике трошкова изборне кампање за Председника Републике, односно имовинско-правни захтев заснован на закону, а не ради се о заштити изборног права према Закону о управним споровима, то је сходно одредбама члана 12. став 1. тачка 2. под а) Закона о судовима ("Службени гласник РС", бр. 46/91...71/92) за одлучивање по њему стварно и месно надлежан Други општински суд у Београду, у парничном поступку, а не Врховни суд Србије у управном спору."

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 2809/04 од 6. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Гордана Богдановић, саветник ВСС

УПРАВНИ АКТ

Одлука дисциплинске комисије београдске берзе о дисциплинској одговорности члана берзе није управни акт у смислу члана 6. Закона о управним споровима и против таквог акта се не може водити управни спор.

Из образложења:

"По схватању Врховног суда Србије, правилно Окружни суд у Београду сматра да решење дисциплинске комисије Београдске берзе није управни акт у смислу члана 6. Закона о управним споровима и против таквог акта се не може водити управни спор, јер њиме није решавано о каквој управној ствари, тужиоца – члана берзе, нити је решење донето наконведеног управног поступка. Оспореним решењем одлучено је о дисциплинској одговорности подносиоца захтева (тужиоца) за учињене повреде дисциплине, наконведеног дисциплинског поступка. Дисциплинска одговорност је одговорност за повреду правила понашања, тј. дисциплине, а о њој се разматра – претреса у дисциплинском поступку који се проводи сагласно начелима, правилима и институтима тог поступка, а не управног.

Погрешно подносилац захтева сматра да то што је начин његовог пословања прописан Законом о берзама, берзанском пословању и берзанским посредницима као и Законом о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената, те да он послује на основу добијених дозвола, се има тумачити тако да је о његовој дисциплинској одговорности за рад на берзи решено у управном поступку, управним актом државног органа. Ово стога јер у проведеном дисциплинском поступку није решавано о законитости пословања тужиоца у смислу прописа које је навео, нити му је у смислу тих прописа, применом Закона о општем управном поступку, наложена каква обавеза. Оспореним решењем утврђено је, у проведеном дисциплинском поступку, да је подносилац захтева извршио повреде одредаба Статута, Правила берзе и добрих пословних обичаја, које су му стављене на терет, чија повреда, као дисциплински прекршај, је прописана Правилима Београдске берзе."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Увп. I 51/04 од 7. октобра 2004. године)

Аутор сентенце: Марија Тарфа-Мирков, саветник ВСС

ВОЈНА ИНВАЛИДНИНА

Смрт странке наступила после донетог решења у предмету војне инвалиднине не представља сметњу за вршење ревизије донетог решења.

Из образложења:

"Из списка ове управне ствари, и побијане пресуде Окружног суда у Београду, утврђује се да је закључком Управе за борачку и инвалидску заштиту Градске управе из Београда обустављен поступак ревизије првостепеног решења Одељења за привреду, финансије и друштвене делатности – Одсека за борачко-инвалидску заштиту општине Земун бр. 580-20/71 од 12.5.2003. године услед смрти сада пок. Башкот Боже, бив. из Земуна, супруга тужиље. Управни орган је нашао да се према одредби члана 72. став 1. Закона о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца ("Сл. лист СРЈ" бр. 24/98), права по овом закону су лична права и не могу се преносити на друга лица, па како је супруг тужиље умро, то је на основу члана 44. став 2. ЗУП-а обустављен даљи поступак. Правни став изнет у оспореном решењу прихватио је и Окружни суд у побијаној пресуди.

Код правилне констатације из оспореног решења и пресуде Окружног суда, да су према члану 72. став 1. цитираног закона права по овом закону лична права и да се не преносе на друга лица, те да се у конкретном случају ради о захтеву који је Башкот Божа, супруг тужиље поднео тражећи повећање процента војног инвалидитета као ратни војни инвалид VIII групе као и да му је решењем првостепеног органа од 12.5.2003. године признато својство ратног војног инвалида VII групе са 50% војног инвалидитета рачунајући од 1.12.2002. године, привремено за две године, те да је подносилац захтева, сада пок. Башкот Божо умро после доношења првостепеног решења, дана 22.5.2003. године, погрешно је тужени орган када је са позивом на одредбу члана 44. став 2. ЗУП-а обуставио поступак ревизије наведеног решења услед смрти странке.

Према ставу Врховног суда Србије постојала је обавеза туженог органа да у смислу члана 85. став 1. цитираног закона изврши ревизију већ донетог решења за живота странке, па наведени поступак није могао да буде обустављен у поступку вршења ревизије, већ донетог решења."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Уж. 37/04 од 30. јуна 2004. године)

Аутор сентенце: Љубодраг Пљакић, судија ВСС

ПРЕУРАЊЕНОСТ ЗАХТЕВА ЗА ДОНОШЕЊЕ АКТА У ИЗВРШЕЊУ ПРЕСУДЕ

Захтев за доношење акта у извршењу пресуде одбацује се као поднесен пре времена ако странка посебним поднеском од надлежног органа претходно није тражила доношење новог управног акта.

Из образложења:

"Како из претходно наведеног произлази да подносилац захтева ни по посебном налогу суда у остављеном року није доставио доказ да је у смислу одредбе члана 63. став 1. Закона о управним споровима посебним поднеском тражио од туженог доношење новог управног акта, односно није пружио и доказе да у конкретном случају испуњава све процесно правне претпоставке прописане том одредбом за подношење захтева, то је Врховни суд Србије у поступку претходног испитивања истог нашао да га треба одбацити као поднесеног пре времена, односно да аналогно члану 28. став 1. тачка 1. у вези члана 63. Закона о управним споровима ваља одлучити као у диспозитиву."

(Из пресуде Врховног суда Србије, Уи. 1/04 од 5. августа 2004. године)

Аутор сентенце: Невена Петровић, саветник ВСС

ОДУЗИМАЊЕ КОНЦЕСИЈЕ

Акт Владе Републике Србије о одузимању концесије има карактер управног акта.

Из образложења:

"Из стања у списима и образложења оспореног решења произилази да је Влада Републике Србије донела одлуку о давању концесије и одлуку о одређивању концесионара за финансирање, пројектовање, изградњу, коришћење и одржавање дела аутопута Е-75. У складу са овим одлукама Влада Републике Србије као концедент и конзорцијум кога представља Београдска банка из Београда, као концесиона, су закључили уговор о концесији којим су уредили сва међусобна права и обавезе.

Пошто концесионар није испоштовао битне одредбе уговора тужени орган је са позивом на члан 41. став 2. Закона о концесијама ("Сл. гласник РС" бр. 20/97...25/97) одлучио као у диспозитиву оспореног решења тако што је одузео концесију концесионару.

По оцени Врховног суда Србије, оваква одлука је законита јер наведени пропис предвиђа да концесиони однос престаје из разлога који су таксативно побројани, између осталог и одузимањем концесије, с тим што се ово одузимање врши појединачним актом који доноси концедент, ако концесионар не обавља концесиону делатност дуже од годину дана и ако не извршава уговором преузете обавезе.

Наводи тужбе се свODE на то да се одузимање концесија врши актом који није управни акт него акт располагања, те да Влада Републике Србије која је уговорна страна у правном односу не може поступати као орган управе у доношењу појединачног акта. Овакав навод је Врховни суд ценио, па је нашао да је неоснован, јер као што је напред речено члан 41. Закона регулише престанак концесионог односа, а у ст.1. и 4. изричито наводи да се одузимање концесије врши појединачним актом који доноси концедент. Из овакве законске формулације произилази да је акт о одузимању концесије управни акт из члана 6. Закона о управним споровима, јер га је донео државни орган у вршењу јавних овлашћења решавајући о одређеном праву правног лица у управној ствари. Како се ради о управном акту, то се он може побијати само у управном спору па је правилна правна поука из оспореног решења да се против овог акта може покренути управни спор пред Врховним судом Србије."

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 2805/02 од 19. фебруара 2004. године)

Аутор сентенце: Љубодраг Пљакић, судија ВСС

УПРАВНИ СПОР

Решење о обустављању поступка донето на основу члана 26. Закона о управним споровима представља правноснажно решену ствар.

Из образложења:

"Како се из напред изнетог види да је обустављен поступак по тужби тужилаца којом су оспорили законитост истог управног акта, из чега

произлази да постоји идентитет странака и идентитет предмета спора, то се, по налажењу суда, ради о пресуђеној ствари. Ово због тога што, по оцени Врховног суда Србије, одустанак од тужбе из члана 26. Закона о управним споровима по својој правној природи представља одрицање од тужбеног захтева сагласно члану 59. истог Закона у вези члана 331а) Закона о парничном поступку, па је искључено подношење тужбе у управном спору у истој правној ствари.

Са изнетог Врховни суд Србије је тужбу одбацио на основу члана 28. став 1. тачка 6. Закона о управним споровима ("Сл. лист СРЈ" број 46/96)".

(Из решења Врховног суда Србије, У бр. 783/03 од 11. октобра 2004. године.)

Аутор сентенце: Милка Милутиновић, саветник ВСС

ДОСТАВА ПИСМЕНА ФИЛИЈАЛИ БАНКЕ

У поступку инспекцијског надзора, неуредна је достава писмена филијали уместо банци са статусом правног субјекта уписаног у регистар трговинског суда.

Из образложења:

"Приликом доношења оспореног решења учињена је повреда правила поступања која се тиче права учешћа странке у поступку из члана 9. у вези члана 133. ЗУП-а, јер тужиоцу као субјекту са својством правне личности није омогућено да учествује у поступку.

Из списка произлази да није спорна чињеница да је тужени орган преко Одсека финансијске инспекције Народне банке Србије вршио контролу пословања код филијале тужиоца и да је записник о нађеном стању доставио филијали са налогом да се изјасни у року од 2 дана.

Према ставу Врховног суда Србије, достава писмена од којих теку рокови Филијали банке, која нема својство правне личности, уместо банци која је са својством правног субјекта уписана у регистар Трговинског суда, представља неуредну доставу по ЗУП-у која не производи правно дејство. У овом предмету се не ради о достављању према члану 81. став 2. ЗУП-а лицима која немају својство правног лица, већ је требало доставу

извршити у смислу става 1. истог члана правном субјекту који има својство правне личности, а у оквиру кога послује филијала.

Чињеница да се тужени о примедби тужиоца изјаснио путем службене белешке, после донетог решења, не отклања учињену повреду правила поступања јер о приговору на сачињени записник тужени орган мора да се изјасни у образложењу оспореног решења и објасни разлоге због којих не прихвата наводе тужиоца из приговора."

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. бр. 1263/03 од 1. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Љубодраг Пљакић, судија ВСС

САОБРАЋАЈНА ДОЗВОЛА КАО УПРАВНИ АКТ

Обнова поступка регистрације возила окончава се одлуком о издатој саобраћајној дозволи као управном акту.

Из образложења:

"Према ставу Врховног суда Србије, диспозитив решења донетог у понављању поступка издате саобраћајне дозволе за путничко моторно возило, на основу члана 239. став 1. тачка 1. ЗУП-а, мора да садржи одлуку о издатој саобраћајној дозволи као управном акту, те да ли ће орган решење о издатој саобраћајној дозволи оставити на снази или га заменити новим, у смислу члана 248. истог закона. Стога је нејасан и непотпун диспозитив првостепеног решења донетог у овој управној ствари којим се поништава регистрација возила, с обзиром да регистрација возила представља скуп радњи које се предузимају код надлежног државног органа у циљу издавања саобраћајне дозволе као управног акта за путничко моторно возило".

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 4459/03 од 9. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Љубодраг Пљакић, судија ВСС

ПРОШИРЕЊЕ ТУЖБЕ НА НОВИ АКТ

Изјава о проширењу тужбе на накнадно донето решење туженог органа, дата у смислу члана 30. став 2. Закона о управним споровима,

по својој правној природи представља одустанак од тужбе за оцену законитости ранијег решења туженог органа.

Из образложења:

"Из списка предмета Врховног суда Србије У. 818/03 није спорно да је против решења туженог органа 07 број 360-02-00518/1994 од 28.2.2002. године тужилац поднео тужбу у управном спору која је код овог суда заведена под У. 1168/02. Поступајући по решењу Врховног суда Србије У. 1168/2002 од 28.6.2002. године, којим му је наложено да се у року од 15 дана од дана достављања решења изјасни да ли је задовољан решењем туженог органа Министарства финансија и економије Републике Србије у Београду 07 број 360-02-00518/1994 од 23.4.2002. године, донетим за време трајања судског поступка применом одредбе члана 251. Закона о општем у правном поступку, или остаје при поднетој тужби и у ком обиму, односно да ли тужбу проширује и на нови акт, тужилац се изјаснио да није задовољан накнадно донетим решењем туженог органа и да тужбу проширује и на накнадно донето решење од 23.4.2002. године.

Према ставу Врховног суда Србије, изјава о проширењу тужбе на накнадно донето решење туженог органа, дата у смислу члана 30. став 2. Закона о управним споровима, по својој правној природи представља одустанак од тужбе за оцену законитости ранијег решења туженог органа.

Полазећи од изложеног становишта, Врховни суд налази да је основ за поступање по тужби тужиоца поднетој против решења туженог Министарства финансија и економије Републике Србије у Београду 07 број 360-02-00518/1994 од 28.2.2002. године престао да постоји, па је предлог за доношење допунске пресуде неоснован.

Са изнетих разлога, Врховни суд је одлучио као у диспозитиву овог решења, на основу члана 59. Закона о управним споровима, а сходном применом члана 340. став 3. у вези члана 339. Закона о парничном поступку."

(Из решења Врховног суда Србије, У. 818/03 од 8. јуна 2004. године)

Аутор сентенце: Душица Маринковић, судија Окружног суда у Београду

САГЛАСНОСТ НА ЕЛАБОРАТ ОСНИВАЊА ФАКУЛТЕТА

Одлучивање по захтеву факултета чији оснивач није Република за давање сагласности на елаборат о оправданости оснивања факултета не представља решавање управне ствари.

Из образложења:

"Одредбом члана 13. став 2. Закона о универзитету ("Сл. гласник РС" бр. 21/02), прописано је да у поступку оснивања универзитета, односно факултета чији оснивач није Република, оснивач доноси елаборат о оправданости оснивања, који, по ставу 3. истог члана овог закона, садржи разлоге за оснивање универзитета, односно факултета, услове које обезбеђује оснивач за почетак рада и обављања делатности и предлог наставног плана и програма студија, а сагласност на елаборат из става 2. овог члана даје Републички завод, за развој и универзитетско образовање - члан 13. став 4. овог закона. По прибављеној сагласности на елаборат оснивач доноси акт о оснивању универзитета односно факултета, како је то одређено ставом 5. члана 13. истог закона. Према одредбама члана 12. овог закона факултет може отпочети са радом и обављати делатност ако испуњава кадровске, просторне и техничке услове које прописује Министарство просвете и спорта на предлог Републичког савета за развој универзитетског образовања и ово министарство утврђује испуњеност услова за почетак рада и обављања делатности универзитета односно факултета, с тим што оснивач уз захтев за утврђивање тих услова подноси доказ о испуњености услова. Одредбом члана 12. став 5. овог закона је прописано да против решења којим се одбија захтев за оснивање универзитета односно факултета може се водити управни спор.

С обзиром на наведене одредбе закона суд налази да сагласност на елаборат о оснивању факултета нема карактер самосталног управног акта из члана 6. Закона о управним споровима, већ иста представља само неопходан услов да оснивач факултета донесе акт о оснивању факултета када прибави сагласност на елаборат о оправданости оснивања факултета у смислу члана 13. Закона о универзитету. Самостални управни акт против кога је дозвољено вођење управног спора је решење којим се, у смислу члана 12. истог закона, утврђује испуњеност услова (кадровских, просторних и техничких) за почетак рада факултета и обављање његове делатно-

сти, односно акт којим се одбија захтев за оснивање факултета, а не и одлука Републичког савета за развој универзитетског образовања поводом поднетог захтева за давање сагласности на елаборат о оправданости оснивања факултета. По ставу овог суда, давањем односно одбијањем сагласности се не решава одређена управна ствар и такво одлучивање органа ни суштински, а ни по правном дејству не представља решење о одређеном праву или обавези странке. Стога суд сматра да сагласност на елаборат о правданости оснивања факултета коју у смислу члана 13. став 4. Закона о универзитету даје Републички савет за развој универзитетског образовања не представља управни акт сагласно одредби члана 6. ЗУС-а. Како се управни спор може водити само против управног акта, то и спор због недоношења решења (ћутања администрације) у смислу одредбе члана 24. Закона о управним споровима се може водити само ако се ради о недоношењу управног акта по захтеву поднетом у управној ствари, а не и у случају недоношења акта у каквој другој ствари која није управна и о којој се не решава у управном поступку. Стога Врховни суд сматра да је поднета тужба у конкретном случају недозвољена, па је с обзиром на изложено, а на основу одредбе члана 28. став 1. тачка 2. ЗУС-а, одлучио као у диспозитиву решења."

(Из решења Врховног суда Србије, У. 1169/04 од 7. јула 2004. године)

Аутор сентенце: Снежана Живковић, судија ВСС

ПОНИШТАЈ АКТА ЦЕНТРАЛНОГ РЕГИСТРА

Врховни суд Србије у управном спору није надлежан за поступање по тужби за поништај аката централног регистра хартија од вредности, већ Трговински суд у Београду.

Из образложења:

"Наиме, Законом о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената ("Сл. лист СРЈ" бр. 65/02 и "Сл. гласник РС" бр. 57/03), предвиђена је глава Централни регистар хартија од вредности, а у одредби члана 190. је наведено да је централни регистар хартије од вредности акционарско друштво и да се на централни регистар хартија од вредности примењују одредбе Закона којим се уређују предузећа, ако

овим законом није друкчије одређено. Одредбом члана 212. истог закона је предвиђено да Комисија за хартије од вредности врши надзор над законитошћу пословања централног регистра хартија од вредности и у вршењу надзора може да предузима мере из члана 213. Закона.

Имајући у виду одредбу члана 190. цитираног закона, према ставу Врховног суда Србије, донето решење ни према доносиоцу, нити према правној природи акта, не представља решење из члана 6. Закона о управним споровима, које има карактер управног акта чија се законитост може оцењивати у управном спору код овога суда. Стога Врховни суд Србије налази да се донете одлуке централног регистра хартије од вредности и других финансијских инструмената као доносиоца акционарског друштва могу оспоравати у спору код Трговинског суда.

Са изнетих разлога, Врховни суд Србије, налазећи да није стварно надлежан за поступање у овој правној ствари, огласио се стварно ненадлежним уступајући списе стварно и месно надлежном Трговинском суду у Београду на основу члана 15. Закона о судовима ("Сл. гласник РС" бр. 46/91...71/92), у вези члана 84. Закона о уређењу судова ("Сл. гласник РС" бр. 63/01...29/04), те на основу члана 59. Закона о управним споровима у вези члана 17. став 1. и члана 46. став 1. ЗПП."

(Из решења Врховног суда Србије, У. 1200/04 од 30. јуна 2004. године)

Аутор сентенце: Љубодраг Пљакић, судија ВСС

РОК ЗА РЕВИЗИЈУ РЕШЕЊА

Ревизија решења о признатим правима у социјалној заштити и социјалној сигурности грађана из оквира права и дужности Републике може бити извршена у року од два месеца од пријема предмета на ревизију, а најкасније у року од једне године од дана доношења првостепеног решења, против кога није изјављивана жалба.

Из образложења:

"Из списка произлази да је оспорено решење донето у поступку ревизије. Тужени орган је оспореним решењем на основу члана 57б. став 2. Закона о социјалној заштити и обезбеђивању социјалне сигурности грађана

("Службени гласник РС", бр. 36/91...29/01), укинуо првостепено решење Центра за социјални рад, налазећи да првостепени орган није правилно применио чл. 46. и 47. истог закона, према којима корисник смештаја учествује у трошковима смештаја својим примањима, приходима и имовином умањеним за износ средстава за личне потребе.

Одредбом члана 57. став 4. Закона о социјалној заштити и обезбеђивању социјалне сигурности грађана прописано је да надлежни другостепени орган врши једном годишње ревизију решења о признатим правима из оквира права и дужности Републике, а одредбом члана 57б. став 4. предвиђено је да ако против првостепеног решења није изјављена жалба, а ревизија не буде извршена у року од 2 месеца од пријема предмета на ревизију, сматраће се да је ревизија извршена и да је решење донето у складу са законом.

Имајући у виду цитиране одредбе закона, Врховни суд Србије налази да у случају када жалба није изјављена, ревизија може бити извршена у року од 2 месеца од пријема предмета на ревизију, а најкасније у року од 1 године од дана доношења првостепеног решења. Како је решење Центра за социјални рад од 1. 9. 1997. године укинато у поступку ревизије после више од 5 година од његовог доношења, а против њега није изјављивана жалба, по налажењу овога суда оспореним решењем је повређен закон на штету тужиоца."

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 325/03 од 5. јуна 2003. године)

Аутор сентенце: Катарина Манојловић-Андрић, судија ВСС

ВАНРЕДНО УКИДАЊЕ РЕШЕЊА

Ванредним укидањем решења у управном поступку се отклањају штетне последице неограниченом броју људи, па се ово ванредно правно средство не може користити у случају када се извршеним решењем наноси штета здрављу неком од суседа.

Из образложења:

"По оцени Врховног суда Србије, извршност решења (која настаје на начин предвиђен одредбом члана 261. тачка 3. ЗУП-а), треба да се односи на решења чијим се непосредним извршењем стварају последице из члана 256. ЗУП-а. У овој управној ствари, решење које је укинато по овом ван-

редном правном средству, својим непосредним извршењем не ствара никакву непосредну опасност предвиђену цитираном законском одредбом, већ ово решење представља један од доказа у поступку прибављања одобрења за градњу, легализацију изграђене стругаре. Такође, ванредно правно средство из члана 256. ЗУП-а се примењује само у ситуацијама ако се наведене непосредне опасности предвиђене овом одредбом не би могле успешно отклонити другим средствима којима би се мање дирало у стечена права".

(Из пресуде Врховног суда Србије, У. 1961/03 од 29. априла 2004. године)

Аутор сентенце: Љубодраг Пљакић, судија ВСС

***СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА
ОКРУЖНИХ СУДОВА***

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

АПСОЛУТНА НЕНАДЛЕЖНОСТ СУДА

Општински суд није надлежан да одлучује о поништају урбанистичке дозволе издате у управном поступку.

Из образложења:

"Тужиља О.В. је поднела тужбу 05.03.1999. године, којом је тражила да се утврди да урбанистичка дозвола издата 12.08.1998. године је ништава у делу који се односи на заједничке просторије означене у копији плана под бројем 4, 6. и 7. јер на овим заједничким просторијама К.И. није власник а за њихово рушење нема сагласност свих власника станова. Општински суд у Новом Саду је донео решење под бројем П.1499/99 од 11.03.1999. године којим је обуставио парнични поступак у овој правној ствари и одредио да по правноснажности овог решења ће се поступак наставити по правилима ванпарничног поступка у смислу члана 19. ЗПП.

Првостепени суд у ванпарничном поступку се упустио у мериторно решавање и донео побијано решење мада за то уопште није имао законског основа.

Наиме, основано се у жалбама указује да издавање урбанистичке дозволе спада у надлежност управних органа те је стога противник предлагача правилно истицао у поступку приговор апсолутне ненадлежности Општинског суда, а првостепени суд је починио битну повреду одредаба поступка јер је одлучивао о ствари која не спада у судску надлежност. На основу чл. 41. и 45. Закона о планирању и уређењу простора и насеља (Службени гласник РС бр. 4/95 са каснијим изменама) а који пропис се има применити на конкретан случај прописано је у ком поступку и ко је надлежан да издаје урбанистичку дозволу. Према Одлуци о условима и начину коришћења простора до привођења намени утврђеног урбанистичким плановима Секретаријат за урбанизам, стамбене послове и заштиту животне средине, одсек за урбанизам као орган управе издаје урбанистичке дозволе у складу са поменутиим законом. Дакле ради се о управном акту те је предвиђена надлежност управних органа и у првостепеном и у друго-

степеном поступку а против коначне одлуке управног органа може се покренути управни спор.

Према томе с обзиром да је првостепени суд одлучивао о питању за које није уопште надлежан ваљало је првостепену одлуку укинути и одбаци тужбу односно предлог предлагача у смислу члана 380. став 1. тачка 3. ЗПП а у вези са чланом 369 став 2. и чланом 381. ЗПП.

(Из решења Окружног суда у Новом Саду, Гж. 3151/03 од 22. октобра 2004)

Аутор сентенце: Александар Радованов, судија Окружног суда у Новом Саду)

ОСЛОБАЂАЊЕ ОД ПЛАЋАЊА СУДСКЕ ТАКСЕ

Ослобађање од плаћања судске таксе може се захтевати само до правноснажног окончања поступка.

Из образложења:

"У поступку је утврђено да је тужилац поднео тужбу Општинском суду у Новом Саду, дана 18. 08. 2003. године ради признавања права власништва. На рочишту од 23. 02. 2004. године првостепени суд је донео решење о обустављању поступка у овој правној ствари, с обзиром да је тужилац повукао свој тужбени захтев према туженом поднеском од 15. 01. 2004. године, а исто решење постало је правноснажно 19.03. 2004.године поднеском од 07. 06. 2004. године тужилац је тражио да га суд ослободи од плаћања таксе на тужбу.

Првостепени суд је нашао да је у конкретном случају захтев тужиоца за ослобађање од плаћања судских такси ваљало одбити. Наиме, захтев за ослобађање од плаћања судских такси може се поставити само до правноснажног окончања поступка. С обзиром да је тужилац предметни захтев поднео након правноснажног окончања поступка, првостепени суд је захтев тужиоца одбио. Истина, првостепени суд је требало да одбаци захтев као неблаговремен, али с обзиром да су у конкретном случају правне последице исте, одлучено је као у изреци.

(Из решења Окружног суда у Новом Саду, Гж. 3568/04 од 10. септембра 2004. године)

Аутор сентенце: Александар Радованов, судија Окружног суда у Новом Саду)

ОДГОВОРНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ

Република Србија одговара за накнаду штете коју је претрпео тужилац као припадник полиције који се налазио на радном месту дежурног полицајца у објекту МУП-а за време НАТО бомбардовања.

Из образложења:

"Према утврђеном чињеничном стању тужилац је код туженог био у радном односу до 30.06.2000. године када му је престао радни однос због одласка у инвалидску пензију. Дана 24.03.1999. године у 19,55 сати тужилац се налазио на свом радном месту дежурног полицајца у објекту туженог на Клиси у Новом Саду. Тада је започето НАТО бомбардовање и бомбе су пале у двориште овог објекта. Критичном приликом тужилац је претрпео тешке телесне повреде: експлозивне и убудне повреде лица, врата, поглавине, предње стране трупа и десне ноге, повреде слушног апарата као и левог ока. Лечење је трајало од повређивања до пензионисања. Повреде су оставиле трајне последице и довеле до умањења животне активности за 16%, до наружености лаког степена, а тужилац је трпео физичке болове и страх, све према исказима вештака у ком делу нема ништа супротно. Такође, утврђено је да је тужиоцу, по полиси тзв. колективног осигурања коју је закључио тужени са Компанијом за осигурање "Дунав", дана 02.09.1999. године исплаћено 9.800,00 динара на име трајног инвалидитета.

Разлозима жалбе туженог оспорава се пасивна легитимација Републике Србије јер су за време ратног стања и НАТО агресије припадници милиције били у саставу Војске Југославије која је била у надлежности Савезне Републике Југославије и Врховне Команде.

Ово се не може прихватити будући на неспорну чињеницу да се тужилац дана 14.03.1999. године као радник туженог налазио на радном месту дежурног полицајца у објекту на Клиси, објекту МУП Републике Србије када се десио штетни догађај, бомбардовање објекта, којом приликом је тужилац задобио тешке телесне повреде.

Правилна је стога оцена првостепеног суда да не прихвати приговор промашене пасивне легитимације туженог будући да је до повређивања тужиоца дошло приликом вршења дужности на његовом радном месту

што има за последицу у погледу основа одговорности туженог према одредбе чл. 106. ст. 5. Закона о радним односима ("Сл. гласник РС", 55/96) тада важећег материјалног прописа, из чије садржине произилази да ако запослени претрпи повреду или штету на раду или у вези са радом, послодавац је дужан да штету надокнади.

Тужени за насталу штету одговара и применом правила објективне одговорности из одредбе члана 173. и члана 174. Закона о облигационим односима када се за штету одговара без обзира на кривицу, обављањем опасне делатности где штета настаје у околностима повећане опасности, повећаног ризика у вршењу делатности, као што је у конкретном случају била делатност тужиоца као дежурног полицајца у објекту МУП. При томе, тужени се ове одговорности не може ослободити позивањем на вишу силу као непредвиђеног, ванредног догађаја, под околностима проглашеног ратног стања и очекиваних напада НАТО снага, где је присутан критеријум предвидљивости који не ослобађа туженог објективне одговорности."

(Из пресуде Окружног суда у Новом Саду, Гж. 1700/03 од 22. јануара 2004)

Аутор сентенце: Александар Радованов, судија Окружног суда у Новом Саду)

ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ (ДРЖАОЦА) ИМАОЦА ОПАСНЕ СТВАРИ

Ако се власник опасне ствари у време штетног догађаја и настале штете налази у државини правно овлашћеног држаоца (по основу уговора о закупу) тада за штету коју је проузроковао радник држаоца ствари одговара држалац (закупац) ствари а не власник.

Из образложења:

"Према утврђеним чињеницама, дана 26.04.2004. године, тужени I реда М.И. управљао је теретним комби возилом рег. ознаке НС 736-21, којом приликом није прилагодио брзину кретања свог возила условима пута и саобраћаја, влажном коловозу и густини саобраћаја, па је изазвао саобраћајну незгоду на тај начин што је предњим делом свог возила налетео на задњу страну путничког возила које је стајало заустављено у крајњој левој саобраћајној траци испред возила М.И. а којим је управљала ту-

жиља и које се од удара одбило те налетело предњим делом на задњу страну путничког возила рег. ознаке НС 054-РП-01 које се кретало истим правцем и смером испред возила тужиле.

У овом удесу оштећено је возило тужиле и имајући у виду обим и степен оштећења као и старости и опште стање возила штета је економски тотална и на дан 14.02.2003.г. износи 18.334,48 динара. Висина пореза на промет при куповини половног возила на дан 14.02.2003.г. износи 578,00 динара. У наведеној саобраћајној незгоди тужиле је претрпела лаке телесне повреде у виду ударца у главу, крвни подлив у пределу десног ока, ударац у пределу врата са задње стране. Тужиле је трпела физичке болове и страх интензитета и дужине трајања како је то ближе назначено у образложењу првостепене пресуде. На дан настанка предметне саобраћајне несреће теретно комби возило ознаке НС 736-21 марке "Застава" власништво је "БК" Д.О.О. и било је осигурано код "Панонија осигурања". Поводом овог саобраћајног удеса против М.И. вођен је прекршајни поступак и он је оглашен одговорним за прекршај. Тужени II реда "БК" ДОО и предузеће "10 Август" из Н.С. закључили су дана 14.02.2000. године уговор о коришћењу моторних возила на основу ког уговора је тужени II реда уступио на коришћење теретно комби возило Застава рег. ознаке НС 736-21 предузећу "10 Август" из Новог Сада.

На тако утврђене чињенице, првостепени суд је погрешно применио материјално право, када је тужбени захтев у односу на туженог II реда усвојио, са разлога које овај суд не прихвата, јер по налажењу овог суда, имајући у виду одредбу члана 174. Закона о облигационим односима којим је регулисано да за штету од опасне ствари одговара њен ималац, а за штету од опасне делатности одговара лице које се њоме бави, то у конкретном случају, не одговара власник ствари овде тужени II реда јер ако се власникова опасна ствар у време штетног догађаја и настале штете налази у поседу правно овлашћеног поседника (закупца, посудиоца и сл.) тада је каузално одговоран тај поседник а не власник опасне ствари што је у конкретном случају, јер је тужени II реда као власник моторног возила које је штету изазвало закључио Уговор о коришћењу тог возила са предузећем "10 Август" из Новог Сада. То значи да тужени II реда није одговоран пошто се његова опасна ствар, у време штетног догађаја и настале штете налазила у поседу правно овлашћеног поседника предузећа

"10 Август" из Н.С. па би у конкретном случају солидарно одговорно могло бити једино то предузеће, а не тужени II реда.

Стога је жалба туженог II реда усвојена, а првостепена пресуда у односу на њега преиначена, тако што је тужбени захтев одбијен а применом члана 373. став 1. тачка 4. ЗПП-а.

С друге стране, првостепени суд је правилном применом материјалног права тужбени захтев тужиље у односу на туженог I реда усвојио јер власник и корисник моторног возила а солидарно са њима и осигуравач одговарају оштећеном лицу, па оштећено лице овде тужиља може тражити накнаду штете било од власника-корисника, осигуравача појединачно, било од свих њих солидарно, па стога и нису основани жалбени наводи туженог I реда који је управљао возилом и због чије је искључиве кривице на возилу тужиље настала штета, да за насталу штету суд треба обавезати осигуравача а не њега, јер је возило у тренутку настале штете било осигурано код А.Д. "Панонија осигурање" из Н. С.

Стога је у наведеном делу, жалба туженог I реда одбијена а првостепена пресуда у односу на овог туженог потврђена применом члана 368. ЗПП-а."

(Из пресуде Окружног суда у Новом Саду, Гж. 4789/03 од 22. априла 2004)

Аутор сентенце: Александар Радованов, судија Окружног суда у Новом Саду)

РЕФУНДАЦИЈА ТРОШКОВА ЗДРАВСТВЕНИХ УСЛУГА

Без ваљаног упута и оцене лекарске комисије да је пружање здравствене услуге било хитно и неопходно осигураник нема право да након пружене здравствене услуге у приватним ординацијама накнадно тражи рефундацију тих трошкова.

Из образложења:

"Основано се у жалби туженог указује да чињенично стање није потпуно и правилно утврђено. Наиме, првостепени суд утврђује да је у конкретном случају лечење сада покојне М.П. у хипербаричној комори у приватној ординације "Праксис" било хитно и неодложно те да стога има право њена ћерка као наследник на рефундацију трошкова лечења у изно-

су од 75.000,00 динара са законском затезном каматом од дана подношења захтева туженом па до исплате. Првостепени суд заузима становиште о праву на рефундацију на основу налаза и мишљења вештака др Ј. који налаз је у целости прихватио.

Међутим, овакав закључак првостепеног суда је доведен у озбиљну сумњу јер све битне чињенице за пресуђење у овом спору нису утврђене. По оцени већа другостепеног суда није довољно засновати одлуку само на налазу и мишљењу вештака др Ј. Ово не само због чињенице што је тај вештак предложен од стране тужиле, па може да изазива сумњу у његову објективност, него пре свега због чињенице да је вештак др Ј. дао свој налаз и мишљење на основу медицинске документације која потиче из приватне ординације "Праксис" која је и извршила здравствену услугу тужилји у виду 25 третмана у хипербаричној комори. Ово основано тужени у жалби истиче јер је очигледно да ће приватна ординација "Праксис" навести да је лечење било хитно неопходно и нужно да би оправдала своју здравствену услугу коју је пружила тужилји и наплатила. Сада покојна П.М. је била упућена на лечење у хипербаричну комору у Заводу за хипербаричну медицину у Београду одакле је након 5 третмана отпуштена због кардијалних тегоба. Након тога П.М. наставља самоиницијативно у приватној ординацији "Праксис" са још 25 третмана у хипербаричној комори мада за то није имала упут од стране изабраног лекара нити одобрење од стране лекарске комисије туженог. Насупрот мишљењу приватне ординације "Праксис" стоји мишљење лекарске комисије Републичког завода за здравствено осигурање Филијала за Јужнобачки округ да ово даље лечење није било неопходно и хитно. Чињеница је да је сада покојна П.М. отпуштена из Завода за хипербаричну медицину и да се престало са даљим третманом због кардијалних тегоба. Стога је било неопходно прибавити од Завода за хипербаричну медицину из Београда стручно мишљење у вези са даљим третманом П.М. баш због здравственог стања у коме се она налазила и због кардијалних тегоба. Да ли је било индиковано даље лечење у хипербаричној комори и које је ризике то лечење носило. У сваком случају на овако сложено стручно питање није могао да одговори само вештак др Ј. на основу медицинске документације из приватне ординације "Праксис" већ је морао имати у виду и осталу медицинску документацију. Пошто је тужени оспорио налаз и мишљења и истакао озбиљне примедбе првостепени суд је био дужан да одреди ново вештачење путем стручне здрав-

ствене установе која ће имајући у виду целокупну медицинску документацију дати свој стручни налаз и мишљење у конкретном случају.

Према чл. 20 Одлуке туженог о садржини и обиму здравствене заштите ("Службени гласник РС", бр. 44/99) који је важећи позитивни пропис те је суд дужан да га примењује прописано је да се на терет здравственог осигурања осигураним лицима не обезбеђује здравствена заштита у здравственој установи на подручју Филијале Републичког завода без упута изабраног лекара и са упутом назначеним "на лични захтев", осим у случајевима за које лекарска комисија оцени да је пружање здравствене услуге било неопходно и хитно. Без ваљаног упута и без оцене лекарске комисије да је пружање здравствене услуге хитно и непоходно осигураник нема право да након пружене здравствене услуге у приватним ординацијама накнадно тражи рефундацију тих трошкова. Ова процедура је прописана позитивним прописима и уколико се она не поштује тада доношење ових прописа нема никаквог смисла.

У поновљеном поступку првостепени суд ће имајући у виду све горе наведено одредити ново вештачење путем одговарајуће здравствене установе која ће имајући у виду целокупну медицинску документацију дати свој стручан налаз и мишљење у вези са конкретним случајем да ли је пружање тих 25 третмана у хипербаричној комори било неопходно и хитно за лечење сада покојне П.М. посебно вештак да да одговор, да ли су кардијалне тегобе код П.М. биле евентуална сметња за даље лечење у хипербаричној комори и зашто је она отпуштена из Завода за хипербаричну медицину у Београду где се престало са даљим третманом након 5 терапија због кардијалних тегоба."

(Из решења Окружног суда у Новом Саду, Гж.3463/04 од 29. октобра 2004)

Аутор сентенце: Александар Радованов, судија Окружног суда у Новом Саду)

НАКНАДА ТРОШКОВА ЛАПАРАСКОПСКЕ ОПЕРАЦИЈЕ

Тужилац нема право на рефундацију трошкова лапараскопске методе јер је она ванстандардна метода, па оштећени има право на накнаду трошкова операције жучне кесе у висини класичног оперативног захвата.

Из образложења:

"Доносећи побијану пресуду, првостепени суд између осталог утврђује да је тужилац упућен на болничко лечење са дијагнозом хронично запаљење жучне бешике, где је остао до 21.02.2001.године, те да је у том периоду извршено лапараскопско одрањење жучне кесе, да лапараскопија представља ванстандардну операцију, да је наведена операција тужиоца била неопходна, да се могла извршити класичном оперативном методом, али је лапараскопска метода за тужиоца била адекватнија због бржег и лакшег постоперативног стања. Из наведеног првостепени суд закључује да тужилац нема право на накнаду трошкова лапараскопске методе, будући да је она ванстандардна услуга, тим пре што је операција код тужиоца могла бити извршена класичном методом.

Правилан је закључак првостепеног суда да тужилац нема право на накнаду трошкова лапараскопске методе. Међутим, утврђено је да је тужиоцу наведена интервенција била неопходна, те да се могла извршити класичном оперативном методом, из чега произилази да је оперативни захват код тужиоца био медицински индикован и неопходан, због чега тужилац има право на накнаду трошкова у висини класичног оперативног захвата, јер ови трошкови падају на терет средстава обавезног здравственог осигурања.

С тим у вези, пропустио је првостепени суд да утврди битну чињеницу, тј. колика би била цена класичног оперативног метода, у односу на лапараскопско одстрањивање жучне бешике, одн. пропустио је да упореди трошкове класичног оперативног захвата са трошковима лапараскопије, те утврди колика је разлика до цене лапараскопског оперативног метода.

Како наведене одлучне чињенице нису утврђиване, а од непосредног су утицаја на оцену основаности тужбеног захтева, ваљало је усвајањем жалбе тужиоца, донети одлуку као у изреци, а применом члана 370 став 1 ЗПП-а."

(Из решења Окружног суда у Новом Саду, Гж.361/03 од 05. фебруара 2004)

Аутор сентенце: Александар Радованов, судија Окружног суда у Новом Саду)

СПОРАЗУМНИ РАСКИД УГОВОРА О РАДУ

Унапред састављен и потписан бланко споразумни раскид уговора о раду је ништав и не производи правно дејство.

Из образложења:

"Према утврђеним чињеницама, тужиоци су били у радном односу код туженог на неодређено време, на радном месту - возача. Тужилац Д.М. је након закључења уговора о раду бр. 305/2001 од 01.09.2001. године, потписао и текст споразумног раскида уговора о раду, у ком је једино недостајао податак о датуму закључења споразума и датуму престанка радног односа. Исти случај је био и са тужиоцем М.М. његовим уговором о раду бр. 253/200 од 15.10.2000. године и закљученим споразумним раскидом уговора о раду. У септембру месецу 2002. године збио се један догађај везан за рад тужилаца, а који је тужени проценио као неприхватљиво понашање, па су "активирани" унапред потписани споразумни раскиди уговора о раду.

Полазећи од напред наведеног, а у свему правилно и потпуно утврђеног чињеничног стања, оцењујући законитост оспорених споразумних раскида уговора о раду, првостепени суд је заузео правилан став, који прихвата и овај суд, да исти не представљају акте који би се могли подвести под одредбу члана 97 став 3 Закона о раду ("Сл. гласник РС" бр. 70/2001) која регулише институт споразумног раскида уговора о раду. Ово стога што они не представљају никакав споразум односно не изражавају сагласност воља уговорних странака односно у конкретном случају тужилаца и туженог, јер је тужени један законски основ престанка радног односа применио на неприхватљив начин.

Сама чињеница да је тужени приликом закључења уговора о раду са тужиоцима затражио и потписивање бланко споразума о раскиду истих тих уговора, која чињеница је неспорна, управо указује да је такво поступање туженог супротно смислу института споразумног престанка радног односа, а може се говорити и о злоупотреби права од стране туженог.

Према томе, првостепени суд је правилно оспорене споразуме као незаконите поништио, а туженог обавезао да тужиоце врати у радни однос и распореди на њихова ранија или друга одговарајућа радна места.

Жалбени навод туженог којим оспорава закључивање првостепеног суда да је тужени институт споразумног раскида уговора о раду применио на неприхватљив начин, образлажући свој супротни став тиме да су тужиоци својом слободном вољом и са пуном свешћу о последицама унапред

дали своју сагласност да им може престати радни однос када послодавац изрази такву вољу, овај суд није прихватио. Најпре из разлога што се према правилно утврђеним чињеницама доводи у питање сам начин закључења оспорених споразума, на којој Закон код овог института посебно инсистира. Јер у споразуму, да би могао бити прихваћен, мора бити одређен дан престанка радног односа. Управо дан престанка, приликом потписивања оспорених споразума, није био унет у споразум (било је остављено празно место) те самим тим није било ни предмета око чега би тужиоци са туженим били сагласни, дакле око дана престанка радног односа. Чињеница да је тужени датум престанка унео у оспорене споразуме накнадно говори у прилог правилном закључивању првостепеног суда, а супротно жалбеним наводима туженог, да је институт споразумног раскида уговора о раду са тужиоцима тужени применио на неприхватљив начин."

(Из пресуде Окружног суда у Новом Саду, Гж. 250/04 од 29. јануара 2004)

Аутор сентенце: Александар Радованов, судија Окружног суда у Новом Саду)

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА УПРАВНОГ ОДЕЉЕЊА ОКРУЖНИХ СУДОВА

ЗАИНТЕРЕСОВАНА ЛИЦА У ПОСТУПКУ ИЗДАВАЊА УРБАНИСТИЧКЕ ДОЗВОЛЕ

У поступку издавања урбанистичке дозволе поред подносилаца захтева за издавање урбанистичке дозволе као директних странака могу учествовати и заинтересована лица као индиректне странке, а то су лица чија права или правни интереси би у поступку издавања урбанистичке дозволе могли бити повређени.

У круг заинтересованих лица спадају власници суседних објеката или власници и корисници суседних парцела.

Из образложења:

"Оспорено решење Покрајинског секретаријата за архитектуру, урбанизам и градитељство од 3. јуна 2002. године је донето уз погрешну примену одредаба члана 39 Закона о општем управном поступку ("Службени лист СРЈ", бр. 33/97).

У члану 39. Закона о општем управном поступку је прописано да је странка лице по чијем је захтеву покренут поступак или против кога се води поступак или које, ради заштите својих права или правних интереса, има право да учествује у поступку.

Из цитиране одредбе члана 39. Закона о општем управном поступку, произилази да у управном поступку својство странке, поред лица о чијем правима и обавезама се решава у поступку тј. активне и пасивне директне странке, имају и тзв. индиректне странке тј. заинтересована лица која у поступку учествују ради заштите својих права и правних интереса. У управној ствари издавања урбанистичке дозволе, директне активне странке су лица из члана 45 став 1 Закона о планирању и уређењу простора и насеља ("Сл.гласника РС", бр. 44/95) тј. лица која су поднела захтев за издавање урбанистичке дозволе.

По становишту овог суда, које се заснива на садржини горе цитиране одредбе члан 39. ЗУП-а, а има упориште у изнетом правном ставу већа за управне спорове Врховног суда Србије, у поступку издавања урбанистичке дозволе, поред подносилаца захтева за издавање урбанистичке дозволе као директних странака, могу учествовати и индиректне странке тј. заинтересована лица која испуњавају члана 39. ЗУП-а предвиђен услов а то је да се ради о лицима чија права или правни интереси би у поступку издавања односно садржином урбанистичке дозволе могли бити повређени, а не да јесу повређени. То конкретно значи да у круг заинтересованих лица свакако спадају власници објекта или и власници или корисници парцеле а који објекат односно парцела је суседна парцела на којој треба да се гради објекат или изводе други радови за које се издаје урбанистичка дозвола, јер промена стања у простору која настаје изградњом објекта или извођењем других радова на суседној парцели, објективно увек може имати и елементе који су на штету права и правних интереса поменутих лица. Из тога, надаље, произилази да се у управном поступку издавања урбанистичке дозволе својство индиректне странке мора признати сваком лицу које докаже свој власнички или кориснички правни статус на суседном објекту или парцели, а не може се условљавати доказивањем од стране тих лица односно утврђивањем од стране органа управе, да права или правни интереси поменутих лица у конкретном случају јесу повређени.

Према томе, у предметној управној ствари, тужбом оспорено другостепено решење Покрајинског секретаријата за архитектуру, урбанизам и градитељство бр. 112-353-00018/2002-01 од 03. јуна 2002. године, је неправилно и незаконито јер је другостепени орган жалбу (у овом управном спору тужиоца) К.Ж. изјављену против првостепеног закључка од 03. априла 2002. године којим му није признато својство (индиректне) странке у поступку издавања предметне урбанистичке дозволе, као неосновану одбио позивајући се искључиво на разлоге који се свode на утврђење другостепеног органа да права или правни интереси К.Ј. нису повређени издавњем предметне урбанистичке дозволе. Таква аргументација другостепеног органа не само да није у складу са одредбом члана 39. ЗУП-а, о појму индиректне странке у поступку, него имплицира и још једну битну повреду правила управног поступка а која се састоји у томе да се од стране органа управе утврђује непостојање повреде права или се од стране органа управе утврђује непостојање повреде права или правног интереса неког

лица, пре него што је том лицу признато својство странке и тиме му омогућено да адекватно учествује у управном поступку.

Из наведених разлога, а на основу члана 38. став 2, члана 41. став 2. Закона о управним споровима, суд је поништио тужбом оспорено другостепено решење, а тужени орган је дужан да донесе ново решење у складу са одредбама члана 61. Закона о управним споровима. У поновном управном поступку, потребно је расправити и поуздано утврдити само да ли је К.Ј. власник суседног објекта и корисник парцеле, па у зависности од тога одлучити о захтеву К.Ј. да му се као заинтересованом лицу призна својство странке у поступку издавања предметне урбаниситичке дозволе за изградњу објекта на парцелии бр. 769/1 к.о. Нови Сад II."

(Из пресуде Окружног суда у Новом Саду, У.219/02 од 31. октобра 2003)

Аутор сентенце: Александар Радованов, судија Окружног суда у Новом Саду)

НАДЛЕЖНОСТ РЕДОВНОГ СУДА

Суд опште надлежности у редовном (парничном) поступку је надлежан за преиспитивање правне ваљаности одлуке Скупштине стамбене зграде о избору председника Скупштине зграде.

Из образложења:

"Тужбом оспореним другостепеним решењем Покрајинског секретаријата за архитектуру, урбанизам и градитељство у Новом Саду број 112-360-35/2002-03 од 14.10.2002. године одбијена је као неоснована жалба Општине Суботица изјављена против закључка Општинске управе Одељења за инспекцијско-надзорне послове у Суботици број III-09-360-118/2002 од 30.05.2002. године, а којим ожалбеним првостепеним решењем је одбачен предлог ради покретања поступка за испитивање правилности избора председника Скупштине зграде у улици Енгелсова бр. 4 у Суботици који је поднет од стране Службе за заступање Општине Суботица под бројем III-07-у. 181/2002 дана 19.02.2002. године. У образложењу закључка је наведено да ово Одељење није надлежно због тога што се поднеском не тражи контрола примене неких од одредаба Закона о одржавању стамбених зграда већ се тражи преиспитивање правилности поступ-

ка избора председника Скупштине зграде, а што не спада у домен примене одредаба тог закона. У образложењу оспореног решења од 14.10.2002. године је наведено да је правилно првостепени орган закључио да се у конкретном случају не ради о правној ствари инспекцијског надзора у смислу члана 31. Закона о одржавању стамбених зграда те да се због тога нису стекли ни услови за покретање управног поступка и да је првостепени орган правилно одбацио предлог. У конкретном случају се ради о правној ствари преиспитивања и оцене правне ваљаности одлуке Скупштине Стамбене зграде, а према члану 20. Закона о одржавању стамбених зграда, за шта је надлежан суд опште надлежности у редовном поступку, а не орган управе у управном поступку.

У тужби којом је против наведеног решења покренуо управни спор, тужитељ је предложио да суд оспорено решење поништи и предмет врати на поновно одлучивање. Сматра да је погрешан закључак оба управна органа да се у конкретном случају не ради о правној ствари која се решава у управном поступку на основу члана 31. Закона о одржавању стамбених зграда. Поново упућује на одредбе чл. 13. и 15. те члана 31. Закона о одржавању стамбених зграда.

Испитујући законитост тужбом оспореног решења на основу навода тужбе, списка предмета, а у смислу одредаба члана 10. и члана 39. Закона о управним споровима ("Сл. лист СРЈ", бр. 46/96), суд је нашао да тужба није основана.

Према члану 15. став 2. Закона о одржавању стамбених зграда ("Сл. гласник РС", бр. 44/95 и 46/98), председник Скупштине зграде бира се већином гласова чланова Скупштине зграде. Према члану 20. истог закона лице које сматра да му је одлуком Скупштине зграде повређено неко право или правни интерес на закону заснован, може ту одлуку побијати пред надлежним судом. Према члану 31. став 1. истог закона, надзор над применом одредаба овог закона и прописа донетих на основу њега врши општина, односно градска управа.

У конкретном случају, а ценећи комплетну документацију из управног поступка, суд је утврдио да је тужитељ поднео Општинској управи Суботица предлог ради покретања поступка за испитивање правилности избора председника Скупштине зграде у улици Енгелсова бр. 4 у Суботици дана 18.02.2002. године, да је тај предлог одбачен закључком Одељења за инспекцијско-надзорне послове у Суботици од 30.05.2002. године, да се

тужитељ жалио на тај закључак, те да је његова жалба одбијена оспореним решењем од 14.10.2002. године.

Имајући у виду напред цитиране одредбе закона, те утврђено чињенично стање, становиште је суда да је тужени орган правилно и законито поступио приликом доношења оспореног решења, те да је дао детаљно образложење истог, а које прихвата и овај суд.

Наиме, у конкретној правној ствари ради се о преиспитивању и оциени правне ваљаности одлуке Скупштине стамбене зграде, која по члану 15. став 2. Закона о одржавању стамбених зграда бира председника Скупштине зграде, а ако је неко незадовољан том одлуком исту може побијати пред надлежним судом, како је то регулисано чланом 20. Закона о одржавању стамбених зграда. Не ради се о надзору над применом Закона о одржавању стамбених зграда и прописа донетих на основу њега, што је регулисано члану 31. овог закона, а на коју одредбу се тужитељ погрешно позива."

(Из пресуде Окружног суда у Новом Саду, У. 395/02 од 28. новембра 2003)

Аутор сентенце: Александар Радованов, судија Окружног суда у Новом Саду)

ПРЕСТАНАК РАДА РАДЊЕ (Члан 26. Закона о приватним предузетницима)

Престанак рада радње се утврђује даном одјаве радње, те се не може престанак рада утврђивати ретроактивно.

Из образложења:

"Одјављивање делатности приватног предузетника и престанак рада радње уређени су Законом о приватним предузетницима ("Сл. гласник СРС", бр. 54/89 и 9/90, те "Сл. гласник РС", бр. 46/91, 53/95 и 35/2002).

У члану 26. Закона о приватним предузетницима је прописано да радња престаје са радом одјавом. Оснивач радње, односно оснивачи ортачке радње одјаву врше најкасније даном подношења пријаве о престанку рада писменим путем или давањем изјаве на записник код надлежне општинске јединице локалне самоуправе. У одјави се мора назначити да-

тум престанка рада. Престанак рада по одјави не може се утврђивати ретроактивно.

Према стању у списима предмета, у тужбом оспореном другостепеном решењу и ожалбеном првостепеном решењу је тачно утврђено да је К.Д., у овом управном спору тужилац, дана 17. јуна 2003. године, првостепеном органу поднео писмени захтев за одјаву радње СУР-бифе "Кафе" са седиштем у Новом Саду, Вршачка бр. 35, чији је он оснивач. У свом захтеву тужилац је тражио да се као дан престанка радње утврди 31. децембар 1996. године. Обзиром да је тужилац писмени захтев за одјаву радње поднео дана 17. јуна 2003. године, првостепени орган је правилно и законито одлучио када је као датум престанка рада радње тужиоца утврдио 17. јуни 2003. године. Захтев тужиоца-оснивача радње да се као датум престанка рада радње утврди 31. децембар 1996. године, првостепени орган је правилно одбио, с обзиром на изричиту одредбу става 4. члана 26. Закона о приватним предузетницима која искључује могућност да се престанак рада радње утврђује ретроактивно. Из истих чињеничних и правних разлога суд налази да је правилно и законито одлучио и тужени другостепени орган када је тужбом оспореним другостепеним решењем од 19. августа 2003. године одбио као неосновану жалбу коју је тужилац изјавио против горе наведеног првостепеног решења.

Суд је ценио тужбене наводе и нашао да они не садрже чињенице и разлоге из којих би произишло да је тужбом оспорено другостепено решење незаконито. Тужбени навод да је тужиочева радња дана 31. децембра 1996. године фактички престала са радом није од утицаја на другачију одлуку суда у овом управном спору с обзиром на горе цитиране одредбе члана 26. Закона о приватним предузетницима. Исто тако, за утврђивање дана престанка тужиочеве радње правно су ирелевантни и остали тужбени наводи који би требало да поткрепе тужиочеву тврдњу да је он фактички престао са радом 31. децембра 1996. године."

(Из пресуде Окружног суда у Новом Саду, У. 409/03. од 21. маја 2004)

Аутор сентенце: Александар Радованов, судија Окружног суда у Новом Саду)

ПРИКАЗИ

Новица Пековић,
судија Врховног суда Србије

НАЧЕЛО ЗАКОНИТОСТИ И ПРЕДЛОГ НОВОГ КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА

Уводна разматрања

Зашто смо у овој теми?

Осветљавање начела законитости од стране једног праксисте могло би да буде преамбициозно, па чак и неодмерено.

Зашто?

Из једноставног разлога што је правна теорија и наука о овом начелу скоро све рекла, и

из једноставног разлога што се начело законитости сматра универзалним начелом:

а) прокламовано је у Универзалној декларацији о правима човека од 10.12.1948. године у члану 11. став 2, на начин да: "Нико не сме бити осуђен за дела, или пропуштања која нису представљала кривично дело по националном или међународном праву у време када су извршена.

Исто тако, не сме се изрицати тежа казна од оне која се могла применити у време кад је кривично дело извршено".

б) Гарантовано је и од стране Европске конвенције о заштити права човека и основних слобода од 4. новембра 1950. године у члану 7. став 1. тако што је одређено у Делу о "Кажњавању само на основу закона", да: "Нико се не може сматрати кривим за кривично дело извршено чињењем или нечињењем које, у време када је извршено, није представљало кри-

вично дело по унутрашњем или међународном праву. Исто тако, не може се изрећи строжа казна од оне која је била прописана у време када је кривично дело извршено",

в) прихваћено је и у Међународном пакту о грађанским и политичким правима од 16.12.1966. године у члану 15. став 1. тако што се одређује да: "Нико не може бити сматран кривим за дела или пропуштања која нису представљала кривично дело према домаћем или међународном праву у време када су била извршена. Исто тако, неће бити изречена нека тежа казна од оне која је могла бити примењена у тренутку када је кривично дело било извршено. Ако касније, после извршења дела, законском одредбом буде предвиђена примена лакше, поступак ће се тиме користити", и

г) Римски Статут међународног кривичног суда (МКС) у оквиру Општих начела кривичног права, на првом месту, у члану 22. одређује:

"1. Нико, према овом статуту, није кривично одговоран за дело које у тренутку извршења није било кривично дело из надлежности овог Суда.

2. Прописи којима је одређено биће кривичног дела тумаче се рестриктивно и њихово значење се не сме одређивати применом аналогије. У случају двосмислених одредаба, пропис се тумачи увек у корист лица против кога се спроводи истрага, лица против кога се води кривични поступак или лица коме се изриче пресуда.

3. Овај члан се не сме тумачити као инкриминација било ког понашања као кривичног дела по међународном праву, а независно од одредаба овог статута", и

у следећем члану 23. истог статута прописано је да: "Лице које Суд огласи кривим може бити кажњено само у складу са овим статутом".

Дакле, из напред наведеног јасно је све и посебно да је принцип *nullum crimen, nulla poena sine lege* уздигнут на ниво универзалног принципа и просто је обавеза националних кривичних законодавстава да га уграде у своје кривичне законике.

Домаће кривично законодавство је то чинило, а чини то и у новом Предлогу Кривичног законика, јер:

а) у важећем Основном кривичном закону (ОКЗ), и то у члану 3. одређено је да: "Никоме не може бити изречена казна или дурга кривична

санкција за дело које, пре него што је учињено, није законом било одређено кривично дело и за које није била законом прописана казна", и

б) у Предлогу Кривичног законика и то у делу "Нема кривичног дела нити казне без закона", у члану 1. одређено је да: "Никоме не може бити изречена казна или друга кривична санкција за дело које пре него што је учињено законом није било одређено као кривично дело, нити му се може изрећи казна или друга кривична санкција која законом није била прописана пре него што је кривично дело учињено".

И да се вратимо на почетно питање.

Зашто онда један праксиста улази у овај до те мере јасан принцип?

Да га можда учини мање јасним?

Управо, у том, наизглед ироничном питању, смештена је тема овог реферата.

У чему је проблем?

У томе што судска пракса уочава одступања од начела законитости управо утврђеним у напред цитираним универзалним документима, која (одступања) досежу дотле да просто поништавају то јасно и универзално начело законитости или принцип *nullum crimen, nulla poena sine lege*.

О томе правна теорија и наука, усуђујем се да констатујем, бојаљиво приступа објашњењу овог феномена и тако оставља "врућ кромпир" судској пракси.

И ту настаје проблем за судску праксу и истовремено простор за осветљавање тог проблема од стране једног праксисте.

Наука о кривичном праву нас учи да конструкцију начела законитости чине четири дела:

Први део искључује примену неписаног, што превасходно значи обичајног права и у науци је познат као *nulla poena sine lege scripta*,

други део садржи забрану ретроактивне примене кривичног закона и то је изражено као *nulla poena sine lege praevia*,

трећи део садржи начело одређености које значи да кривично правне норме морају да буду одређене и прецизне у што вишем степену, и

четврти део садржи забрану примене права путем аналогije или познатог у науци као *nulla poena sine lege stricta*.

Јасно је да је уважавање ових правних стандарда у оквиру начела законитости приликом израде и доношења кривичних закона од изузетне важности за судску праксу.

Пропусти и нејасноће у законским и системским решењима доводе судску праксу у један тежак и деликатан положај, трасирајући јој пут ка аналогiji и арбитрерности што је у супротности са начелом законитости.

Да се вратимо на суштину проблема, тј. на

Одступања од начела законитости

Питање пре свих питања је да ли принцип законитости уопште дозвољава могућност одступања од тог начела.

Одговор лежи у на почетку овог рада цитираних универзалних докумената, само у другим одредбама.

Те друге одредбе су:

а) Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода у делу "Кажњавање само на основу закона" у члану 7. став 2. предвиђа одступање од начела законитости тако што одређује у ставу другом: "Овај члан не утиче на суђење и кажњавање неког лица за чињење или нечињење које се у време извршења сматрало кривичним делом према општим правним начелима која признају цивилизовани народи",

б) Међународни пакт о грађанским и политичким правима у члану 15. став 2. предвиђа одступање од начела законитости из члана 15. став 1. јер одређује да: "Ништа се по овом члану не противи суђењу или осуди, сваког појединца због радњи или пропуштања који су у време када су извршени сматрани за кривична дела према општим правним начелима признатим од стране међународне заједнице", и

в) У основном кривичном закону (тренутно важећем у Републици Србији) у делу о "Обавезној примени блажег кривичног закона", у члану 4. став 3. одређено је да: "Ако је у време извршења кривичног дела за то

кривично дело била прописана смртна казна, учиниоцу кривичног дела може се изрећи казна затвора од 40 година",

уз истовремено одређивање у ставу 1. истог члана и истог закона да се: "На учиниоца кривичног дела примењује закон који је важио у време извршења дела", и

у ставу 2: "Ако је после извршења кривичног дела измењен закон, једном или више пута, примениће се закон који је блажи за учиниоца".

Шта казују ова одступања?

Шта је са суштином начела законитости садржаној у она четири већ наведена принципа који говоре о:

- а) искључивању неписаног, односно обичајног права,
- б) захтеву за прецизношћу и одређености свих кривично правних норми предвиђених законом,
- в) забрани суђења путем аналогije, и
- г) забрани ретроактивне примене кривичног закона у кривичном судовању?

Заиста, о чему се заправо ради и шта је са тим принципима који граде начело законитости и који су овим одступањима, евидентно је, доста нарушени.

У чему се то практично огледа?

- У томе што је судска власт изложена свакодневним притисцима преко електронских медија и других средстава јавног информисања и разних округлих столова у односу на општепознати проблем одговорности "командујућих лица" по основу тзв. "командне одговорности",

- у томе што је судска власт изложена притиску, на исти начин као напред, да је блага у кажњавању починилаца кривичних дела, а како би применила одредбу члана 4. став 3. Основног кривичног закона (тренутно важећег у Републици Србији) да се учиниоцу кривичног дела изрекне казна затвора од 40 година, уколико је у време извршења кривичног дела била предвиђена смртна казна за то кривично дело, чиме се практично поништава начело примене блажег закона.

Верујем да су ова два примера довољна да укажу на сву опасност која прети од кривичног права када одступа од четири основна принципа који чине суштину начела законитости.

Да ли је тако?

Зато нешто конкретније о овоме кроз једну правну интерпретацију.

Наше позитивно кривично законодавство не познаје кривичну одговорност командујућих лица по основу командне одговорности за радње њихових потчињених.

- Како онда и под којим условима водити кривични поступак по основу те одговорности, за почињене ратне злочине из надлежности Хашког трибунала уколико нам такви поступци буду уступљени, истовремено уз поштовање начела законитости?

- Одговор се налази у уставним и законским одредбама изван позитивног кривичног законодавства Србије,

- та одредба садржана је у члану 16. Уставне повеље државне заједнице Србија и Црна Гора, где је предвиђено да ратификовани уговори и општеприхваћена правила међународног права имају примат над правом Србије и Црне Горе и правом држава чланица.

Тако стижемо до Међународног пакта о грађанским и политичким правима и Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода који су ратификовани од стране наше државне заједнице.

То даље значи да смо прихватили и одредбе о одступању од начела законитости у овим документима а које смо већ напред навели и која су садржана у члану 15. став 2. Међународног пакта и члану 7. став 2. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

- Значи ли то да је у том случају отворен пут пред домаћим кривичним судовима за суђења у поступцима за почињене ратне злочине приликом распада бивше СФРЈ, по основу командне одговорности командујућих лица за радње потчињених?

- Обавезују нас и Женевске конвенције из 1949. године и то Допунски протокол I из 1977. године који о командној одговорности на међународном плану први пут изричито говори у члану 86. став 2:

"Чињеница да је повреду Конвенције или протокола извршио неки потчињени, не ослобађа његове старешине кривичне или дисциплинске одговорности, већ према случају, уколико су они знали, или имали информације које су им омогућиле да закључе под околностима које су владале у то време да је он извршио или ће извршити такву повреду и ако нису предузели све могуће мере у границама своје моћи да спрече или сузбију повреду",

а у члану 87. став 3. одређено је:

"Високе стране уговорнице и стране у сукобу треба да наложе сваком команданту коме је познато да ће његови потчињени или друга лица под његовом контролом извршити повреду Конвенције или овог Протокола, да предузме мере које су потребне да се спречи таква повреда и ако је повреда Конвенције или овог Протокола извршена, да покрене дисциплински или казнени поступак против извршилаца", и

- практично ове одредбе представљају основ за члан 7. став 3. Статута међународног кривичног трибунала за бившу Југославију.

Наизглед, све изгледа јасно.

Али само наизглед.

Остаје само нејасно у чему је радња кривичног дела командујућег лица по основу командне одговорности за његову кривичну или дисциплинску одговорност у односу на радње које почини његов потчињени.

Затим остаје нејасан законски назив тог кривичног дела, и

остаје нејасно да ли је и каква кривична санкција предвиђена за одговорност одређену у члану 86. став 2. Допунског протокола I Женевске конвенције из 1949. године, а ту се истовремено говори и о кривичној и о дисциплинској одговорности.

Скрећем посебно пажњу на одговорност по основу дисциплинске одговорности.

У суђењу "Лапској групи" пред Окружним судом у Призрену 31. јануара 2003. године тај суд, у чијем саставу су и две међународне судије, пресудио је да је оптужени А.К. крив за ратни злочин против цивилног

становништва из члана 142. став 1. КЗЈ под доктрином командне одговорности.

Постоји тенденција, која је додуше смештена изван судске власти, да се овакав принцип судовања примени и пред домаћим кривичним судовима и при том се потенцира члан 30. став 2. важећег Основног кривичног закона где је одређено да кривично дело може бити извршено нечињењем само када је учинилац пропустио чињење које је био дужан да изврши.

Овде остаје само један мали проблем, наизглед мали.

Које је то кривично дело и каква је радња тог кривичног дела?

По нама радња тог кривичног дела мора бити одређена у нечињењу, а дужност на чињење такву радњу кривичног дела одређује блакетном диспозицијом (пропуштање чињења где постоји дужност да се исто изврши мора бити одређена законом).

Свако друго тумачење води у судовање путем аналогije, што начело законитости забрањује.

Да ли је одредба члана 30. став 2. сада важећег Основног кривичног закона ("кривично дело може бити извршено нечињењем само кад је учинилац пропустио чињење које је био дужан да изврши") неодређена и непрецизна и да ли тиме нарушава начело законитости?

Одговор је садржан у напред наведеном примеру осуде у случају "Лапске групе" под доктрином командне одговорности и уз позивање на члан 30. став 2. КЗЈ.

О овоме и на овом месту толико.

Где смо сада у овом проблему? Да ли смо на путу његовог разрешења?

Шта о томе имамо у Предлогу новог Кривичног законика, који још увек (до дана писања овог рада) није ушао у скупштинску процедуру.

Да видимо.

**Предлог новог Кривичног законика
и начело законитости**

Да ли нови Предлог Кривичног законика решава већ изнете проблеме?

На задовољство судске праксе неке решава.

Које?

Првенствено што у члану 5. став 2. у делу временско важење кривичног законодавства одређује да:

"Ако је после извршења кривичног дела измењен закон, једном или више пута примениће се закон који је најблажи за учиниоца".

Овим је одредба о важењу кривичног законодавства учињена веома јасном, прецизном и одређеном, што није случај са сада важећим Основним кривичним законом који говори о примени блажег закона али не и о обавезној примени најблажег закона и тиме допушта примену одредбе из члана 4. став 3. важећег Основног кривичног закона ("ако је у време извршења кривичног дела за то кривично дело била прописана смртна казна, учиниоцу кривичног дела може се изрећи казна затвора од 40 година") а што као што смо већ указали на то води у опасност од злоупотребе кривичног права.

Предлог новог Кривичног законика ово питање решава на један исправан начин и изоставља као решење одредбу члана 4. став 3. већ цитираног важећег Основног кривичног закона.

Предлог новог Кривичног законика решава још један суштински проблем у будућим суђењима за ратне злочине почињене на територији бивше СФРЈ приликом распада исте.

У Глави XXXIV Посебног дела код "Кривичних дела против човечности и других добара заштићених међународним правом", у члану 384. решава проблем законског назива кривичног дела, радњу кривичног дела и санкцију за кривично дело по основу командне одговорности командујућих лица за ратне злочине почињене од стране њихових потчињених, увођењем кривичног дела под називом "Неспречавање вршења кривичних дела против човечности и других добара заштићених међународним правом".

Да ли овакво решење разрешава напред наведене проблеме о суђењу пред домаћим судовима за почињене ратне злочине командујућим лицима по основу командне одговорности за радње потчињених, имајући у виду да начело законитости забрањује ретроактивну примену кривичних закона.

То је тачно, али начело законитости дозвољава и примену будућих закона под условом да су исти блажи од закона који је важио у време извршења кривичног дела и по том принципу односно начелу "Временског важења кривичног законодавства" могућа је и примена кривичног дела из члана 384. Предлога Кривичног законика "Неспречавање вршења кривичних дела против човечности и других добара заштићених међународним правом" јер се кривична одговорност ових лица у наведеном кривичном делу заснива на основу одговорности одређене у члану 86. Допунског протокола I из 1977. године Женевске конвенције из 1949. године које је наша земља ратификовала, па према томе и омогућује њихову примену у домаћој кривичној судској пракси.

Значи, те одредбе из међународног кривичног права на овај начин су непосредно уграђене у домаће кривично законодавство, што је за кривичну судску праксу од изузетног значаја.

Које проблеме од значаја за судску праксу не решава Предлог новог Кривичног законика?

Прво, то је проблем одступања од начела законитости предвиђених у члану 7. став 2. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и у члану 15. став 2. Међународног пакта о грађанским и политичким правима, које документе је наша земља ратификовала и на које није ставила никакву резерву у погледу тих одредби.

Да ли је у Предлогу новог Кривичног законика било места за такву интервенцију?

Зашто је избегнуто такво решење?

Да ли то значи да уколико дође до усвајања овог Предлога Кривичног законика да домаћи законодавац не признаје оваква одступања?

Судска пракса ће морати у случају таквог решења да уложи знатно веће напоре и да се директно позива на одредбе Међународног кривичног права и међународне уговоре и конвенције које је наша земља ратификовала а што је очигледно и могуће с обзиром на решења садржана у Уставној повељи државне заједнице Србија и Црна Гора и Уставу Републике Србије.

Чини се да је проблем више политичке него правне природе и можда отуда такво решење у Предлогу новог Кривичног законика.

Друго, у делу о "Извршењу кривичног дела нечињењем" у члану 15. став 2. Предлога новог Кривичног законика одређено је да:

"Нечињењем може бити учињено и кривично дело које је законом одређено као чињење, ако је учинилац пропуштањем дужног чињења остварио обележја тог кривичног дела" што би требало да буде замена за решење из сада важећег Основног кривичног закона предвиђеног у члану 30. став 2. ("Кривично дело може бити извршено нечињењем само кад је учинилац пропустио чињење које је био дужан да изврши".)

Овакво решење у новом Предлогу Кривичног законика захтева суптилнију анализу.

У том смислу указујемо на решење у члану 15. став 1. Предлога где је одређено да:

"Кривично дело је учињено нечињењем кад закон пропуштање да се предузме одређено чињење предвиђа као кривично дело" што разрешава већ напред наведени проблем о законском називу кривичног дела и радњи кривичног дела командујућих лица по основу командне одговорности за радње њихових потчињених, то јест, инсистира на начелу законитости у свим његовим сегментима, али истовремено чини се да одредба члана 15. став 2. постаје неодређена до те мере да замагљује и одлично решење у члану 15. став 1. Предлога Кривичног законика. Значи ли то да командујуће лице може бити оглашено кривим за извршење кривичних дела: геноцид, злочин против човечности, ратни злочин против цивилног становништва и ратни злочин против ратних заробљеника позивањем на решење садржано у одредби члана 15. став 2. Предлога новог Кривичног законика ("Нечињењем може бити учињено и кривично дело које је законом одре-

ђено као чињење, ако је учинилац пропуштањем дужног чињења остварио обележја тог кривичног дела").

Тако је поступљено у случају осуде "Лапској групи", о чему је напред било речи, уз истовремено позивање у овој анализи на временско важење кривичног законодавства одређеног у члану 5. став 2. Предлога новог Кривичног законика који одређује да се у случају измене кривичних закона има применити закон који је најблажи за учиниоца.

И да закључимо

Право или политика.

Политика или право.

Завидимо политици, може да се препусти праву и биће веома демократска. У супротном, препуштањем примата политици у односу на право и право и политика више нису ни право ни политика.

Тада нема ни владавине права ни демократије.

Или,

Начело законитости постало је универзално начело, надрасло је границе националних законодавстава, па самим тим и националног кривичног законодавства.

Национални судови могу и непосредно да примењују норме међународног права у својим одлукама, иако се те норме налазе изван националног кривичног законодавства.

Зато национално кривично законодавство мора да прати и прихвати, "транспортује" и "трансферише" норме међународног права које су засноване на правним начелима која признају цивилизовани народи, у своје национално законодавство.

На тај начин те норме ће постати и националне, а што ће националним судовима који суде у име те нације бити олакшано да остваре своју уставом и законом утврђену функцију.

Још нешто.

Судску власт не треба доводити у позицију да отказује "послушност" одредбама које по својој суштини нарушавају начело законитости у било ком сегменту.

Иначе, судска власт то уме, као што је то учинила у односу на решење из члана 48. Основног кривичног закона, које омогућава примену система неограничене асперације у изрицању јединствене казне затвора.

До "непослушности" је дошло због задржаног решења у другој одредби истог закона (члан 38) која је одредила да казна затвора не може бити већа од 15, односно 40 година.

Код таквог стања ствари, због неодређености кривично правне одредбе судска пракса никада није прихватила систем неограничене асперације у изрицању јединствене казне затвора иако је то могуће с обзиром на напред наведено решење у важећем Основном кривичном закону.

И на крају, развијање демократије и владавина права морају да буду основно обележје свих институција једне државе и темељ људских односа у њој, а од начина решавања начела законитости у националном законодавству, посматрано у склопу са нормама међународног кривичног права, најлакше је одредити и степен демократичности једне државе и ниво владавине права у њој.

Литература, документи, судска пракса

Др Б. Чејовић, Принцип *nullum crimen, nulla poena sine lege* у међународном и домаћем кривичном законодавству, Удружење за међународно кривично право, Међународни научни скуп Тара, мај 2004. године.

Др З. Стојановић, Коментар Кривичног закона СРЈ, 1997. година.

Др В. Камбовски, Примена супранационалних норми међународног казненог права, Удружење за међународно кривично право, Међународни научни скуп Тара, септембар 2003. године.

Европска конвенција за заштиту људским права ("Сл. лист СЦГ" - Међународни уговори, број 9/2003).

Прикази

Међународни пакт о грађанским и политичким правима ("Сл. лист СФРЈ", број 17, 1971. година стр. 502 до 514),

Предлог новог Кривичног законика

Основни кривични закон

Пресуда Окружног суда у Призрену у случају "Лапска група".

Снежана Андрејевић,
судија Врховног суда Србије

ЗАКОН О МИРНОМ РЕШАВАЊУ РАДНИХ СПОРОВА¹

Поступак мирног решавања колективних и индивидуалних радних спорова покреће се и води по овом закону само ако о истом спору није одлучено у складу са прописима о раду.

Према образложењу нацрта овог закона који је пре усвајања у Народној скупштини разматрала Влада Републике Србије:

"Уставни основ – за доношење овог закона садржан је у члану 72. став 1. тачка 12. Устава Републике Србије, а разлози за доношење закона су – непостојање посебног прописа у правном систему Републике Србије који регулише методе мирног решавања колективних и индивидуалних спорова, као ни институционализована служба за мирно решавање радних спорова. У поступку закључивања, измена и допуна, као и примене колективних уговора, веома често долази до спорова које социјални партнери не успевају да реше споразумом, односно мирним методама, већ прибегавају методама колективне акције – штрајковима. Бројни и чести штрајкови имају негативне последице и по запослене и по послодавца.

Поред колективних радних спорова, према образложењу нацрта овог закона, бројни су и спорови у остваривању појединачних права и обавеза из радног односа – индивидуални радни спорови. Ови спорови решава-

¹ Закон о мирном решавању радних спорова објављен је у "Службеном гласнику Републике Србије" од 22.11.2004. године, ступа на снагу 30.11.2004. године, а примењује се од 1.01.2005. године.

ју се у поступку који воде судови опште надлежности, па због великог броја спорова и сложености поступка који се заснива на грађанском процесном праву, поступак пред судом по правилу траје више година. С обзиром да се ради о споровима поводом остваривања основних права из радног односа (отказ уговора о раду и исплата минималне зараде), овако дуготрајан судски поступак доводи запослене у тежак материјални положај. С друге стране трајање поступка пред судом директно утиче и на увећање износа накнаде штете коју је послодавац дужан да исплати запосленом на име изгубљене зараде у случају незаконитог отказа уговора о раду. Према томе у интересу је и запосленог и послодавца да се спорови поводом остваривања појединачних права из радног односа решавају у краћем поступку и ван суда. Законом о раду утврђена је обавеза суда да правоснажну пресуду у радном спору донесе у року од шест месеци од дана покретања поступка пред судом. Досадашња пракса је показала да судови нису у могућности да поштују ову законску обавезу, што указује да постоји потреба да се уведу алтернативни, вансудски начини решавања индивидуалних радних спорова.

Један од основних разлога наведеног стања јесте чињеница да у Републици Србији не постоји институционализована служба која би пружањем услуга мирног решавања радних спорова од стране трећих непристрасних и стручних лица (миритеља и арбитара) помогла странама у спору да нађу споразумно решење.

Предложеним законом значајно би се допринело унапређењу и развијању колективног преговарања, те ефикаснијем решавању индивидуалних и колективних радних спорова и смањено би се број штрајкова и судских поступака. На тај начин би се обезбедила ефикаснија заштита индивидуалних и колективних радних права запослених.

Полазна основа за израду предложеног закона су решење из законодавства и пракса земаља које имају институционализоване службе за мирно решавање радних спорова, као што су Велика Британија, Белгија, Мађарска и САД, као и препоруке Међународне организације рада. У припреми закона учествовала су три синдиката на нивоу Републике (Савез самосталних синдиката Србије, Асоцијација слободних и независних синдиката и УГС Независност), као и удружења послодаваца – Удружење послодаваца Србије и Удружење индустријалаца и предузетника.

Увођење у радно законодавство Републике Србије – Институције за мирно решавање радних спорова допринело би социјалном дијалогу и хармонизацији односа између социјалних партнера. Тиме би се наставила реформа радног законодавства, што је један од предуслова за свеобухватан друштвени и социјални развој у Републици Србији.

Циљ доношења закона јесте унапређивање и развијање колективног преговарања, смањење броја колективних спорова и штрајкова, мирно решавање колективних и индивидуалних радних спорова, као и учешће независних стручњака у поступку мирног решавања радних спорова. За спровођење овог закона потребно је, према образложењу нацрта, обезбедити средства у буџету Републике за 2005. годину у износу од 10.000.000,00 динара."

Колективни радни спорови – који се решавају по одредбама овог закона су спорови поводом:

- закључења, измена и допуна колективних уговора,
- примене колективних уговора,
- остваривање права на синдикално организовање,
- остваривање права на штрајк.

Стране – у колективном спору су учесници у закључивању колективног уговора у складу са законом.

Миритељ – је лице које пружа помоћ странама у колективном спору са циљем закључења споразума у решавању спора.

Индивидуални радни спорови – који се решавају по одредбама овог закона су спорови поводом:

- отказа уговора о раду,
- исплате минималне зараде.

Стране у индивидуалном спору су запослени и послодавац.

Арбитар - је лице које одлучује о предмету индивидуалног радног спора.

Основна начела у поступку мирног решавања радних спорова – су начело добровољности², трипартизма и непристрасности (чл.5. и 6), с обзиром да учесници у закључивању колективног уговора слободно и добровољно одлучују о учешћу непристрасног миритеља у колективном преговарању и да стране у спору слободно и добровољно одлучују о приступању мирном решавању спора, а законом се одређује као изузетак од начела добровољности када су стране у спору дужне да обавезно приступе мирном решавању колективног спора.

Обавезно приступање мирном решавању колективног спора (члан 18) – прописано је за делатности од општег интереса или у делатностима у којима би прекид рада могао да угрози живот и здравље људи или да нанесе штету већих размера. То су делатности које обављају послодавци у области:

- електропривреде, водопривреде и саобраћаја,
- радио-телевизије чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе,
- здравствене и ветеринарске заштите,
- просвете, друштвене бриге о деци и социјалне заштите,
- од посебног значаја за оцену и безбедност Републике Србије,
- послова неопходних за извршавање међународних обавеза Републике Србије које утврди надлежни државни орган за одређену област или делатност.

У овим делатностима стране су дужне да поднесу заједнички захтев за мирно решавање радних спорова, а ако то не учине поступак се покреће по службеној дужности.

Републичка Агенција за мирно решавање радних спорова – је посебна организација која обавља стручне послове који се односе на мирно решавање колективних и индивидуалних спорова, избор миритеља и арбитара, вођење именика миритеља и арбитара, њихово стручно усавршавање и изузеће, евиденцију о поступцима мирног решавања радних

² Принцип добровољности у прибегавању мирним методама решавања радних спорова је у складу са Препоруком МОР-а број 92. о добровољном мирењу и арбитражи и Препоруком МОР-а број 130. о испитивању спора, како је то наведено у образложењу Нацрта овог закона.

спорова и друге послове одређене законом. Радом агенције руководи директор кога поставља Влада Републике Србије.

Поступак мирног решавања радног спора

Поступак мирног решавања радног спора покреће се подношењем заједничког или појединачног предлога³. Ако је предлог поднела једна од страна у спору агенција предлоге и документацију доставља другој страни у спору и позива је да се у року од три дана изјасни да ли прихвата мирно решење спора. А у наредном року од три дана, стране споразумно одређују миритеља, односно арбитра са листе из именика. Ако то не учине споразумно, одређује га директор агенције.

Миритељи и арбитра - су независни стручњаци који испуњавају услове из члана 38. овог закона, које на четири године бира Комисија за избор миритеља и арбитра. Одлука о избору је коначна и против ње се може покренути управни спор, у складу са законом. Својство миритеља односно арбитра стиче се даном уписа у именик, а престаје брисањем из именика, када се за то стекну услови из члана 45. овог закона. Миритељ и арбитра су дужни да поступају савесно и по свом најбољем знању у циљу решавања спора и имају право на награду и накнаду трошкова које су у току поступка имали.

Стране у спору могу захтевати изузеће миритеља и арбитра кад се за то стекну услови из члана 48. овог закона.

Миритељ може да учествује и пружа помоћ учесницима и у поступку колективног преговарања у циљу спречавања настанка спора и унапређивања и развијања колективног преговарања. Када он присуствује преговорима, указује учесницима на предлоге који нису у складу са законом и другим прописима и пружа им стручну и другу помоћ, али је дужан да у току преговора буде непристрасан.

Поступак мирења у колективном спору - води се пред Одбором за мирење који чине: миритељ као председавајући одбора и по један представник страна у спору. Представници страна у спору на расправи коју за-

³ Члан 10. ст. 3. и 4. Закона о мирном решавању радних спорова.

казује миритељ изнесе своје ставове и предлоге. Миритељ може одвојено ван расправе да прикупља информације од представника страна у спору. По окончању поступка, миритељ закључује расправу.

Одбор по одржаној расправи даје препоруку странама у спору о начину решавања спора. Ако Одбор за мирење не донесе заједничку препоруку у року од пет дана од дана закључења расправе, миритељ може странама у спору да предложи своју препоруку.

Препорука - не обавезује стране у спору. Ако стране у спору прихвате препоруку, закључују споразум о мирном решавању спора, ако се поступак мирења не оконча прихватањем препоруке, миритељ распушта одбор за мирење и наставља поступак непосредним контактом са странама у спору.

Споразум о мирном решавању колективног спора чији је предмет колективни уговор – **постаје саставни део колективног уговора**. А ако предмет оваквог колективног спора није колективни уговор – **споразум има снагу судског поравнања**.

На предлог миритеља агенција може да објави препоруку одбора и разлоге за неприхватање препоруке у средствима јавног информисања.

Индивидуални радни спор – се решава по одредбама овог закона пред арбитром само ако је предмет спора: отказ уговора о раду или исплата минималне зараде.

Ако међу странама у индивидуалном спору тече судски поступак из истог чињеничног и правног основа стране у спору дужне су да суду заједнички поднесу захтев за прекид поступка.

Поступак пред арбитром – заснован је на расправном начелу будући да арбитар заказује расправу у року од три дана од дана пријема предлога и документације о предмету спора. Расправа је јавна, а о искљученој јавности на захтев страна у спору одлучује арбитар, који јавност може искључити ако за то постоје оправдани разлози.

Предлог за покретање поступка пред арбитражом свака страна може да повуче даном отварања расправе.

Решење о предмету спора - арбитар доноси у року од 30 дана од отварања расправе. Против решења које мора бити образложено није до-

зволена жалба, а решење је правоснажно и извршно даном достављања странама у спору, осим у случају да је у решењу одређен рок за извршење радње јер решење постаје извршно тек истеком тога рока. Ако је поступак пред судом био прекинут стране у спору су дужне да обавесте суд о доношењу решења.

Нажалост, одредбама чл. 30. до 37. није одређено која се правила поступка на расправи супсидијарно примењују, осим што се одредбе Закона о општем управном поступку супсидијарно примењују у погледу одлука из члана 40. став 3. и члана 46. став 4. овог закона: о избору миритеља и арбитра који доноси комисија или против решења о брисању миритеља и арбитра из именика. Није одређено ни какво је правно дејство решења арбитра о предмету индивидуалног радног спора нити је одређен начин извршења овог решења (у судском извршном поступку или се ради о административном извршном поступку).

То отвара могућност за различита тумачења, па ће судска пракса уколико се ове одредбе не допуне морати да се определи да ли ће се одлуке арбитра у индивидуалним радним споровима извршавати по правилима о судском извршном поступку или по правилима за такозвано административно извршење из Закона о општем управном поступку.

Судска пракса ће морати да разреши и спорно питање о начину окончања прекинутог судског поступка – кад је одлуку о предмету истог индивидуалног спора донео арбитар и какво је правно дејство ове одлуке арбитра, те посебно какав је домашај норме да су стране дужне да заједнички поднесу захтев за прекид поступка ако између њих тече индивидуални спор пред судом јер се из овако формулисане одредбе не може извести закључак о обавезности покушаја мирног решавања индивидуалног радног спора пред арбитром.

Имајући у виду да поступак мирног решавања индивидуалног радног спора није обавезан, а против одлуке арбитра није дозвољена жалба, већ је одлука извршна (иако се не зна у ком ће се поступку извршавати, јер није одређено да је решење извршна исправа), тешко је поверовати да ће се стране у индивидуалном радном спору због отказа уговора о раду определити, ако их на то закон не обавезе, да спор решавају мирним путем и у поступку који резултира доношењем одлуке против које се не може изјавити жалба или се она не може побијати неким другим правним сред-

ствима, кад им је у судском поступку у индивидуалном радном спору обезбеђена практично тростепена заштита (пред првостепеним судом, по жалби пред другостепеним судом и у поступку по ревизији, која је дозвољена кад се ради о постојању, престанку или заснивању радног односа)⁴.

Зато би се одредбе о поступку за решавање индивидуалних радних спорова пред арбитром морале допунити прописивањем начина на који се решење арбитра извршава, на који се начин окончава судски поступак ако је био покренут па прекинут по одредбама овог закона и одређењем правног дејства одлуке арбитра којом се поступак мирног решавања индивидуалног радног спора окончава.

⁴ Према члану 22. став 2. Устава Републике Србије савакоме је зајамчено право на жалбу и друго правно средство против одлуке којом се решава о његовом праву или на закону заснованом интересу.

Ружа Урошевић,
саветник Врховног суда Србије

УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ - ПРЕНОС ПРАВА СВОЈИНЕ, ПОРЕСКА ОБАВЕЗА И УКЊИЖБА

Уговор о доживотном издржавању је настао у раном средњем веку и представљао је начин да остарели кметови обезбеде радну снагу како би испуњавали обавезе према феудалцима и спречили да им њихова имања припадну. Сматрајући га реликтом феудалног права, савремене кодификације грађанског права нису га посебно регулисале, па су односи који из њега произилазе расправљани по општим правилима уговорног права. Такав је случај и са грађанским законцима који су важили у Краљевини Југославији, иако се овај уговор често јављао у пракси на селу као уговор о заједници живота, рада и имања.

Савезни Закон о наслеђивању из 1955. године први пут регулише уговор о доживотном издржавању и то само онај његов облик код кога имовина примаоца издржавања прелази на даваоца издржавања у тренутку примаочеве смрти. На исти начин ову материју регулише и сада важећи Закон о наслеђивању Републике Србије из 1995. године.

Уговор о доживотном издржавању

Према одреби члана 194. Закона о наслеђивању¹ уговор о доживотном издржавању представља правни посао којим се обавезује прималац

¹ ("Службени гласник РС", бр. 46/95).

издржавања да се после његове смрти на даваоца издржавања пренесе својина тачно одређених ствари или каква друга права, а давалац издржавања се обавезује да га, као надокнаду за то, издржава и да се брине о њему до краја његовог живота и да га после смрти сахрани. Дакле, то је именовани, строго формални, лични, двострано обавезни, теретни и алеаторни правни посао *inter vivos*, са одложеним дејством у погледу преноса права својине до момента смрти примаоца издржавања. Како странке у моменту закључења уговора о доживотном издржавању стичу само облигациона права, јер је пренос права својине на примаочевим стварима одложен до тренутка његове смрти, прималац има право да располаже својим стварима, односно може их отуђити, оптеретити, поклонити, уништити. Због тога давалац издржавања може доћи у ситуацију да не може да оствари своја уговорна права и поред тога што уредно извршава све своје уговорне обавезе. То је један од озбиљних разлога због кога уговорне стране веома често закључују неправи уговор о доживотном издржавању.

Неправи уговор о доживотном издржавању

Овај облик уговора није прописан Законом о наслеђивању, али закон не искључује да се може закључити уговор о доживотном издржавању којим се давалац издржавања обавезује да доживотно издржава примаоца издржавања, или треће лице, а прималац се обавезује да својину на имовини пренесе на даваоца издржавања одмах после тренутка закључења уговора. Тај уговор није класичан уговор о доживотном издржавању, регулисан одредбама Закона о наслеђивању, јер му недостаје наследно-правна компонента, која је битно обележје оваквог уговора – пренос имовине није одложен до смрти примаоца издржавања. То је неименовани квази уговор о доживотном издржавању, закључен по општим правилима уговорног права, чија се важност процењује по одредбама Закона о облигационим односима и који подлеже општим начелима облигационог права: начелу савесности и поштења, забране злоупотребе права и дужности испуњавања обавеза.

Овакав уговор није строго формалан правни посао као уговор у коме је пренос својине на даваоца издржавања одложен до смрти примаоца издржавања, код кога форма има конститутивни карактер. Форма неправог уговора о доживотном издржавању зависи од предмета примаочеве обавезе. У

случају да су предмет обавезе покретне ствари дозвољена је и усмена форма. Ако су предмет обавезе примаоца издржавања непокретности или непокретности и покретне ствари, уговор мора бити сачињен у писменој форми, а потписи уговарача оверени од стране суда. При том оверавање потписа од стране суда значи оверу аутентичности потписа уговорних страна, а не и оверу садржине уговора од стране судије (пошто је претходно прочитао странкама уговор и упозорио их на његове законске наследно-правне последице) као код правога уговора о доживотном издржавању који се овером од стране судије преображава из приватне у јавну исправу.

Пренос права својине

Када је у питању пренос права својине на имовини примаоца издржавања са примаоца на даваоца издржавања, код правога уговора о доживотном издржавању, по правилу нема великих дилема. Пошто је давалац издржавања стекао својину правним послом *inter vivos*, то имовина примаоца издржавања (обухваћена уговором о доживотном издржавању) не представља његову заоставштину, па ће појављивање уговора о доживотном издржавању искључити даље вођење оставинског поступка према потенцијалним наследницима. Давалац издржавања стиче својину на имовини која је предмет уговора у тренутку примаочеве смрти. Упис права на непокретностима на основу правога уговора о доживотном издржавању, уз одговарајући доказ о смрти примаоца издржавања, има само декларативно, а не и конститутивно дејство. Код неправог уговора, будући да је прималац жив, не води се оставински поступак, давалац има основ за укњижбу, а могући наследници тако закључени уговор могу да оспоравају одговарајућом тужбом у парници.

Дилеме су се у пракси појавиле код неправог уговора о доживотном издржавању у погледу момента настанка обавезе плаћања пореза на пренос апсолутних права, пореских ослобођења везаних за правну природу овог уговора и уписа права на непокретностима одмах по закључењу уговора, односно пре смрти примаоца издржавања.

Пореска обавеза

Када је у питању утврђивање пореза на пренос апсолутних права код неправих уговора, порески органи су имали два различита става. У једном случају су одбијали захтев даваоца издржавања за утврђивање висине пореске обавезе пре смрти примаоца издржавања, сматрајући да пореска обавеза није настала јер је прималац издржавања жив, док су у другом случају утврђивали висину пореза на пренос апсолутних права одмах након закључења уговора, сматрајући да овакав уговор има карактер уговора о купопродаји

У првом случају зачуђује чињеница да порески органи одбију да утврде постојање пореске обавезе код овакве врсте уговора, имајући у виду да се они у свом раду често придржавају принципа "in dubio pro fisco". Одбијањем захтева за утврђивање пореске обавезе пре смрти примаоца издржавања, порески органи су одбили да прихвате чињеницу да је промет непокретности настао у моменту овере уговора од стране судије и онемогућили новог титулара да упише своје право на непокретностима у јавним књигама, с обзиром да се по изричитој одредби члана 38а Закона о порезима на имовину² не може извршити упис без доказа о плаћеном порезу на пренос апсолутних права. Додуше, промет је настао на основу уговора о доживотном издржавању који није у свему сачињен према одредбама члана 194. Закона о наслеђивању који прописује да се својина тачно одређених ствари или каквих других права преноси на даваоца издржавања после смрти примаоца, али и не забрањује да прималац издржавања може својину на стварима и правима пренети и пре своје смрти. Овакво овлашћење власника заснива се на основној одлици приватне својине да је она апсолутна, што значи да власник њоме може да располаже неограничено и по слободној вољи, као и на једном од основних уставних начела, да је слободно све што није забрањено.

Имајући у виду начело аутономије воље у уговорном праву, овакав уговор није у супротности ни са јавним поретком и прописима когентне природе. Неправи уговор о доживотном издржавању је резултат и међусобног поверења уговорних страна: прималац издржавања хоће да прене-се право својине на непокретности одмах на даваоца издржавања како би

² ("Службени гласник РС", бр. 26/01, 80/02 и 135/04)

му овај, у извршавању уговора, указивао још већу пажњу, а давалац и сам хоће да ту пажњу и негу појача према примаоцу јер је стицањем својине на имовини одмах по закључењу уговора стекао већу сигурност и додатни стимуланс за своје давање и чињење. На тај начин се јавни интерес ничим не повређује.

По овом питању и Врховни суд Србије је заузео став да у случају кад је прималац издржавања још за живота уступио своју имовину даваоцу издржавања као накнаду за издржавање које прималац издржавања обезбеђује даваоцу издржавања до краја живота, и то определио уговором о доживотном издржавању, сагласивши се да давалац издржавања на основу уговора о доживотном издржавању одмах по овери истог уговора упише право својине на предметној непокретности, пореска обавеза настаје моментом овере уговора о доживотном издржавању, а не даном смрти примаоца издржавања.

У образложењу пресуде Врховног суда се наводи:

"Стога се у овом специфичном случају члан 26. став 4. Закона о порезима на имовину има тумачити тако да пореска обавеза настаје не даном смрти примаоца издржавања, већ моментом овере уговора о доживотном издржавању којим је уговорено да се својина на непокретности која је предмет уговора преноси моментом овере уговора о доживотном издржавању, што је била изричита воља и право примаоца издржавања које проистиче из природе апсолутности приватне својине."³

С обзиром на изложен став да пренос права својине на непокретностима које су предмет уговора о доживотном издржавању и пореска обавеза настају моментом овере уговора, поставља се питање настанка пореске обавезе у случају раскида уговора. Раскид оваквог уговора пресудом суда у односу на непокретност на којој је за живота извршена укњижба права својине, представља нови промет и основ за утврђивање пореза на пренос апсолутних права, а порески обвезник је лице на које се право преноси.

У другом случају, порески органи су заузели другачији став према коме уговор о доживотном издржавању, којим је уговорена клаузула по

³ Пресуда Врховног суда Србије, У. бр. 2488/98 од 2.9.1998. године

којој се примаоци издржавања саглашавају да се давалац издржавања укњижи као власник непокретности већ у моменту закључења уговора, има карактер уговора о купопродаји, а пореска обавеза настаје даном закључења уговора. Овакав правни став пореских органа је директно произвео штетне последице по уговараче најпре, због погрешног утврђивања страначке легитимације, односно пореског обвезника, а затим због немогућности коришћења пореских ослобођења предвиђених код преноса права својине на непокретностима уговором о доживотном издржавању.

Наиме, код уговора о купопродаји непокретности обвезник пореза на пренос апсолутних права је продавац, односно преносилац права, док је код уговора о доживотном издржавању обвезник пореза давалац издржавања, односно стицалац права. Осим тога, давалац издржавања је онемогућен да користи пореска ослобођења прописана законом за случај када се право својине на непокретностима преноси на даваоца доживотног издржавања – брачног друга, односно лице које је у односу на примаоца издржавања у првом наследном реду, а на део непокретности који би давалац издржавања по закону наследио у моменту закључења уговора.

У прилог тврдњи да се неправом уговору о доживотном издржавању не може дати карактер уговора о купопродаји говори и пресуда Врховног суда Србије у којој се наводи:

"Супротно оваквом ставу управних органа, по оцени Врховног суда, клаузула у уговору о доживотном издржавању, закљученог по форми и садржини у складу са одредбама чл. 194. и 195. Закона о наслеђивању ("Службени гласник РС", бр. 46/95) по којој се примаоци издржавања саглашавају да се својина на непокретности која је предмет уговора о доживотном издржавању може пренети на даваоца издржавања у моменту закључења уговора о доживотном издржавању, није у супротности са првном природом овог уговора. У пореској материји оваква клаузула има значај настанка пореске обавезе пореза на пренос апсолутних права ... па је погрешно тужени орган када је због наведене клаузуле овом уговору дао карактер уговора о купопродаји."⁴

⁴ Пресуда Врховног суда Србије, У. бр. 5480/98 од 17.2.1999. године.

Укњижба у јавним књигама

Приликом дефинисања појма уговора о доживотном издржавању законодавац је прописао обавезу примаоца издржавања да на даваоца издржавања пренесе својину тачно одређених ствари или каква друга права која представљају имовину примаоца у моменту закључења уговора. Како одређене ствари и друга права представљају битни елемент овог уговора, то уговор о доживотном издржавању, поред испуњења формалних услова, настаје кад странке постигну сагласност о битним елементима. Да би се постигла сагласност о једном од битних елемената уговора, имовини коју ће прималац издржавања пренети на даваоца, та имовина мора бити тачно одређена и индивидуализована. Индивидуализовање предмета уговора о доживотном издржавању је нужно, било да се ради о покретним или непокретним стварима, јер се код овог уговора ради о сингуларној, а не универзалној сукцесији као код наслеђивања.

Тачно одређивање предмета уговора од посебног је значаја када је предмет примаочеве обавезе пренос својине на непокретностима. Ово стога што се упис права својине на непокретностима може извршити само на основу исправе у којој су непокретности означене према подацима премера и катастра земљишта. Уговор о доживотном издржавању којим се на даваоца издржавања преноси целокупна имовина, или су описно означене мере и границе парцела које су предмет уговора, а нема података о броју, површини, класи и култури тих парцела, не представља исправу подобну за упис права својине у јавним књигама.

Осим тога предмет обавезе примаоца могу бити само непокретности на којима је прималац издржавања уписан као носилац права. Уколико су уговором обухваћене непокретности на којима прималац издржавања није уписан као носилац права, неће се одобрити упис промене носиоца права у јавним књигама.

Међутим, у пракси су се појавили случајеви да је орган управе надлежан за упис права на непокретностима, одбио упис права даваоца издржавања сматрајући да неправи уговор о доживотном издржавању не представља подобну исправу за провођење промене у катастарском оперативном јер је сачињен супротно одредбама члана 194. Закона о наслеђивању.

У једном случају је одбијен захтев даваоца издржавања за упис промене носиоца права у катастарском оперативном због недостатка форме, односно зато што уговор није оверен од стране судије, а у другом зато што је уговорен пренос права својине са примаоца издржавања на даваоца у моменту закључења уговора, односно пре смрти примаоца издржавања. У оба случаја је став управних органа погрешан зато што су недостатак конститутивне форме и пренос својине на даваоца издржавања пре смрти примаоца, управо елементи по којима се неправи уговор о доживотном издржавању разликује од правог.

Прави уговор о доживотном издржавању је, као што је већ речено, строго формални правни посао, његова форма је прописана законом и не зависи од воље странака. Састоји се из обавезне писане форме и овере од стране судије. Та форма је конститутивни елемент правог уговора о доживотном издржавању (*forma ad sollemnitatem*) и представља битан услов за настанак уговора. У недостатку ове форме уговор је ништав и не производи никакво правно дејство, па самим тим ни могућност провођења промене у погледу уписа носиоца права на непокретностима.

Насупрот томе, неправи уговор о доживотном издржавању, уколико испуњава друге услове за ваљаност уговора и уколико је сачињен у законом прописаној писаној форми, производи правно дејство иако није оверен од стране судије, него је само пред судом оверена аутентичност потписа уговорних страна. Такав уговор, који није закључен по одредбама Закона о наслеђивању него по општим правилима уговорног права, представља подобну исправу за упис промене носиоца права у јавним књигама уколико су испуњени напред наведени општи услови у погледу означавања непокретности које су предмет уговора.

"На те уговоре примењују се начела општег имовинског права, али се на односе и спорове који настају из њих могу аналогично примењивати одредбе Закона о наслеђивању, осим одредбе о форми за закључење уговора"⁵

Надаље, код правог уговора о доживотном издржавању пренос права својине на даваоца издржавања је одложен до смрти примаоца издржавања, па ће такав уговор, уз доказ о смрти примаоца, представљати ваљан

⁵ Пресуда Врховног суда Србије, Гзз. бр. 120/94 од 7.9.1994. године.

правни основ за провођење промене носиоца права. Неправи уговор о доживотном издржавању који садржи клаузулу по којој се прималац издржавања саглашава да се давалац укњижи као власник непокретности пре његове смрти, представља такође исправу подобну за провођење промене носиоца права у јавним књигама, и то одмах по закључењу уговора.

Овакав став потврђује и Врховни суд Србије у својој пресуди.

"По оцени Врховног суда Србије, клаузула у уговору о доживотном издржавању, закљученом по форми и садржини у складу са одредбом члана 194. и 195. Закона о наслеђивању ("Службени гласник РС", бр. 45/95) по којој се примаоци издржавања саглашавају да се својина на непокретностима које су предмет уговора о доживотном издржавању може пренети на даваоца издржавања у моменту закључења уговора, није у супротности са правном природом овог уговора, већ представља израз слободе уговарања уговорних страна. Осим тога, правну природу правног посла којима је несумњиво извршен пренос права својине у моменту закључења уговора, овлашћен је да цени само суд у случају спора поводом правних последица које такав уговор производи у поступку расправе заоставштине)."⁶

На основу изложеног може се закључити следеће:

- уговор о доживотном издржавању се у пракси појављује у два облика: као прави уговор о доживотном издржавању какав је прописан одредбом члана 194. став 1. Закона о наслеђивању, по коме давалац издржавања стиче својину на имовини примаоца издржавања у моменту његове смрти и као неправи – квазиуговор о доживотном издржавању којим давалац издржавања стиче својину на имовини примаоца издржавања одмах по закључењу уговора;

- обе врсте уговора су двострано обавезни, теретни, алеаторни правни послови са трајним извршењем даваочевих чинидби. Исти им је циљ – прималац издржавања у накнаду за примљено издржавање преноси одређену имовину на даваоца издржавања, као и наследно правна дејства – имовина која је предмет уговора не улази у заоставштину примаоца и њоме се не могу намирити нужни наследници;

⁶ Пресуда Врховног суда Србије, У. бр. 3764/03 од 11.6.2004. године.

- захтев форме (овера уговора од стране судије) прописан Законом о наслеђивању, чије је испуњење услов настанка и пуноважности правог уговора о доживотном издржавању, не мора бити испуњен код неправог уговора о доживотном издржавању. Довољно је, ако се обавеза примаоца издржавања састоји у преносу својине на непокретностима, да буде закључен у писменој форми и потписи оверени од стране суда;

- неправим уговором о доживотном издржавању врши се пренос права својине на даваоца издржавања одмах по закључењу уговора, што није противно његовој правној природи, па као такав представља основ за утврђивање пореза на пренос апсолутних права у моменту закључења уговора;

- изложена правна природа неправог уговора о доживотном издржавању чини уговор исправом подобном за упис промене власника у јавним књигама, уколико су непокретности означене према подацима премера и катастра.

**ДОКУМЕНТА
И
САОПШТЕЊА**

Врховни суд Србије
Општа седница

Дана: 4.7.2005.
Београд

САОПШТЕЊЕ ЗА ЈАВНОСТ

Поводом јавног коментарисања недавно изречене пресуде у случају "Ибарска магистрала" Општа седница Врховног суда Србије најоштрије осуђује покушај грубог мешања у судску независност. То се чини ултимативним захтевом високог државног функционера за изрицање наручене пресуде и одређивањем времена њеног доношења. С тим у вези, указујемо да је на делу и покушај законодавног подјармљивања судске извршној власти одузимањем права Високом савету правосуђа да утврђује плате носиоцима правосудних функција. Законом се плата судије Врховног суда изједначава са платом заменика министра. Србија је и јединствен пример државе у којој Врховни суд нема сопствену зграду и минимум потребних услова за рад. Остварење судске функције се доводи у питање и континуираним ускраћивањем исплата Законом одобрених средстава за трошкове материјалног пословања суда.

У исто време, плате народних посланика, министара и свих посленика блиских власти се преко ноћи астрономски увећавају. Ових дана се довршава и реконструкција велелепне зграде која се предаје на коришћење Министарству финансија. Преко ноћи се оснивају и државне агенције чији број упослених премашује укупан број запослених у српском правосуђу. Њима се обезбеђују и плате које за обичног службеника троструко премашују примања судије Врховног суда.

Указујемо да овакво поступање државних органа води директном укидању уставног принципа поделе власти. Циљ је јасан - судство је једина брана криминалу, политичкој бахатости и незаконитом богаћењу појединаца. Зато се ових дана кроз оштру медијску кампању највиши представници судске власти називају вођама организованог криминала. Све то се некажњено чини наочиглед државних органа. Стога нас не чуди што се путем медија судијама прети смрћу и јавно изричу пресуде политичких моћника.

Судије Врховног суда и сви носиоци правосудних функција поручују да их такве претње неће омести у законитом и часном обављању своје дужности. Не пристајемо ни на учешће у политичким и страначким обрачунама актуелних носилаца власти. Судили смо и судићемо искључиво поштујући Устав и законе своје државе и све стандарде међународног права. Очекујемо да ће тако вршење судске власти подржати и представници законодавних и извршних органа. Отуда их позивамо да се јавно изјасне о непримереним нападима њихових представника на судску независност и да у оквиру својих законских овлашћења предузму све неопходне мере у циљу спречавања даљег урушавања српског правосуђа.

ВРХОВНИ СУД СРБИЈЕ
Грађанско одељење

Дана 12.7.2005. године
Београд

Грађанско одељење Врховног суда Србије разматрало је радну верзију Националне стратегије реформе правосуђа на седници одржаној 12.7.2005. године и тим поводом једногласно донело селдеће:

ЗАКЉУЧКЕ

Судије Грађанског одељења Врховног суда се залажу за темељну реформу српског правосуђа и подржавају постављене циљеве у радном материјалу који се реформом желе реализовати.

Оцењујемо да се постављени циљеви реформе не могу остварити без активног учешћа представника судске власти у њеном одређењу и реализацији. Стога изражавамо протест што у изради радног материјала Националне стратегије реформе правосуђа нису учествовали представници Врховног суда Србије.

Судије Грађанског одељења су мишљења да се успешна реформа не може спровести без претходне целовите анализе постојећег стања. У том циљу се, најпре, мора утврдити да ли садашњи број носилаца судијских функција и административног особља могу објективно савладати постојећи прилив и затечене заостатке нерешених предмета њиховим пресуђењем у разумном року. То подразумева и таксативно утврђење свих финансијских извора средстава којима се обезбеђује садашња материјална база за остварење судијске функције. Оваква оцена затеченог стања је предуслов реалне пројекције кадровских и материјалних потреба неопходних за остварење независности и ефикасности српског правосуђа. Осим тога, остварење ефикасне функције српског правосуђа је условљено и целовитом анализом постојеће законске регулативне са аспекта њеног утицаја на могуће страначке злоупотребе и одуговлачење поступка, односно обезбеђења пресуђења у разумном року.

Стварна независност српског правосуђа се може остварити само кроз законско обезбеђење самосталног правосудног буџета о чијем ће се спровођењу старати искључиво правосудни органи. Зато је недопуштен сваки утицај представника извршне власти у поступку доношења и контроле правосудног буџета.

Законом се мора искључити и свака могућност утицаја законодавне или извршне власти у поступку избора и разрешења носилаца правосудних функција. Стога судије Грађанског одељења посебно изражавају најоштрији протест због исказаног става у радном материјалу да се по доношењу новог Устава мора извршити реизбор свих носилаца правосудних функција. Такво залагање нема правно утемељење ни у домаћем ни у међународном правном поретку. Напротив, оно је у директној колизији са свим међународним стандардима који представљају гаранتيју судске самосталности и независности. Зато смо мишљења да је једини циљ исказаног залагања за реизбор довођење партијски подобних кадрова ради обезбеђења заштите политичких интереса странака које ће спровести реизбор. Да се такав циљ жели остварити доказ је што се замишљени реизбор не поверава ауторитативном судском телу сачињеном од непосредно изабраних представника садашњих носилаца правосудних функција, већ немушто одређеној Комисији за номиновање у правосуђу.

Указујемо и да је исход реформе условљен обезбеђењем адекватног материјалног положаја носилаца правосудних функција и свих запослених у правосуђу. Он се мора обезбедити не само кроз плате и пензије које ће гарантовати судијску независност, већ и ефикасним и адекватним решавањем стамбених потреба свих запослених лица у српском правосуђу.

Доследно реченом судије Грађанског одељења Врховног суда Србије захтевају да се предложена решења у радном материјалу Националне стратегије реформе правосуђа коригују у складу са овим закључицима уз равноправно и активно учешће судија Врховног суда Србије.

*Заменик председника Грађанског одељења
С у д и ј а
Драгиша Слијепчевић*

Јелена Боровац,
судија Врховног суда Србије

СУДСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ У ДАНСКОЈ

Студијско путовање у Данску - Копенхаген, судија и тужилаца из Србије у периоду од 17 - 21. априла 2005. године организовано је од стране Европске Агенције за Реконструкцију и Данске амбасаде која је финансирала целокупне трошкове.

Друштво судија Србије и Друштво тужилаца Србије предложило је учеснике, а коначан одабир је направљен од стране Европске Агенције за Реконструкцију.

Учесници студијског путовања су били: Зоран Павловић - Окружни тужилац у Новом Саду, Лидија Комлен Николић - заменик Окружног тужиоца у Београду, Мирјана Илић - заменик Окружног тужиоца у Београду, Драган Често - заменик Окружног тужиоца у Панчеву, Бранислава Вучковић - Општински тужилац у Панчеву, Небојша Трамосљика - помоћник начелника УБПОК, Александар Вујичић - истражни судија Окружног суда у Београду, Синиша Важић - председник Окружног суда у Београду, Зоран Марковић - председник Општинског суда у Зајечару и председник Друштва судија Србије, Оливера Пејак Прокеш - судија Општинског суда у Новом саду, Љубица Павловић - саветник у Врховном суду Србије и Јелена Боровац - судија Врховног суда Србије. Са нама је била и Мира Даниловић - преводилац. Господин Ретер Вах, менаџер Програма ЕАР је све време био са нашим учесницима и својим присуством, ангажманом и целокупном организацијом путовања омогућио да много видимо и да се изузетно пријатно осећамо у Копенхагену.

Ово студијско путовање је додаток основној донацији Европске Агенције за Реконструкцију, посебно у области реформе правосуђа и унутрашњих послова.

Путовање је имало за циљ:

1. Посета данској Судској администрацији ради стицања увида у организацију и менаџмент данских судова укључујући процес селекције и именовања судија,

2. Стицање увида у начин на који се спроводе истраге случајева организованог криминала високог ранга и како се случајеви доводе до судова укључујући и кооперацију више министарстава. Овај део је обухватио посете Општинском суду у Копенхагену, Данској националној полицији, Специјалном тужилаштву за економске злочине, Специјалној међународној канцеларији за злочине и Пореској царинској управи.

Немогуће је да укратко, а да то буде и озбиљнији приказ данског правосудног система, упознамо читаоце са оним што смо тамо сазнали. Стога ћемо дати само основни приказ развоја и стања Судских институција Данске.

ОРГАНИЗАЦИЈА У РАЗВОЈУ

Судске институције у Данској постоје неколико стотина година. Данас судске институције имају истакнуту улогу као трећи сегмент власти у држави, чија је дужност да прати како законодавна тела тако и извршну власт. Устав из 1849. је био главни корак у правцу самосталности правосуђа. Од тада су судске институције поступно преузимале одговорност као претпостављена и надзорна власт у односу на Парламент и Краља (кога данас замењује изабрана власт). Данас судске институције имају право да одложе доношење неког неуставног закона или да оцене да су одлуке донете од стране Владе неважеће.

Велики значај у развоју судских институција имала је реформа из 1999. године. Пре те реформе, водила се стална политичка дебата у вези проналажења најбољег начина за обезбеђење независног статуса судских институција у односу на Владу и Парламент. Дебата се посебно водила око целисходности да Министарство правде управља судским институцијама и именовањем судија, која је резултирала формирањем комитета суда. На основу извештаја комитета формирана је основа за реформу суда 1999. године.

У парламенту је једногласно донета одлука да Министарство правде неће више управљати судским институцијама. Иако ни дотадашња структура није имала негативне последице по самосталност судских институција, Парламент је желео да забрани и теоретску могућност да самосталност судских институција буде доведена у питање. Спреге између судских институција и Министарства правде су постале сувишне и стога су раздвојене.

1. јула. 1999. године формирана је данска Судска администрација и установљено је Веће за именовање судија. Веће за именовање судија имало је за циљ да омогући бољу транспарентност при именовању судија, да нагласи самосталност и да увећа могућност за њихово шире регрутовање. Са успостављањем Судске администрације, Парламент је имао намеру да оснажи самосталност и аутономију судских институција и да нагласи положај суда као трећег сегмента власти.

Са формирањем Судске администрације и Већа за именовање судија, креирана је организација позната под именом Судске институције Данске. Ова организација се састоји од Жалбеног већа, Већа за именовање судија и Судске администрације. На основу Закона о финансирању ова организација има сопствена средства.

ОРГАНИЗАЦИЈА СУДСКИХ ИНСТИТУЦИЈА ДАНСКЕ

Ова организација укључује: Врховни суд, два Виша суда, Суд надлежан за поморске спорове и Привредни суд у Копенхагену, 82 Општинска суда, Суд Фарских острва, Судске институције Гренланда, Жалбено веће, Специјални суд за коначно одлучивање о притужбама, Веће за именовање судија и Судску администрацију.

Врховни суд

Врховни суд је највиша судска инстанца у Данској са седиштем у Копенхагену. Врховном суду се подносе жалбе на пресуде и неправноснажна решења Вишег суда источне Данске, Вишег суда западне Данске или суда надлежног за поморске спорове и Привредног суда у Копенхагену. Врховни суд обавља саслушања у парничним и кривичним предметима и као трећа инстанца решава питања из оставинског поступка, извршних предмета и регистрације земљишта у катастар. У кривичним предметима, Врховни суд не може да донесе одлуку по питању кривице.

Виши суд

Постоје два Виша суда у Копенхагену - Виши суд западне Данске и Виши суд источне Данске. Оба имају статус жалбеног суда у предметима који су

у надлежности Општинских судова и то Виши суд западне Данске из надлежности 82 Општинска суда, а Виши суд источне Данске из надлежности Суда Фарских острва и Судских институција Гренланда. Виши суд у првој инстанци решава и читав низ предмета као што су нпр. одлуке донете од стране централних јавних органа.

Суд надлежан за поморске спорове и Привредни суд у Копенхагену

Основан је 1862. године од када решава предмете који се односе на пословања и трговину. Надлежност овог суда се стално проширује и обухвата шири регион Копенхагена. Надлежан је у парницама које се воде на основу Закона о робном знаку и Закону о маркентиншкој пракси без обзира где странке живе у земљи. Сектор за оставинске парнице је надлежан за све предмете из ширег региона Копенхагена, чији је предмет банкротство и губљење права, суспензије плаћања и реструктурирање дугова.

Општински судови

82 Општинска суда решавају парничне, кривичне, извршне, оставинске, земљишнокњижне предмете и имају јурисдикцију над документима које издају нотари.

Уколико се предмет тиче општег јавног интереса или је од суштинског значаја за друге предмете (не за странке), Општински суд може да предмет проследи Вишем суду.

Суд Фарских острва

Налази се у Торсхавну и сва острва потпадају под његову надлежност. Има исту надлежност као и Општински судови у осталом делу земље. Међутим, постоји читав низ разлика у прописима који се примењују на Фарским острвима. Жалбе на одлуке овог суда решава Виши суд источне Данске.

Судске институције Гренланда

Судске институције Гренланда обухватају Виши суд Гренланда и 18 регионалних Општинских судова. Одлуке на нивоу Општинских судова доноси магистрат и двојица судија-поротника од којих ниједан нема формално правно образовање.

Виши суд Гренланда може да преузме надлежност у неком предмету уколико је потребно знање из неке посебне области права или неки други облик знања. Виши суд Гренланда има статус жалбеног суда. Главни предмети се прослеђују директно Вишем суду Гренланда. Могућа је жалба Вишем суду источне Данске.

Специјални суд за коначно одлучивање о притужбама

Доноси одлуке по питањима дисциплине судија и осталих правника које запошљава судство, укључујући и службенике на Фарским острвима, на Гренланду и оних који су запослени у Жалбеном већу. Ове предмете ради веће састављено од троје судија. Уколико решава предмете који се тичу поновног отварања кривичних поступака и дисквалификације адвоката из кривичних предмета, судско веће је проширено чланом из реда адвоката и правног консултанта одређене специјалности из оквира академског образовања.

Жалбено веће

Формирано је 1. јануара 1996. године и решава парничне и кривичне предмете као другостепена и трећестепена судска инстанца. Жалбено веће решава захтеве да се предмет упуту на решавање Врховном суду (одобрење за трећестепену инстанцу). Ти предмети су од општег јавног значаја или се тичу посебног интереса за јавност.

За неке предмете, Жалбено веће даје одобрење да би предмет био упућен на Виши суд (одобрење за другостепену судску инстанцу). Жалбено веће је самостално у односу на судове и јавну управу. Стога није могуће да се на одлуку Жалбеног већа подноси жалба Министру правосуђа или Омбудсману данског парламента.

Веће за именовање судија

Формирано је 1. јануара 1999. године и има задатак да доставља препоруке Министру правосуђа о именовању свих судија, осим председника Врховног суда. Веће доставља препоруке само за једног кандидата за упражњено место. Препоруке морају да буду добро образложене.

Веће за именовање судија је самостално веће. Секретарске функције обавља Судска администрација. Министар правосуђа именује чланове Већа на основу препоруке Врховног суда који заседа у пленуму, Вишег суда, Удружења Данских судија, Врховног савета Адвокатске коморе и Друштва правника Данске, данског савета за образовање одраслих и (заједнички) Удружење Савета округа у Данској, Националног удружења локалних управа у Данској и града Копенхагена и Бороугх из Фредерксберга.

У саставу Већа је судија из Врховног суда (председник), судија из Вишег суда (потпредседник), судија Општинског суда, адвокат и два представника из јавног живота.

Данска Судска администрација

Формирана је као нова, самостална државна институција 1. јула 1999. године. На њеном челу се налази Одбор и Директор кога упошљава и кога једино може да отпусти Одбор. Одбор сноси комплетну одговорност за активности ове институције, а директору је поверено свакодневно управљање.

Министарство правосуђа сноси општу одговорност за администрацију, али Министар правосуђа не може да контролише Судску администрацију и не може да мења одлуке које ова институција доноси.

Састав одбора је дефинисан Законом о Судској администрацији. Одбор има 11 чланова од којих су 8 представници судских институција, један члан је адвокат и два члана која имају искуство из области менаџмента и друштвених активности.

У овој институцији је запослено око 100 особа. Они раде у 4 сектора (персонални сектор, сектор за технологију, сектор за економију и административни сектор). За многе задатке формирају се радне групе.

Ова институција анализира стање и потребе судова и одлучује о обиму средстава која ће неком конкретном суду бити додељена за наредну годину за особље, објекте и унапређење информационих технологија. Она се бори да од државе добије што већа средства за правосудне институције, њој се обраћају председници судова са својим потребама. Судска администрација је одговорна за разумно и ефикасно управљање средствима која су додељена за судске институције и Жалбено веће, а председници судова су одговорни за разумно управљање средствима која су додељена судовима у којима

су председници. Формирање ове институције није лишило бриге председнике судова у вези финансија и задовољења потреба суда и особља.

У оквиру Судске администрације обавља се и едукација судија и свих запослених. Ту се организују семинари, праве програми едукација и одређују циљне групе.

Персонал Данских судова

Један Врховни суд - 19 судија

Два Виша суда - 103 судије

Један Суд надлежан за поморске спорове и Привредни суд у Копенхагену - 5 судија

Осамдесет два Општинска суда - 213 судија

Укупан број судија је 340. Поред њих, једноставније предмете суде помоћници судија (deputy judge) и њих је 282.

Свих осталих запослених је око 2000.

Данска има 5 милиона становника.

Судијска каријера

Да би се постао помоћник судије потребна је диплома правног факултета и 5 година радног искуства. Судијски помоћник полаже испит и потом обавља праксу 9 месеци у Вишем суду. Председник суда даје оцену о личним способностима кандидата. Оцена има 5 категорија. Највиша је "врло добро квалификован", а најнижа "није квалификован". Потом може бити именован за судију Општинског суда, а током времена за судију Вишег суда и на крају за судију Врховног суда. Међутим, и правници који се баве занимањима изван суда могу конкурисати за позицију помоћника судије. Такође могу конкурисати на позицију судије Општинског суда уз услов да су обавили праксу у трајању 9 месеци (није плаћена) у Општинском суду. Уз исти услов могу директно бити именовани и за судију Вишег суда. Да би били именовани директно за судију Врховног суда, правнику који се бави другим занимањем потребна је доказана способност учествовања у 4 случаја пред Врховним судом. Интенција реформе се састоји и у томе да се шири миље из којег се бирају судије, од правника са различитом професионалном прошлошћу, али са истакнутим искуством.

Приликом посете Судској администрацији и Општинском суду у Копенхагену саслушали смо предавања из којих смо сазнали шта чини Организацију судских институција и шта она ради. Али било је речи и о визији, вредностима и циљевима. Немогуће их је све побројати, али примера ради једна од визија је да Судске институције Данске представљају једну изразито поштовану организацију која гради поверење и обавља своје задатке са највишим степеном квалитета услуга и ефикасности. Један од циљева је да судске одлуке и остале услуге буду највишег професионалног квалитета. А једна од њених вредности је самосталност судске власти с циљем да се осигура владавина закона.

Јавност у раду обезбеђује поверење грађана који треба да имају онолико сазнања о активностима судских институција колико је то могуће. Јавност се обезбеђује и међусебним деловањем средстава јавног информисања и судских институција. Политика комуникација укључује једну широку лезу препорука које се тичу сарадње са штампом.

Судска администрација је формирала радну групу која има задатак да припреми предлоге за формирање јавне базе података о пресудама. Та радна група предлаже да се све пресуде донете на нивоу Врховног суда, Вишег суда и Суда надлежног за поморске спорове и Привредног суда, ставе јавности на увид кроз ту базу података. У питању је око 6.000 пресуда годишње. Предлаже се да се и жалбе на пресуде са претходно донетим пресудама такође ставе јавности на увид.

Тежиште се ставља на време решавања судског предмета које је исто тако есенцијално као и квалитет одлука.

У јесен 2003. године завршена је анализа о социјалном стању са резултатом који је показао завидан ниво задовољства запослених. Анализа пружа основу за читав низ иницијатива у будућности за бољи систем социјалног стања међу запосленима. Намера је да се анализа о социјалном стању запослених врши у редовним интервалима.

Централни елемент у развоју судских институција Данске лежи у јачању менаџерске улоге и одговорности руководства. Без посвећеног, усмереног и упорног руководства, сматра се, да не могу да пруже очекиване резултате.

Реформа се наставља, а једна од актуелних тема је смањење броја Општинских судова са 82 на чак 25.

У овом приказу неће бити речи о посети Данској националној полицији, Специјалном тужилаштву за економски криминал, Специјалној међународној канцеларији за злочине и Пореској и Царинској управи и о томе шта смо тамо сазнали будући да су за тај део компетентне колеге тужиоци и судије кривичари.

Личне импресије

Придружујем се онима који су већ закључили да је Данска врло организована држава. Била су довољна три радна дана да се у то уверимо. Све наше посете су биле до танчина организоване и испланиране и није било ничег непредвиђеног нити импровизација и решавања проблема "у ходу". Љубазност домаћина осваја. Председник Општинског суда у Копенхагену нас је лично дочекао у холу судске зграде која импресионира изгледом и функционалношћу. Он је био и домаћин пријатног ручка којем су се придружиле и неколико судија.

Наравно, неминовно је упоређење оног што смо видели у страној земљи са оним што имамо код куће. Чули смо да су им закони са сличним решењима као и наши, закључили да смо подједнако квалитетно образовани, а да су разлике у ефикасности огромне. У чему је ствар? Одговор је свакако: у организацији. И то на свим нивоима, почев од сваког појединца у правосуђу преко руководиоца до Судске администрације.

Задивљује чињеница која се тиче бројног стања судија и запослених у судовима Данске у односу на број становника. Очигледно је да су досадашњи резултати реформе добри и да се она и даље наставља у циљу остварења визије и постизања задатих циљева Судских институција. Институција Судске администрације која је успостављена 1999. године је нешто ново и не могу да је упоредим са било чим код нас, као ни са било чим са чиме сам до сада имала прилику да се сретнем. Функционисање те институције је доказ колики је степен независности постигло данско правосуђе.

Из писаног материјала који смо добили издвојила бих цитат професора Jens Peter Kristensena из "Судске институције - трећи сегмент власти у држави", 2003, а који гласи: "Реформа би могла врло добро да постане модел за анализу осталим државама да одвоје судску администрацију од владе".

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34

**БИЛТЕН судске праксе Врховног суда
Србије** / главни и одговорни уредник Драгиша
Слијепчевић. - 1993, бр. 1- . - Београд :
Intermex, 1993- (Београд : Радункић). -20 cm

Од броја 1/2002. наслов: Билтен судске
праксе - Врховни суд Србије

ISSN 0354-4109 = Билтен судске праксе
Врховног суда Србије
COBISS.SR-ID 34341634

